

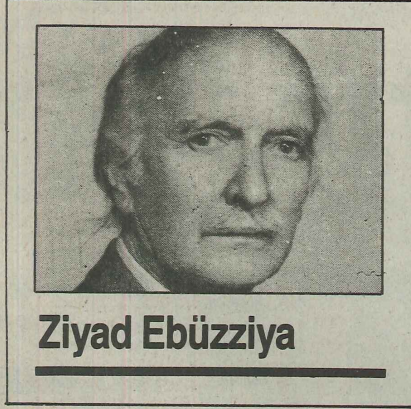
AY
AY

آيا صوفيه

AYASOFYA

Ünlü Gazeteci-Yazar Ziyad Ebüzziya uyarıyor:

Kültür Bakanı suç işliyor!

Ziyad Ebüzziya

Ayasofya bugün müzedir. Müze olması dolayısıyla da Kültür Bakanlığı'na bağlıdır. Kültür Bakanı olan zat, Namık Kemal Zeybek "Avrupalı ne der?" şeklindeki aşağılık duygu illetine müptela olmadan, Ayasofya'nın açılması için gerekli çalışmaları derhal yapmalıdır...

Ayasofya Camii Müze yapıldığından, Kültür Bakanlığı'na bağlıdır. Yürürlükteki 6570 sayılı KİRA kanununun 1. maddesi: "İbadethanelerin, ibadetten başka hususlarda kullanılmasını yasaklar." Zeybek kanunun bu amir hükmünü yerine getirmekte mükelleftir."

Biz Türklerin olduğu kadar, İslâm Aleminin içinde de, AYASOFYA CAMİİ sadece kutsal bir mabed değil, aynı zamanda ve özellikle bir simgedir. İslâmiyet'le Hıristiyanlığın, yüz yıllar boyunca süregelen boşuşmasının simgesi! İstanbul'u fethimizden beri geçen 537 sene boyunca, Hıristiyanlık alemi, Ayasofya kubbesine haç dikmek, minarelerini çan kulesi yapmak gayesi peşinde koşmuştur. Taâsüb ile yoğurulmuş bu kin-ketlesli bugün de bu emelden vaz geçmiyor değildir.

Ayasofya'nın, biz Türklerindeki mevkiini diğer özellikleri de vardır: Fatih Sultan Mehmet, binler ve binlerce mübarek şehidin kanı bahasına, bizlere hediye ettiği bu dünya incisi İstanbul şehrine ayak bastığı gün, 30 Mayıs 1453 Cuma günü, Fetih Gazileri ile birlikte, ilk Cuma Namazını Ayasofya da eda etmiştir.

30 Mayıs'da, tekbir ve ezan seslerinin yankılandığı Ayasofya kubbelelerinde, İsm-i Celâl'in, ebediyete kadar yankılanmağa devam edeceğine millette iman edilmiştir. Bu imanı, Fatih Sultan Mehmet, camii vakıf yapmakla teyid etmiştir. Zira, vakıflar, "ebed müddet"dir. Yani "dünya var oldukça vardırlar."

Balkan Savaşı, Cihan Harbi, İstiklâl Mücahede sinin 12 yıl süren felâketli senelerinde, Ayasofya'da,

bütün dinî ve millî eserlerimiz gibi, bakım imkânsızlığından, harap hale gelmişti. Atatürk, Ayasofya Camii'ni, perihanlığından kurtararak, kutsallığına uygun bir hale getirilmesi emrini vermişti.

Binanın etrafını sarmış köhne, ahşap evler, barakalar, salaşlar kaldırılacak, cami, bütün ihtisamile gözler önüne çıkarılacak, iç kısmında, ibadet edilen bölüm dışında kalan yerlere yığılmış hurdalar, molozlar ve saire temizlenecek, öteden beri kapalı tutulan bölümler, tamir edilerek müze yapıp halkın ziyareatine açılacaktı.

Ayasofya'nın asıl camii bölümü ise, restore edilerek, fetihden 1880'li yıllara kadar süregelmiş haline tekrar "kavuşturulacaktı. Bunun için, altın yaldızlı mozaiklerle kaplı duvarların üzerine vurulmuş olan siva tabakası kazınacaktı. Bu siva tabakası, kendisini mozaik uzmanı sıfatıyla tanıtarak, devrin idarecilerini kandırarak, dolandırıcı bir İtalyan'ın marifeti idi.

Ayasofya'nın ibadet edilen, yeni camii olan kısmının, bugün purl purl parlayan altın yaldızlı mozaik kaplı duvarları, Fetihden 1880'li yıllara kadar, aynen böyle idi. Esasen Camii olarak kullanılmış olan bu mahalde, namaz eda edilirken, göze takılmasıyla, zihni ibadet dışı oyalanmağa yöneltecek tek bir mozaik tasvir, veya kabartma bir insan şekli, dün de yoktur, bugün de yoktur. 1880'li yıllarda bu duvarlar siva ile kaplanana kadar, bugünkü halinde olduklarını ve 450 sene bu halde namaz kılmış bulunduğunu isbat eden belge mevcuttur. "Fossati'nin "İstanbul" isimli, renkli, büyük, gravür albümü. (Album İstanbul Üniversitesi Kütüphanesinde.)

nesindedir.)

Fossati İsviçreli bir mihmandır. Sultan Abdülmecid tarafından Ayasofya'nın tamir ve restorasyonları için getirilmiştir. Fossati, binanın içinin Camii kısmını bütün diğer bölüm ve katlarını, dışını, kubbesini tamir etmiştir. (1847-1849). Bu müddet zarfında Camii ibadete kapalı tutulmuş, çalışmalar bitince de, 1849 senesi Ramazanın ilk Cuması, Sultan, Cuma Selamlığı'nı Ayasofya'dayarak, Camii ibadete açmıştır. (20 veya 27 Temmuz 1849. H. 1265). Fossati, "İstanbul" isimli eserinde, hem tamir ve restorasyonu taferruati ile anlatmış, hem de binanın iç ve dış mekân ve görünümünü, bir fotoğraf hassasiyeti ile, renkli gravür olarak vermiştir.

1880'li yıllarda, Camii bölümünde bazı mozaiklerin yer yer kabardığı ve döküldüğü görülmüş, İtalya'dan uzman istenmiş, gelen sahtekâr, bizim ilgililerin bir şeylerden anlamadıklarının fark edince: "Mozaiklerin hepsi dökülecektir, tamir kabul değildir, sıvamak lâzımdır!" deyip Camii'nin, güzelim altın yaldızlı mozaiklerle kaplı bütün duvarlarını, zeminden kubbeğe kadar, kalın bir siva tabakası ile kaplamıştır.

Atatürk'ün, 1934 de yaptırmak istediği bu sivaları kaldırarak Camii, 450 seneye yakın müddete kullandığı, yani bugünkü gibi olan halini vermektedir. Yoksa, camii ibadete kapatılarak, yani "Camii"likten çıkarılarak, 480 yıl boyunca Hıristiyan aleminin düşlediği, gaye edindiği, "EZAN

killerce alınan bu karar, bir "kararname" olmadığından, Resmî Gazete'de ilan olunmamıştır.

"KARARNAME" diye, halka yutturulmağa ulaşılan bu belgeyi, ayrıca sütunlarımızı geçiriyoruz. Bunun, Ayasofya'nın sahibi bulunan Vakıflar Genel Müdürlüğü ile, tamir ve restorasyon masraflarını üstlenmesi istenilen Maarif Vekâleti arasında geçen yazışma ile, Maarif Vekâletine gerekli masrafi yapmasına müsaade veren bir "KARAR"dan ibaret olduğu görülmüştür.

Ayrıca, bu yazışmanın hiç bir yerinde, "Camii ibadete kapatılacaktır" ibaresi olmadığı gibi, taşıdığı "... müzeyeye çevrilmesi, bütün ŞARK ALEMİNİ SEVİNDİRECEĞİ" cümlesi ile de, ŞARK (doğu) ALEMİ'nin, yani İSLÂM ALEMİ'nin, sevindirilmemesinin, bir Camii'nin ibadete kapatılması ile elde edilemeyeceği de, apaçık bellidir!

Ayasofya'nın Camii bölümüne sıvanmış bulunan kalın siva tabakası kazınırken, örtükleri mozaiklere zarar vermeden bunu başabilecek uzman, Wittemoore, Amerika'dan getirildi. 1935'de işe başlandı. Camii, tamirler bitene kadar, geçici olarak ibadete kapatıldı. Bu kapatılmanın GEÇİCİ olduğu, o sıralarda çalıştığımız Zaman Gazetesine muhabiri olarak, görüştüğümüz Maarif Vekili Abidin Özmen, Dahiliye Vekili Şükrü Kaya, Özmen'den hemen evvel Maarif Vekilliği etmiş olan Hikmet Bayur da, Camii'nin, tamir ve resto-

su oldukları, yalnız malum değil, icraatları ile de sabittir.

Bu ikili, Ayasofya'yı ibadete açmadı. Üstelik açmama hususunu tabu haline sokmak için, "Atatürk böyle istedi! böyle emretti!" yalanını uydurup yaydılar. Yalanlarını belgelemek için de, Hasan Ali, "kararname" olmayan "kararı", "Eski Eserler, Müzelerle İlgili Kararname, Nizamname ve Emirler" ismi altında, Maarif Vekâleti Yayını olarak, bir broşür çıkarılarak (1947), bir "kararname" imiş gibi yayınlatmak marifetini gösterdi.

Demokrat Parti iktidara gelince, rahmetli Menderes, Ayasofya'nın mabed kısmını ibadete açmak, diğer bölümlerini müze olarak kalması kararını vermek istedi. Ancak, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın, din ve lâiklik anlayışı da, İnönü'nünkinden pek farklı olmadığından, Adnan Bey'in teşebbüsünü ısrarla önledi. D.P. devrinin ikinci teşebbüsü, Trabzon Mebusu, eski hakim, Salih Esad Alpören tarafından yapıldı. Gurupa, Ayasofya'nın ibadete açılması için teklif takriri verdi, bu sefer de Celal Bayar'ın ısrarı üzerine, Salih Esad Bey teklifini geri aldı.

Yıl 1955. Kira Kanunu görüşülürken, Tokat Mebusu Ahmed Gürkan'ın verdiği bu ittifakla kabul edilen bir takrirle, Kanunun birinci maddesi amir bir hüküm halini aldı:

"MABEDLER KIRAYA VERİLEMEZ VE İBADETHANE HARICİNDE HİÇ BİR İŞ İÇİN DE KULLANILMAZ."

Bu maddeye istinaden, o zamana kadar, yurdun pek çok yerinde, depo, atelye, dükkân, müze, yapılmış, mesjid ve camiler, yeniden namaz eda edilen eski aslı hallerine kavuşturuldu. İstanbul'daki, Küçük Ayasofya, Fethiye, Zeybek, Mesih Paşa Camileri, kanunun bu maddesi sayesinde, ibadete açılan mabedlerimizdendir.

Ayasofya neden açılmadı? Bunun hazin gerçe-

ğini söylemeye dil, yazmağı kalem, güç varıyor! Tek sebep: "AVRUPA NE DER?" korkusudur!

Hükümetlerimizin, işgal ettikleri mevkiiler sayesinde, "Devlet Adamı" sıfatını edindirdikleri bir çok kimsenin "aşağılık duygusunu" Avrupalı'ya karşı duydukları, benliklerini sarmış bulunan "aşağılık duygusu!"

Bu adı "Avrupa ne der?" illeti, geçen yüz yıldadır üzerimize çökmüş ve biz mahv etmiş bulunan kapitülasyonların yüzünden, hükümetlerimize, aydınlarımızı ve devlet adamlarımıza araz olmuştur.

Bizde kapitülasyonların "imtiyazlar" diye ifade edilmesi adettir. Fakat, Fransızca bu "kapitülasyon" (capitulation) kelimesinin asıl manası "teslimiyet"dir. Yani pes etme, boyun eğmedir.

Kapitülasyonları 1914'de kaldırdık. 1923'de, Lozan'da, dünyaya kabul ettirdik. Ancak, Avrupa'nın, sözde dostumuz Devletleri, bize karşı, halâ, kapitülasyonlar kalkmamış gibi davranırlar. Fakat maalesef, Devlet Adamlarımızın büyük bir kısmı da, el'an, kapitülasyonların kalktığını farkında.

Ayasofya bugün müzedir. Müze olmak dolayısıyla da Kültür Bakanlığına bağlıdır. Kültür Bakanı olan zat, Namık Kemal Zeybek, "Avrupa ne der?" şeklindeki aşağılık duygu illetine müptela olmadan, Ayasofya'nın açılması için gerekli çalışmaları derhal yapmalıdır.

Bu itibarla; 1- Ayasofya'nın Türk topraklarında bulunduğu,

2- Türk'e aid bir mabed olduğunu,

3- Fatih Sultan Mehmet'in, bu mabedi, Camii olarak vakif ettiğini,

4- İbadethane kısmını namaza açmakla, müzellik vasfına halel gelmeyeceğini, hatırlayarak, Ayasofya'yı, derhal ibadete açmalı, Camii yıllardır hasret kaldığı ezan seslerine kavuşmalıdır.

SESLERİ"ni susdurmayı, kendisinin yapması, asla değildir.

Bu husus, Atatürk'ün imzasını taşıyan ve din düşmanları ile lâiklik için oduğundan halâ anlayamamış aydın yobazların "KARARNAME" dedikleri, aslında, devrin Maarif Vekâletine, bütçesinde bulunmayan bir fasıl için, masraf etmesine imkân veren bir "karar"dan ibarettir! Ve-

rasyonunun bitmesiyle beraber, ibadete açılacağı, Camii dışındaki bölümlerinin müze olacağını, beyan ve temin etmişlerdir.

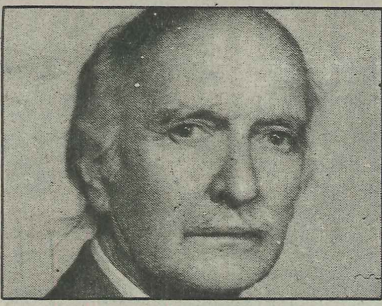
Restorasyon bitmeden Atatürk öldü. Tamirler bitirken Cihan Harbi başlamıştı. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Maarif Vekili Hasan Ali Yücel olmuştur. Her ikisinin de, her vesile ile, dine ve dindarlığa kar-

Yeni Düşünce KİTAP KULÜBÜ

Eserin Adı ve Yazarı

Fiati

TURK MİLLİ KÜLTÜRÜ	
Prof.Dr. İ. Kafesoğlu	12.500.-
ORHUN ABİDELERİ	
Prof.Dr. M. Ergin	7.500.-
DEDE KORKUT KİTABI	
Prof.Dr. M. Ergin	7.500.-
İSLAMLIKTAN ÖNCE TÜRKLER'DE	
TEK TANRI İNANCI	
Prof.Dr. Hikmet Tanrıu	12.500.-
CERKEZ ETİHEM DOSYASI	
(2 cilt birarada)	
Cemal Kutay	20.000.-
TAŞKENT DOĞRU	
Mehmet Turgut	7.500.-
MEDENİYETİN TEMELLERİ	
Will Durant	6.000.-
DOSTLUK ÜZERİNE	
Fethi Cemalhoğlu	8.000.-

Ziyad Ebüzziya

Ayasofya bugün müzedir. Müze olması dolayısıyla da Kültür Bakanlığı'na bağlıdır. Kültür Bakanı olan zat, Namık Kemal Zeybek "Avrupalı ne der?" şeklindeki aşağılık duygu illetine müptela olmadan, Ayasofya'nın açılması için gerekli çalışmaları derhal yapmalıdır...

Ayasofya Camii Müze yapıldığından, Kültür Bakanlığı'na bağlıdır. Yürürlükteki 6570 sayılı KIRA kanununun 1. maddesi: "İbadethanelerin, ibadetten başka hususlarda kullanılmasını yasaklar." Zeybek kanunun bu amir hükmünü yerine getirmekle mükelleftir."

Biz Türklerin olduğu kadar, İslâm Aleminin içinde de, AYASOFYA CAMİİ sadece kutsal bir mabed değil, aynı zamanda ve özellikle bir simgedir. İslâmiyet'le Hıristiyanlığın, yüz yıllar boyunca süregelen boşuşmasının simgesi! İstanbul'u fethimizden beri geçen 537 sene boyunca, Hıristiyanlık alemi, Ayasofya kubbesine haç dikmek, minarelerini çan kulesi yapmak gayesi peşinde koşmuştur. Taassub ile yoğurulmuş bu kin-kitlesi bugün de bu emelden vaz geçmiş değildir.

Ayasofya'nın, biz Türklerindeki mevkiinin diğer özellikleri de vardır: Fatih Sultan Mehmet, binler ve binlerce mübarek şehidin kanı bahasına, bizlere hediye ettiği bu dünya incisi İstanbul şehrine ayak bastığı gün, 30 Mayıs 1453 Cuma günü, Fetih Gazileri ile birlikte, ilk Cuma Namazını Ayasofya'da eda etmiştir.

30 Mayıs'da, tekbir ve ezan seslerinin yankılandığı Ayasofya kubbelерinde, İsm-i Celâl'in, ebediyete kadar yankılanmağa devam edeceğine millette iman edilmiştir. Bu imanı, Fatih Sultan Mehmed, camii vakif yapmakla teyid etmiştir. Zira, vakıflar, "ebed müddet"dir. Yani "dünya var oldukça vardır."

Balkan Savaşı, Cihan Harbi, İstiklâl Mücaledesinin 12 yıl süren felâketi senelerinde, Ayasofya'da,

bütün dinî ve millî eserlerimiz gibi, bakım imkânsızlığından, harap hale gelmişti. Atatürk, Ayasofya Camii'ni, perişanlığundan kurtararak, kutsallığına uygun bir hale getirilmesi emrini vermişti.

Binanın etrafını sarmış köhne, ahşap evler, barakalar, salaşlar kaldırılacak, cami, bütün ihtisamile gözler önüne çıkarılacak, geç kısmında, ibadet edilen bölüm dışında kalan yerlere yağılmış hurdalar, molozlar ve saire temizlenecek, öteden beri kapalı tutulan bu bölümler, tamir edilerek müze yapıp halkın ziyaretine açılacaktır.

Ayasofya'nın asıl cami bölümü ise, restore edilerek, fetihden 1880'li yıllara kadar süregelen haline kadar kurtarılacaktır. Bunun için, altın yaldızlı mozaiklerle kaplı duvarları üzerine vurulmuş olan siva tabakası kazınacaktır. Bu siva tabakası, kendisini mozaik uzmanı sıfatıyla tanıtarak, devrin idarecilerini kandıran, dolandırıcı bir İtalyan'ın marifeti idi.

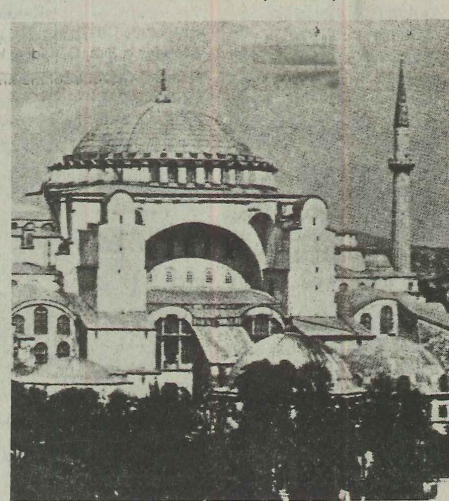
Ayasofya'nın ibadet edilen, yeni cami olan kısmının, bugün pırl pırl parlayan altın yaldızlı mozaik kaplı duvarları, Fetihden 1880'li yıllara kadar, aynen böyle idi. Esasen Cami olarak kullanılmış olan bu mahalde, namaz eda edilirken, göze takılmasıyla, zihni ibadet dışı oyalanmağa yönelecek tek bir mozaik tasvir, veya kabartma bir insan şekli, dün de yoktur, bugün de yoktur. 1880'li yıllarda bu duvarlar siva ile kaplanana kadar, bugünkü halinde olduklarını ve 450 sene bu halinde namaz kılmış bulunduğu isbat eden belge mevcuttur. "Fossati"nin "İstanbul" isimli, renkli, büyük, gravür albümü. (Albüm İstanbul Üniversitesi Kütüpha-

nesinedir.) Fossati İsviçreli bir mimardır. Sultan Abdülmecid tarafından Ayasofya'nın tamir ve restorasyonları için getirilmiştir. Fossati, binanın içinin Cami kısmını bütün diğer bölüm ve katlarını, dışını, kubbesini tamir etmiştir. (1847-1849). Bu müddet zarfında Cami ibadete kapalı tutulmuş, çalışmaları bitince de, 1849 senesi Ramazanının ilk Cuması, Sultan, Cuma Selamlığını Ayasofya'dayarak, Camii ibadete açmıştır. (20 veya 27 Temmuz 1849. H. 1265). Fossati, "İstanbul" isimli eserinde, hem tamir ve restorasyonu taferruati ile anlatmış, hem de binanın iç ve dış mekân ve görünümünü, bir fotoğraf hassasiyeti ile, renkli gravür olarak vermiştir.

1880'li yıllarda, Cami bölümünde bazı mozaiklerin yer yer kabardığı ve döktüğü görülmüş, İtalya'dan uzman istenmiş, gelen sahtekâr, bizim ilgililerin bir şeylerden anlamadıklarını fark edince: "Mozaiklerin hepsi dökülecektir, tamir kabil değildir, sıvama lâzımdır" deyip Camiin, güzelim altın yaldızlı mozaiklerle kaplı bütün duvarlarını, zeminden kubbeyle kadar, kalın bir siva tabakası ile kaplamıştır.

Atatürk'ün, 1934 de yaptırmak istediği bu sivaları kaldırdırak Camie, 450 seneye yakın müddetle kullandığı, yani bugünkü gibi olan halini vermiştir. Yoksa, camii ibadete kapatılarak, yani "Cami"likten çıkararak, 480 yıl boyunca Hıristiyan aleminin düşlediği, gaye edindiği, "EZAN

Atatürk'ün, 1934 de yaptırmak istediği bu sivaları kaldırdırak Camie, 450 seneye yakın müddetle kullandığı, yani bugünkü gibi olan halini vermiştir. Yoksa, camii ibadete kapatılarak, yani "Cami"likten çıkararak, 480 yıl boyunca Hıristiyan aleminin düşlediği, gaye edindiği, "EZAN

SESLERİ"ni susdurmayı, kendisinin yapması, asla değildir.

Bu husus, Atatürk'ün imzasını taşıyan ve din düşmanları ile lâykıllığın ne olduğunu halâ anlayamamış aydın yobazların "KARARNAME" dedikleri, aslında, devrin Maarif Vekâletine, бүtünсinde bulunmayan bir fasıl için, masraf etmesine imkân veren bir "karar"dan ibarettir! Ve-

rası oldukları, yalnız malum değil, icraatları ile de sabittir.

Bu ikili, Ayasofya'yı ibadete açmadı. Üstelik açmama hususunu tabu haline sokmak için, "Atatürk böyle istedi! böyle emretti!" yalanını uydurup yaydılar. Yalanlarını belgelemek için de, Hasan Ali, "kararname" olmayan "kararı", "Eski Eserler, Müzelerle İlgili Kararname, Nizamname ve Emirler" ismi altında, Maarif Vekâleti Yayını olarak, bir broşür çıkarttırarak (1947), bir "kararname" imiş gibi yayınlatmak marifetini gösterdi.

Demokrat Parti iktidara gelince, rahmetli Menderes, Ayasofya'nın mabed kısmını ibadete açmak, diğer bölümlerini müze olarak kalması kararını vermek istedi. Ancak, Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ın, din ve lâiklik anlayışı da, İnönü'nünkinden pek farklı olmadığından, Adnan Bey'in teşebbüsünü ısrarla önledi. D.P. devrinin ikinci teşebbüsü, Trabzon Mebusu, eski hakim, Salih Esad Alpören tarafından yapıldı. Gurupa, Ayasofya'nın ibadete açılması için teklif taktirri verdi, bu sefer de Celâl Bayar'ın ısrarı üzerine, Salih Esad Bey teklifini geri aldı.

Yıl 1955. Kira Kanunu görüşülürken, Tokat Mebusu Ahmed Gürkan'ın verdiği bu ittifakla kabul edilen bir taktirre, Kanunun birinci maddesi amir bir hüküm halini aldı:

"MABEDLER KIRAYA VERİLEMEZ VE İBADETHANE HARİCİNDE HİÇ BİR İŞ İÇİN DE KULLANILMAZ." Bu maddeye istinaden, o zamana kadar, yurdun pek çok yerinde, depo, atelye, dükkân, müze, yapılmış, mesjid ve camiler, yeniden namaz eda edilen eski aslı hallerine kavuşturuldular. İstanbul'daki, Küçük Ayasofya, Fethiye, Zeybek, Mesih Paşa Camileri, kanunun bu maddesi sayesinde, ibadete açılan mabedlerimizdendir.

Ayasofya neden açılmadı? Bunun hazin gerçe-

rationunun bitmesiyle beraber, ibadete açılacağını, Cami dışındaki bölümlerin müze olacağını, beyan etmişlerdi.

Restorasyon bitmeden Atatürk öldü. Tamirler bitirken Cihan Harbi başlamıştı. Cumhurbaşkanı İsmet İnönü, Maarif Vekili Hasan Ali Üçel olmuştu. Her ikisinin de, her vesile ile, dine ve dindarlığa kar-

şini söylemeğe dil, yazmağı kalem, güç varıyor! Tek sebep: "AVRUPA NE DER?" korkusudur!

Hükümetlerimizin, işgal ettikleri mevkiiler sayesinde, "Devlet Adami" sıfatını edindirttikleri bir çok kimsenin "aşağılık duygusunu" Avrupalı'ya karşı duydukları, benliklerini sarmış bulunan "aşağılık duygusu!"

Bu ad "Avrupa ne der?" iletili, geçen yüz yıldan üzerimize çökmüş ve bizde mahv etmiş bulunan kapitülasyonların yüzünden, hükümetlerimiz, aydınlarmıza ve devlet adamlarımıza arz olmuştur.

Bizde kapitülasyonların "imtiyazlar" diye ifade edilmesi adettir. Fakat, Fransızca bu "kapitülasyon" (capitulation) kelimesinin asıl manası "teslimiyet"dir. Yani pes etme, boyun eğmedir.

Kapitülasyonları 1914'de kaldırdık. 1923'de, Lozan'da, dünyaya kabul ettirdik. Ancak, Avrupa'nın, sözde dostumuz Devletleri, bize karşı, halâ, kapitülasyonlar kalkmamış gibi davranırlar. Fakat maalesef, Devlet Adamlarımızın büyük bir kısmı da, el'an, kapitülasyonların kalktığını farkında.

Ayasofya bugün müzedir. Müze olmak dolayısıyla da Kültür Bakanlığına bağlıdır. Kültür Bakanı olan zat, Namık Kemal Zeybek, "Avrupa ne der?" şeklindeki aşağılık duygu illetine müptela olmadan, Ayasofya'nın açılması için gerekli çalışmaları derhal yapmalıdır.

Bu itibarla;

1- Ayasofya'nın Türk topraklarında bulunduğuunu,

2- Türk'e aid bir mabed olduğunu,

3- Fatih Sultan Mehmed'in, bu mabedi, Cami olarak vakif ettiği,

4- İbadethane kısmını namaza açmakla, müzelik vasfına halel gelmeyeceğini,

hatırlayarak, Ayasofyamızı, derhal ibadete açmalı, Cami yıllardır hasret kaldığı ezan seslerine kavuşmalıdır.

Yeni Düşünce KİTAP KULÜBÜ

Eserin Adı ve Yazarı	Fiatı
- TÜRK MİLLİ KÜLTÜRÜ Prof.Dr. İ. Kafesoğlu	12.500.-
- ORHUN ABİDELERİ Prof.Dr. M. Ergin	7.500.-
- DEDE KORKUT KİTABI Prof.Dr. M. Ergin	7.500.-
- İSLAMLIKTAN ÖNCE TÜRKLER'DE TEK TANRI İNANCI Prof.Dr. Hikmet Tanyu	12.500.-
- ÇERKEZ ETHEM DOSYASI (2 cilt birarada) Cemal Kutay	20.000.-
- TAŞKENTİ DOĞRU Mehmet Turgut	7.500.-
- MEDENİYETİN TEMELLERİ Will Durant	6.000.-
- DOSTLUK ÜZERİNE Fethi Cemuhluoğlu	8.000.-
- BEYİN YIKAMA J.A.C. Brown	7.500.-
- CUMA DÜŞÜNCELERİ Ergun Göze	10.000.-
- Vur Emri /A. Karakoç	7.000.-
- Dosta Doğru /A. Karakoç	4.000.-
- Kan Yazısı /A. Karakoç	4.000.-
- Sulan İslatamadım/A. Karakoç	4.000.-
- Tabutuktan Gurbete /R. Oğuz Türkkan	4.000.-
- Çocuk Kitapları Serisi /9 Kitap	27.000.-
- 1944 Milliyetçilik Olayları /A. Turkes	
- Yeni Ufuklara Doğru /A. Turkes	

ABONE VE DAĞITIM

ABONE VE DAĞITIM MÜDÜRÜ : Erdal YETİM
ABONE KONULARINDA YAZIŞMA:
Yeni Düşünce Gazetesi/ABONE SERVİSİ
Binoktaşı Sokak No: 18/9 Kocatepe-0660 ANKARA/TURKEY
Tel: 117 55 37 - 118 71 80
(Abone ve Dağıtım konularıyla ilgili her türlü dilek ve şikayetlerinizi bu adrese bildiriniz).

TEMSİLCİLER:

ANTALYA:
MEHMET TÜRKER Tel: 180 997
Elmalı Mah. Dayılar İşhanı No: 10 ANTALYA
BALIKESİR:
CAFER USLU Tel:
Hacı İlibay Mah. Uzun Döşeme Sk. No: 23/3 BALIKESİR
BAFRA:
EROL YILDIZ Tel: 205 85

...rastlandığını belirten uzmanlar, bu hormonun ithalinin 4 ay önce yasaklandığını ancak yine de kaçak olarak kullanıldığının tespit edildiğini söylediler.

Ayasofya tartışması

■ ATİNA (AA) — Yunanistan Arkeologlar Birliği (SEA) Ayasofya'nın cami olarak ibadete açılmasına karşı olduğunu bildirdi. SEA tarafından yapılan açıklamada, "kilise olarak inşa edilen Ayasofya'nın başka bir din için ibadete açılması halinde, bunun, tarihi eserlerle ilgili uluslararası yasalara ters düşeceği" iddia edildi.

'Hatti Güneşi'

■ ANKARA (AA) — Ankara Büyükşehir

22.4.90 CUMHURİYET

CUMHURİYET 22.4.90

CUM
24.1.92

...lık ve Gazetecilik T.A.Ş. Türkocağı Cad. 39/41 Cağaloğlu
5 05 (20 hat), Telex: 22246, Fax: (1) 526 60 72 ● Bürolar:
No: 19/4, Tel: 133 11 41-47, Telex: 42344, Fax: (4) 133 05 65
Tel: 13 12 30, Telex: 52359, Fax: (51) 19 53 60 ● Adana:
Tel: 19 37 52 (4 hat), Telex: 62155, Fax: (71) 19 25 78

UNESCO'dan Ayasofya için 20 bin dolar

■ ANKARA (AA) — Ayasofya kubbe mozaiklerinin onarımı amacıyla UNESCO Dünya Miras Fonu'ndan 20 bin dolar tutarında teknik yardım yapılmasını öngören anlaşma imzalandı. Anlaşma, Ayasofya kubbe mozaiklerinin durumunu saptamak üzere ilk aşamada Türkiye'ye 3 uzman gönderilmesini öngörüyor. Tahsis edilen teknik yardımın 15 bin dolarlık bölümü hemen, kalan 5 bin dolarlık bölümü ise çalışma sonuçları UNESCO sekretaryasına ulaştığında verilecek. Anlaşmada, uzmanların tespitinde, ilk olarak Türkiye'nin tercihine öncelik tanındığı belirtildi.

Avrupa'da orman hasta

■ BRÜKSEL (AA) — Avrupa Topuluğu Komisyonu'nca hazırlan

top-
ediği
Blui-
Mur-
onser
rildi.
ofon-
k Sa-
ygun
büre
ol-
tan
bu
bir
nün.
Real
tet"
kez
len-
iyor
ake,
de-
e bu
artet
ama-
dislik
en is-

Ayasofya İbadete Açılacaktır.

Ayasofya hasretini çektiği Ezan seslerine kavuşacaktır

*İçerlek
niyas*

Dünyanın en güzel şehri İstanbul'dur. Bu şehrin incisi AYASOFYA Camiidir.

Sadece biz Türklerin değil, bütün İslam Aleminin göz bebeği olan bu şehri ve İslamiyetin en kutsal mabetlerinden bulunan Ayasofya Camiini, Türklüğe ve İslam dünyasına hediye etmek için, hayatlarını vermiş olan ~~mevânen~~ Fetih Şehidlerimizin ve bu mübarek Gazayı Zaferle bitiren Fatih Sultan Mehmed ile Evlad-ı Fatihan'ın ruhlarına, birer fatiha ihsan etmek üzere, lütfen ayağa kalkmanızı rica ederim.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.2340

* * *

Biz Türklerin olduğu kadar, İslam Aleminin indinde de, AYASOFYA CAMİİ, sadece kutsal bir mabet değil, aynı zamanda ve özellikle bir simgedir. İslamiyetle Hıristiyanlığın ~~bu yolda~~ boyunca süregelen boğuşmasının simgesi dir.

bindört yüz yıl

İstanbul u fethimizden beri geçen 537 sene boyunca, Hıristiyanlık alemi, Ayasofya kubbesine haç dikmek, minarelerini çan kulesi yapmak gayesi peşinde koşmuştur. Tassub ile yogurulmuş bu kin kitle, ^{si} bugün de bu emelinden vaz geçmiş değildir, *asla da vaz geçecek değildir çok müliim*

Ayasofya'nın, biz Türkler indindeki mevkisinin diğer ^{özellikleri de} vardır. Fatih Sultan Mehmed, binler ve binlerle mübarek şehidin kamı bahasına bizlere hediye ettiği bu dünya incisi İstanbul şehrinde ~~mevânen~~ 30 Mayıs 1453 Cuma günü, Fetih Gazileri ile birlikte, ilk Cuma namazını Ayasofya'da eda etmiştir.

30 Mayıs'da, tekbir ve ezan seslerinin yankılandığı Ayasofya kubbelelerinde, İsm-i Celâl'in, ^{kadar} ebediyete yankılanmağa devağ edeceğine milletce iman edilmiştir. Bu iman, Fatih Sultan Mehmed, cami vakıf yapmakla teyid etmiştir. Zira vakıflar "ebed müddet" dir. Yani "dünya var oldukça vardırılar".

Balkan Savaşı, Cihan Harbi, İstiklal Mücadelesinin 12 yıl süren felaketli senelerinde, Ayasofya'da, bütün dinî ve millî eserlerimiz gibi, bakım imkânsızlığından harap hale gelmişti. Atatürk, Ayasofya Camiini, perişanlığından kurtararak, ^{ilması} kutsallığına uygun bir hale getirilmesi emrini vermişti.

Binanın etrafını sarmış köhne, ahşap ~~barakalar~~ barakalar, salaşlar kaldırılacak, ~~Özüm~~ Cami bütün ihtişamile gözler önüne çıkarılacak, iç kısmında, ibadet edilen ^{mahal} ~~yer~~ dışında kalan yerlere yığılmış hurdalar, molozlar ve saire temizlenecek, ⁽¹⁾ ~~öteden~~ beri kapalı tutulan bu bölümler, ^{halinde} ~~mevânen~~ müze haline halkın ziyaretine açılacaktır.

Ayasofya'nın asıl Cami bölümü ise, ^{onarılmış} ~~mevânen~~ tekrar, fetihden 1880 li yıllara kadar süregelmış haline ~~tekrar~~ kavuşturulacaktır.

onarılacak, bu kısımlar

(1) Osman Ergin: Muallim Cevdet isimli eserinde Ayasofyanın perişan halini anlatılmaktadır.

Bu "KARAR" bir "kararname" olmadığından, (Resmî Gazete)de yayınlanmamıştır.

Din düşmanlarının, geri kalmış olmanızın sebebini müslümanlık sanan bedbahtların, dini "insanlara sunulan afyon" telekki edenlerin, namaz kılmayı layikliğe aykırılık olarak görenlerin, bir müslümanın Ayasofya da secdeye kapanmasını SUÇ, Camiî ~~gelen~~ ^{geçen} Papaş'ın secde edip yeri öpmesini tabii sayanların, "KARARNAME" diye halka yutturmak gayretini sürdürdükleri bu belgeyi aynen sunuyorum ?.

buğün
beile

Kararname

Maarif Vekilliginden yazılan 14/11/934 tarih ve 94041 sayılı tezkerede; eşsiz bir mimarlık sanat abidesi olan İstanbul'daki Ayasofya camii'nin tarihi vaziyeti itibariyle müzeye çevrilmesi bütün şark âlemini sevindireceği ve insanlığa yeni bir ilim müessesesi kazandıracığı cihetle bunun müzeye çevrilmesi, çevresindeki evkafa ait dükkânların yıktırılması ve diğerlerinin de evkafça istimlâk edilmesi suretiyle güzelleştirilmesi ve tamiri ve daimî muhafazası masraflarına karşılık ta evkafça bu sene ve gelecek seneler bütçelerinden muayyen bir para ayrılması hakkında bir karar ittihazi istenilmiş ve Evkaf Umum Müdürlüğünden yazılan 7/11/934 tarih ve 153197/107 sayılı mütalâanamede, bu camii'nin Bizanslılardan kalma bir eser olması hasebiyle hiçbir vakfi olmadığı ve her ne kadar cami olduktan sonra Sultanlar ve halk tarafından bazı gelirler bağlanmışsa da bunlardan âşar olarak bağlanan Sultan gelirlerinin kaldırılmış olduğu ve halk tarafından bağlanan gelirle ise kurzu okumak ve buna benzer belli ve nerede olursa olsun yapılabilir dinî emekler için olup müzeye çevrilmesi ve korunması için verilecek bir geliri bulunmadığı ve şimdiye kadar tamiri, gelirine bakmadan diğer vakıflarla bir arada yapılagelmekte olan bu bina cami olmaktan çıkınca artık buna da imkân kalmayacağı ve bütçelerinin bu günkü vaziyeti her hangi bir yardıma da yol bırakmamakta olduğu ve çevresindeki yapılardan evkafa ait olanları yıkmak ve kaldırmak elden gelirse de ötekine berikine ait olanların evkafça satın alınmasına imkân bulunmadığı bildirilmiştir.

Bu iş İcra Vekilleri Heyetince 24/11/934 te görüşülerek, camii'nin çevresindeki evkafa ait binaların Evkaf Umum Müdürlüğünce yıktırılarak temizlettirilmesi ve diğer binaların istimlâk, yıkma ve binanın tamir ve muhafazası masrafların da Maarif Vekilligince verilmek suretiyle Ayasofya camii'nin müzeye çevrilmesi tasvip ve kabul olunmuştur.

TÜRKİYE
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.2340

24/11/934

REİSİCUMHUR
Atatürk

Bs. V.	Ad. V.	M. M. V.	Da. V.	Ha. V. V.	Ma. V.
İ. İnönü	Ş. S.	Z.	Ş. K.	Ş. K.	F.
Mf. V.	Na. V.	İk. V.	S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V. E.
A.	A.	C. B.	D. R.	A. R. Z.	M.

(Eski eserlerle ve müzelerle ilgili kanun nizamname ve emirler sahife 64-65. 19 Maarif Vekâleti yayını) (1948)

~~Yapılan işlemler~~ ~~Maarif Vekili~~ ~~Abidin Özmen~~, Ayasofya'nın sahibi bulunan Vakıflar Genel Müdürlüğü ile, tamir ve ~~onarım~~ ^{onarım} masraflarını üstlenmesi istenilen Maarif Vekâleti arasında geçen yazışma ile, Maarif Vekâletine ^{ge-} rekli masrafı yapmasına müsaade ^{ap açık ortada} veren bir KARAR dan ibaret olduğu ~~bellidir~~.

Ayrıca, bu yazışmanın hiç bir yerinde, "Cami ibadete kapatılacaktır" ibaresi olmadığı gibi, taşıdığı "....müzeğe çevrilmesi, bütün ~~ŞARK~~ ^{ŞARK} ALEMİNİ SEVİNDİRECEĞİ" cümlesi ile de, "ŞARK (Doğu) ALEMİ"nin, yani ~~İSLAM~~ ^{İSLAM} ALEMİ'nin, sevindirilmesinin, bir Caminin ibadete kapatılması ile elde edilemeyeceği ^{de,} ap açık bellidir.

Ayasofya'nın Cami bölümüne sıvanmış bulunan kalın sıva tabakası kazanırken, örttükleri mozaiklere zarar vermeden bunu başarabilecek uzman Wittemore Amerikadan getirtildi. 1935 de işe başlandı. Cami, ^{ge} tamirler bitene kadar, "geçici olarak" ibadete kapatıldı. Bu kapatılmanın "GEÇİCİ" olduğu, o sıralarda ~~mu~~ ^{mu} çalıştığım Zaman Gazetesi muhabiri olarak, görüş- Maarif Vekili Abidin Özmen ^{de,} Dahiliye Vekili Şükrü Kaya ^{da,} Özmen'den hemen evvel Maarif Vekilliği etmiş olan Hikmet Bayur'da, Caminin, tamir ve ~~onarım~~ ^{onarım} bitmesile beraber ibadete açılacağını, Cami dışındaki bölümlerin müze olacağını, beyan ve temin etmişlerdi.

~~Onarım~~ bitmeden Atatürk öldü. ~~Maarif Vekili~~ ~~Hasan Âli~~ ~~Yücel~~ ~~Maarif Vekili~~ ~~Hasan Âli~~ ~~Yücel~~ Tamirler bitirken İkinci Cihan Harbi başlamıştı. Cumhuriyet Başkanı İsmet İnönü, Maarif Vekili Hasan Âli Yücel olmuştu. Her ikisinin de, her vesile ile, dine ve dindarlığa karşı oldukları, yalnız malum değil, icraatları ile de sabittir.

Bu ikili, Ayasofya'yı ibadete açmadı. Üstelik açmama hususunu tabii haline sokmak için "Atatürk böyle istedi, böyle emretti." yalanını uydurup yaydılar. Yalanlarını belgelemek için de, Hasan Âli, "kararname" olmayan "kararı", "Eski Eserler, Müzelerle İlgili Kararname, Nizamname ve Emirler" ismi altında, Maarif Vekâleti Yayını olarak bir broşür çıkarttırarak (1947), "kararı", bir "kararname" imiş gibi yayınlamak

hatta edat türleleri

Yıl 1950. Demokrat Parti iktidara geldiği zaman, ~~amimihikim~~
Halk Partisi'nin yıllardır sürmüş olan, tek parti diktatörlük
idaresinin, başta Başkanları İnönü'nün gayreti ve emirleri ile,
~~nygnham~~ "laiklik" perdesi ~~ya~~ ardında uygulanan DİNSİZLİK ile vamlan
durum hazindi . Mekteplerden kaldırılan din dersleri ile (1927),
Türkiyede 1920 ile 1938 yılları arasında doğmuş bulunan kuşağı
teşkil eden, milyonlarla genç ve o yılda 30 yaşına gelmiş ~~kk~~ olanlar,
din bilgisinden tamamen mehrum bulunuyorlardı (Ailelerinin sayesinde
dinini az çok öğrenebilmiş olabilenler pek mahduttu.) Bir çok cami, ~~ve~~
mescid kapatılmış, ~~yıkılmış~~ kiraya verilmiş, depo,
müze yapılmış, ~~yıkılmış~~ yıkılarak arsaları bile satılmış olanlar vardı.
İstanbul'da Mimar Sinan'ın, kendi parası ile yaptırdığı ufak camii
bile yıkılarak satılmış, Ayaspaşa daki Şehsuvaroğlu Camii, Park Otelin
terasının karşısında olduğundan, dans edenler "Ezan sesinden rahatsız
oluyorlar" diye kapısı kilitlenmiş, minaresi, bir gece içinde, yok edil-
mişti. Küçük Ayasofya, Fethiye, Zeyrek, ~~Karve~~ Camileri kapatılmış, bir
kısımının minaresi bile kaldırılmıştı. Ezan, İslam alemi ile olan son
bağ da ortadan kaldırılmış, türkçe okunur olmuştu.

Rahmetli Adnan Menderes bu faciaları ortadan kaldırmak için hare-
kete geçti. Ama, maalesef, Cumhur Başkanı merhum Celal Bayar, İnönü
kadar olmamakla beraber, laiklik anlayışında Halk Partililerin çoğundan
farksızdı. Adnan Bey ve DP ileri gelenleri ile Bayar arasında bu konu-
lardaki mücadele hayli çetin geçti. Evvela EZAN kurtarıldı, sonra
mekteplere din dersleri konulabildi. Ancak bu hususda da Celal
Bayar'a taviz verildi, din dersleri sadece orta mekteplere konulabildi.
Kur'an-ı Kerim öğretilmesi, o gün de bu gün de, maalesef okullara ders
olarak konulamadı!

Adnan Bey Ayasofya'yı da, hasretine, Ezan sesine, Kur'an telâyyetine
de kavuşturmayı çok istedi, ama Bayar engelini aşamadı. Katl edilmemiş
olsaydı, muhakkak ki, bu ~~gana~~ kutsal görevi ~~yanagan~~ yaparak gayesine
erşmiş olacaktı.

~~Yıkılmış~~ D.P. devrinin ikinci teşebbüsü Trabzon Memusu, eski ha-
kim Salih Esad Alpören tarafından yapıldı. D.P. Gurur Ayasofya'nın ibadete

Luna

merhum

açılması
için teklif tavriri verdi, bu da Ce.
Esad Bey teklifini geri aldı.
Yıl 1955 Yeni Kira Kanunu (gör
inverdiği ve ittifakla kabul edilen
amir bir hüküm halini aldı.
ne eklenen son fıkra ile, Ayarof

Bu maddeye istinaden, o zaman
atelye, dükkan, müze yapılmış mes
eski aslı hallerine kavuşturuldu
hiye, Zeyrek, Mesih Paşa camileri.
Kavuşan mabedlerimizden dir.
Ayasofya neden açılmadı ? Bunu
mağa kalem güç varıyor. Tek sebeb
Hükümetlerimizin, işgal
"Devlet Adamı" sıfat
duygusu) Avrupalı ya k
gılık duygusu).

Bu es

Bayar'ın İsrarı üzerine Salih
70 sayılı, bugün de mer'i)
ürken, Tokat Mebusu Ahmed Gürkan
takrirla, Kanunun birinci maddesi
ihadete alınması

yurdun pek çok yerinde, depo,
amiler, yeniden namaz eda edilen
abul'daki, Küçük Ayasofya, Fet-
bu maddesi sayesinde ~~imade~~
ezan seslerine
erçegini söylemeye, dil, yaz-
"NE DER ?" korkusudur!!
ler sayesinde ~~sıkıntılı~~
çok kimsenin "aşağılık
ni sarmış bulunan "aşa-
ze çökmüş
imize,

açılması

İçin teklif tavriri verdi, bu da Celal Bayar'ın ısrarı üzerine Salih Esad Bey teklifini geri aldı.

Yıl 1955 Yeni Kira Kanunu (6.570 sayılı, bugün de merr'i) görüşülürken, Tokat Mebusu Ahmed Gürkan ınverdiği ve ittifakla kabul edilen bir tavrirla, Kanunun birinci maddesi amir bir hüküm halini aldı.

ne eklenen son fıkraya ile, Ayasofya'nın ibadete açılması

Bu maddeye istinaden, o zamana kadar, yurdun pek çok yerinde, depo, atelye, dükkan, müze yapılmış meşaid ve camiler, yeniden namaza eda edilen eski aslı hallerine kavuşturuldular. İstanbul'daki, Küçük Ayasofya, Fethiye, Zeyrek, Mesih Paşa camileri, kanunun bu maddesi sayesinde ~~ibadete~~ *ezan seslerine* kavuşan mabedlerimizden dir.

Ayasofya neden açılmadı ? Bunun hazin gerçeğini söylemeye, dil, yazmaga kalem güç varıyor. Tek sebep. "AVRUPA NE DER ?" korkusudur!!

Hükümetlerimizin, işgal ettirdikleri mevkiiler sayesinde ~~edindirdikleri~~ *devlet* "Devlet Adamı" sıfatını edindirdikleri bir çok kimsenin "aşagılık duygusu" Avrupalı ya karşı duydukları, benliklerini sarmış bulunan "aşagılık duygusu",

Bu adı "Avrupa ne der?" illeti, geçen yüz yılda üzerimize çökmüş ve bizi mahv etmiş bulunan kapitülasyonlar yüzünden, hükümetlerimiz, aydınlarımız ve Devlet adamlarımız arız olmuştur.

Bizde kapitülasyonlar "istiyazlar" diye ifade edilmesinin adettir. Fakat, Fransızca bu "kapitülasyon" (capitulation) kelimesinin asıl manası "teslimiyet" dir. Yani "pes etme", "boyun eğme" dir.

Kapitülasyonları 1914 de kaldırdık, 1923 de Lozan da dünyaya kabul ettirdik. Ancak, Avrupanın, sözde dostumuz Devletleri, bize karşı hala kapitülasyonlar kalkmamış gibi davranırlar. Fakat maalesef, Devlet Adamlarımızın büyük bir kısmı da, el'an, kapitülasyonların kalktığına farkında değillerdir.

Ayasofya bugün Müzedir. Müze olmak dolayısıyla da Kültür Bakanlığına bağlıdır. Kültür Bakanı olan Zat, Namık Kemal Zeybek, Bakan olmadan evvel yayınladığı eserleriyle olsun, Bakan olduktan beri de, beyanları ve icraatı ile, "Avrupa ne der?" aşagılık duygusu illetile mübtela olan Devlet Adamlarından bulunduğunu, defalarla isbat etmiştir. Bu itibarla

- 1 - Ayasofya'nın Türk topraklarında bulunduğunu,
- 2 - Türk'e aid bir mabed olduğunu,
- 3 - Fatih Sultan Mehmed'in bu mabedi Cami olarak vakf ettiğini,
- 4 - İbadethane kısmını namaza açmakla müzelik vasfına hanel gelmeye,
- 5 - Yürürlükte olan Kira Kanununun 1. maddesi amir hükmini tatbik mecbur olduğunu,

hatırlayarak, Ayasofya'da derhal ibadete açmalı, Camii yıllardır hasret kaldığı ezan seslerine kavuşturmalıdır.

kampında eg-
görüldüklerini itiraf
ettiklerini" açıkladılar.

Ayasofya'nın ibadete açılması için önerge

ANKARA- ANAP Büyük Kongresi'ndeki vaatler arasında yer alan ve seçim meydanlarında RP'ilerin sloganı haline gelen Ayasofya'nın ibadete açılması konusu, DYP tarafından Meclis'e getirildi. DYP Isparta Milletvekili Ertekin Durutürk, TBMM Başkanlığı'na sunduğu yasa önerisinde Ayasofya'nın ibadete açılmasını ve Topkapı Sarayı'nda hergün 24 saat Kur'an okunmasını istedi.

Ayasofya'da bazı tarihî günler

29 Mayıs 1453 Salı: İstanbul Fatih Sultan Mehmed Ayasofya Camisi'ni gezdi.

3 Haziran 1453 Cuma Fatih Sultan Mehmed aldığı İstanbul şehrinde ilk cuma namazını Ayasofya'da kıldı.

13 Aralık 1754 Cuma: I. Mahmud Ayasofya'daki Cuma selâmlığının dönüşünde saray kapısında at üstünde vefat etti.

31 Mayıs 1807 Cuma: III. Selim'in hal'i üzerine tahta çıkan IV. Mustafa ilk Cuma namazını Ayasofya'da kıldı.

29 Temmuz 1808 Cuma: IV. Mustafa'nın hal'i üzerine tahta çıkan II. Mahmud ilk Cuma namazını Ayasofya'da kıldı.

2 Haziran 1876 Cuma: II. Abdülhamid'in hal'i üzerine tahta çıkan V. Mehmed Reşad ilk Cuma namazını Ayasofya'da kıldı.

Ayasofya'da "ibadet" Topkapı'da Kuran ısrarı

● DYP'li Ertekin Durutürk, Ayasofya'nın ibadete açılması, Topkapı Sarayında mukaddes emanetlerin bulunduğu dairede sürekli Kur'an okunmasını öneren bir yasa önerisi verdi

ANKARA, ÖZEL

DYP Isparta Milletvekili Ertekin Durutürk Ayasofya Camii'nin ibadete açılmasını öngören yasa değişikliği

Durutürk tarafından verilen ve TBMM Başkanlığı'nca görüşülmek üzere Anayasa Komisyonu'na havale edilen yasa önerisi ile ayrıca Topkapı Sarayı'nda "Mukaddes Emanetler" in bulunduğu dairede sürekli Kur'an-ı Kerim okunması da öneriliyor.

Yasa teklifinin gerekçesinde "1934 yılında Ayasofya Camii minarelerinden ezan sesini susturanlar, aynı günlerde, Topkapı Sarayı Mukaddes Emanetler Dairesinde 417 yıllık geleneği de Durutürk'ün yasa teklifinin gerekçesinde daha sonra özetle şu görüşlere yer veriliyor:

"Caminin müzeye çevrilmesi halinde yeni bir ilim müessesesi kazanacağımız iddiasının doğru olmadığı, aradan geçen 54 senelik zaman içinde bütün çıplaklığı ile görülmüştür. Bu caminin müze haline gelmesiyle hangi ilim müessesesinin kazanıldığı ve hangi ilmin tahsil edildiğini yüce milletimiz elbette takdir etmiş olduğunu tahmin etmek güçtür.

Güneşi balçıkla sıvamak mümkün değildir. Ayasofya camii'nin minarelerinden ezan sesinin, Kutsal emanetler dairesinde azabı olmuştur. Bu azabın ilelebet kaldırılması ise yüce Meclis'in görevidir."

Durutürk geçen dönemde aynı yasa önerisini vermiş, ancak parlamentonun yenilenmesi nedeniyle bu öneri kadük olmuştu. DYP milletvekilinin önerisi Anayasa Komisyonu'nda Başbakanlık görüşü geldikten sonra ele alınacak.

AYASOFYA'YI KURTARMA

Mozayikleri koruyamıyoruz

İSTANBUL (UBA) — Yüz yıllar öncesinden günümüze ulaşan tarihi değerlerden mozaikler, toprak altında kaldıkları süre içinde fazla yıpranmalarına rağmen, kazılarla ortaya çıkarıldıktan sonra çeşitli faktörlerin etkisiyle zarara uğruyorlar. Mozaikler, yangın, deprem gibi doğal afetler ile insan-

ların bilinçli ya da bilinçsiz tahribatlarının yanı sıra hayvanlar ve bitkiler tarafından da yıpranıyor.

Tarihi Ayasofya Camisi'ni korunması için çalışmalar başlatıp, tüm kurum ve kuruluşları göreve çağırarak İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nce yapımlanan Anadolu araştırmalarında yer alan notlarda mozaiklerin, toprak altında ortama ve kendi iç yapısına göre belli bir miktarda bozularak çevreyle dengeye ulaştığı ve yavaş yavaş bir bozulma süreci yaşadığını, ancak kazılarla ortaya çıkarılmasından sonra hava şartları ve dış etkenlerle yıprandığı belirtiliyor.

Özellikle soğanlı ve kazık köklü bitkiler, mozaik çatlaklarına yerleşip büyüyor ve bu süreçte ürettikleri asitli çatlakları genişletiyor. Bitkilerin açtıkları çatlaklardan içeri sızan yağmur suları da burada donarak mozaik parçalarının ayrılmasına neden oluyor. Daha çok kapalı ve nemli ortamlarda üreyen yosunlarda mozaikleri kaplayarak, renk solması ve motiflerin görünmez hale gelmesi sonuçlarını yaratıyor.

İlgililer, doğanın ve insanların el birliği ile yok edilen mozaiklerin, ortamlarından uzaklaştırılarak müzelerde koruma altına alınmadıkları sürece bu sonuçların kaçınılmaz olduğunu

ve as-
n-
sa-
z-
miyor. Buna bağlı olarak iş-
sizlik had safhada. Bizler,
öncelikle Müslüman olduğumuz
her köyde, her şehirde bulun-
an camilerin tekrar tamir
edilip, ibadete açılmasını ist-
mak istiyoruz. Bunun için bir
bii kaynakları Türkiye
değerlendirsün" dedi.

13.12.91 Ayasofya, meclis Başarılı 1. Sayfada

ANKARA (A.A.)-DYP Isparta milletvekili Ertekin Durutürk, Ayasofya Camii'nin yeniden ibadete açılması ve Topkapı Sarayı Mukaddes Emanetler Dairesi'nde sürekli-Kuran-ı Kerim okunmasını teklif etti.

Durutürk, geçtiğimiz dönem görüşülmeye için kadük olan konuyla ilgili kanun teklifini yeniden TBMM başkanlığı'na sundu. Ayasofya Camii'nin bütün mahalleriyle ibadete açılması istenen teklifte Topkapı Sarayı'nın Mukaddes Emanetler'in bulunduğu dairede, emanetler getirildiği günden itibaren okunmaya başlanan ancak daha sonra kesilen Kuran-ı Kerim okuma adeti ve uygulamalarına devam edilmesi de yer alıyor.

Durutürk, kanun teklifinin gerekçesinde, Ayasofya'nın İstanbul'un fethinden sonra camiye dönüştürüldüğünü ve bunun sürekliliğini kılma için bir de vakfiye oluşturulduğunu hatırlattı. Camii'nin ilk kez 1934 yılında Bakanlar Kurulu kararı ile daha sonra da 12 Eylül hareketinden sonra NGK'un kararı ile müzeye dönüştürüldüğünü belirten Durutürk Camii'nin müze olarak kullanılmasının vakfiye hükümlerine aykırı olduğunu savundu.

Durutürk gerekçesinde su görüşlere yer

verdi:
"Ayasofya Camii'nin minarelerinden ezan sesinin, Kutsal Emanetler Dairesi'nde Kuran sesinin susturulması, Müslüman Türk Milleti için vicdan azabı olmuştur. Bu azabın ilelebet kaldırılması ise, yüce meclisin görevidir."

Yunan polisi

GÜMÜLCİNE (İNAF) Yunanistan, Batı Trakya Türkleri tarafından seçilmesi gereken müftüleri atamayla getirmek ve bununla ilgili Türkiye'nin müftülerinin faaliyetlerine son vermek istiyor. Vaaz ve İrsat Heyeti'nin Gümülcine Müftünlüğü'nde bulunan ofisi Yunan polisi tarafından basılırken, ofiste bulunan din görevlileri, ve vaizler tartaklanarak kovuldular.

Öte yandan İstanbul'daki Batı Trakya Türkleri Dayanışma Derneği tarafından yapılan açıklamada, İstanbul'daki Rum Ortodokslarının kendi patriklerini özgürce seçerken ve dini vebelerini serbestçe yerine getirirken, Trakya Türkleri için söz konusu olmadığı bildirildi.

Bakanlara

22.12.91
TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 362340

1 Şubat 1935'te ibadete kapatılmış ve müze haline getirilmişti Ayasofya 57 yıldır mahzun

● ERCAN SEKİ

✓ Milletimizin gönlündeki kanayan yara biran önce sarılmalıdır

Ertekin Durutürk

(DYP Isparta
Milletvekili)

- "Bu işi inşallah bu sefer bitireceğiz. Teklifim komisyonlarda görüşülüyor. Muhtemelen mart ayında Meclis'te görüşüleceğini umuyorum. Teklif diğer partilerde de destek görüyor."

Yıldırım Akbulut

(ANAP Erzincan
Milletvekili)

- "Ben kendi adıma konuşuyorum. Bu teklife destek vereceğim. Herhalde başka destekleyenler de olur. Veyahut olması lazım. Bunun gecikmiş bir karar olup olmadığını tartışmaya lüzum yok."

Ziyad Ebüzziya

(Tarihçi
Yazar)

- "Biz Süleyman beyi sözünün eri olarak biliriz. Kendileri 1980 müdahalesinden önce de Ayasofya'yı ibadete açmaya karar vermişti. Daha önce de Hünkar Mahfilini açmış bir kişidir."
- 13. SAYFADA

Mİ'RAÇ KANDİLİNİ İDRAK ETTİK

Mi'rac Kandili, bütün İslâm aleminde huşu içinde idrak edildi. Cami ve mescidleri dolduran mü'minler sabahlara kadar, ibadet ve taatda bulunup vaaz ve nasihat dinlediler.

Mübarek üç aylar içindeki ikinci kıymetli gece olan ve Receb-i Şerif'in yirmiyedinci gecesine rastlayan Mi'rac Kandili, bu sene Orta Asya'daki müslüman Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlığına kavuşması sebebiyle, bu ülkelerdeki müslümanlar arasında daha büyük bir şevkle ihya edildi. Mi'rac kandili münasebetiyle Selatin Camilerde dua ve hatim cemiyetleri yapıldı, mevlid-i şerifler ve salevatlar okundu. Radyo ve televizyondan da mevlid-i şerif merasimi yayımlandı.

1 ŞUBAT 1992 CUMARTESİ

Türkiye

GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

FIYATI 2000 TL.
(KDV Dahil)

Çatalçeşme Sokak No: 17 Cağaloğlu 34410 - İSTANBUL • Santral: 513 99 00 (19 hat) • TELEKS: 22000 Yuas Tr. • FAKS: 513 89 73

Ayasofya 57 yıldır mahzun

ERCAN SEKİ

İSTANBUL — “Kim bu vakfiyeyi değiştirirse, bir maddesini tebdil eder, onu ibtal ve tebdile koşar, fasid bir tevile veya dalavereyle vakıf hükmünü yürürlükten kaldırmaya kaseder, aslını değiştirir, furuuna itiraz eder veya bunları yapana yol gösterir ve yardım eder veya kanunsuz olarak onda tasarruf yapmaya kalkar veya sahte evrak düzenleyerek mütevellilik hakkı gibi şeyler ister yahut, onu kendi batıl defterine kaydeder veya yalan hesabına geçirirse haram işlemiş olur. Günah kazanır. Allahın, meleklerin ve bütün insanların ebediyen laneti onun üzerine olsun. Azapları hafiflemesin. Haşr gününde yüzlerine bakılmasın. Kim bunu işittikten sonra değiştirirse, günahı değiştirenlerdir. Allah işitendir, bilendir.”

Fatih Sultan Mehmet, 29 Mayıs 1453'te İstanbul'u fethettikten sonra ilk Cuma namazını Ayasofya'da kılmış ve o zamana kadar kilise olarak kullanılan bu mabedi camiye dönüştürmüştür. Ayasofyayı bu şekilde İslâm alemine kazandırmış olan Fatih, sanki 482 yıl sonra olacakları bilmiş gibi yukarıdaki vakfiyeyi tesis ederek Ayasofya'nın kıyamete kadar cami olarak kalmasını istemiştir.

Fakat ne hazindir ki, bu yüce Osmanlı padişahının aklına gelenler 482 yıl sonra Ayasofya'nın başına gelmiş ve beş asır boyunca müslümanların namaz kıldığı, ezan ve Kur'an seslerinin kubbelerinde yankılandığı bu mabed ibadete kapatılarak müzeye çevrilmiş. Hem de Resmî Gazete'de bile yayınlanmadığı için geçerliliği tartışılan bir hükümet kararname ile. 24.11.1934 tarihli bu kararname Türk halkının kalbine bir hançer gibi saplanmış. Büyük bir yara açmış müslümanların gönlünde. Ve o yara o gündür bugündür hep kanyor...

MENDERES'TEN AKBULUT'A

İbadete kapatıldığı tarihten itibaren geçen 57 yıl bo-

yunca Adnan Menderes'ten Yıldırım Akbulut'a kadar uzanan Ayasofya'yı ibadete açmak girişimleri her nedense hep sonuçsuz kaldı. Şimdi herkes, Başbakan Demirel'in 1980 öncesi başlattığı ancak, 12 Eylül ihtilaline takılan Ayasofya'yı ibadete açma teşebbüsünü neticelendirmesini bekliyor.

Ayasofya'nın Hünkar Mahfili bölümü 1980 öncesinde Demirel tarafından ibadet yapılmak üzere açılmış ve namaz kılınmaya başlanmıştı. Ancak 12 Eylül yöneticileri tarafından kapatılan bu bölüm geçtiğimiz yıl ANAP Hükümetinin Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek tarafından tekrar açıldı. Ve aynı Bakan'ın emriyle Ayasofya'nın minarelerinden ezan okunmaya başlandı. Ayasofya'yı tamamen ibadete açmak ise bütün gayretlere rağmen mümkün olmamıştır. Özellikle 1990 yılında başlatılan imza kampanyası büyük boyutlara ulaşmasına rağmen bir netice alınmadı.

DURUTÜRK: "BU İŞİ BU SEFER BİTİRECEĞİZ"

20 Ekim seçimlerinden sonra kurulan DYP-SHP koalisyonuyla birlikte Ayasofya meselesi bir defa daha gündeme geldi. DYP İsparta Milletvekili Ertekin Durutürk, 482 yıl boyunca bir türlü neticelendirilemeyen Ayasofya'yı açma girişimlerine bir yenisini ekledi. Ve Ayasofya'nın açılması için bir kanun teklifi hazırladı. 10 Aralık 1991 tarihinde Anayasa ve Turizm komisyonlarına havale edilen bu teklif halen görüşülmeye devam ediyor. Teklifin sahibi Ertekin Durutürk'e memleketi İsparta'nın Yalvaç ilçesinin köylerini gezerken ulaşıldık.

Telefonda kendisine 1 Şubat'ın Ayasofya'nın ibadete kapatılışının yıldönümü olduğunu hatırlattığımız Durutürk, "Bu işi inşallah bu sefer bitireceğiz" derken kendinden oldukça emindi. Teklifin komisyonlarda görüşülmesinin sürdüğünü söyleyen DYP milletvekili, muhtemelen Mart ayında Meclis'te görüşüleceğini umduğu

teklifin diğer partilerce de destek gördüğünü belirtti.

AKBULUT: "DESTEKLİYORUM"

Eski Başbakan, ANAP Erzincan Milletvekili Yıldırım Akbulut da DYP Milletvekili Ertekin Durutürk'ün teklifine destek vereceğini açıkladı.

Desteğinin ANAP içinde kaç milletvekilini bağladığını sordüğümüz Akbulut, "Ben kendi adıma konuşuyorum. Bilemiyorum. Yani ben kendi düşüncemi söylüyorum. Bilemiyorum. Ee herhalde başka destekleyenler de olur. Veyahut olması lazım." dedi. Bunun gecikmiş bir karar olup olmadığı yolundaki sorumuzu "Oralara girmeye lüzum yoktur. Mühim olan açılması için gayret göstermektir. Daha evvel şöyle oldu, böyle oldu demeye gerek yoktur" şeklinde cevaplandıran Akbulut, netice için de "Bilemiyorum" demekle yetindi.

DEMİREL BAŞLADIĞI İŞİ BİTİRSİN

Ayasofya konusunda geniş araştırmalar yapmış tarihçi-yazar Ziyad Ebuzziya, Süleyman Demirel'in 1980 müdahalesinden evvel Ayasofya'yı ibadete açmaya karar verdiğini ve caminin ibadethane kısmını 482 yıl önce kullanıldığı şekile getirmek için çalışmalar başlattığını belirterek, "Biz Süleyman Bey'i sözünün eri olarak biliriz. Daha önce Hünkar Mahfilini açmış olan Demirel, şimdi de Ayasofya'yı tamamen ibadete açmak için ne bekliyor?" dedi.

Süleyman Demirel'in seçimden önce ve sonra sürekli olarak hukuk devletinden bahsettiğini ve hükümetin bütün icraatının hukuk devleti vasfına uygun olarak yerine getireceğini her vesileyle tekrarladığını hatırlatan Ziyad Ebuzziya, "Demirel gösterebilir şimdi hukuk devletini. Hukuk devleti olmak, icraatı hukuk devleti vasıflarına uygun yürütmek, medeni kanunların hükümlerini yani emirleri aynen yerine getirmek demektir" şeklinde konuştu.

Kanun tasarısı beşmişenir. Tasarının TBMM'ye
sevkinin kararlaştırıldığı bildirdi. 24.1.92

Hün Ayasofya'nın mozaikleri

● AYASOFYA'nın kubbe mozaiklerinin onarımı amacıyla, UNESCO Dünya Miras Fonu'ndan 20 bin dolar tutarında teknik yardım yapılmasını öngören anlaşma imzalandı. Anlaşma, mozaiklerin durumunu saptamak üzere, üç uzman gönderilmesini de öngörüyor.

lerden proteste

Ayasofya, Patrik Eurovision...

HABER MERKEZİ

Yunanistan Arkeologlar Birliği (SEA) geçtiğimiz günlerde yaptığı açıklamada, Ayasofya'nın camiye çevrilip, ibadete açılmasına karşı olduğunu açıkladı. "Ayasofya cami olmasın" ifadesine yer verilen açıklamaya, ülkemizde hiçbir kuruluş veya kişinin tepki göstermemesi ise ibretle karşılandı.

Yunanlı arkeologlar yaptıkları açıklamada, Ayasofya'nın başka bir din için ibadete açılmasının tarihi eserlerle ilgili milletlerarası kanunlara ters düşeceğini iddia ettiler.

Yunanlılar, Fener Patrikhanesi'nin restore edilip Ortodoks dünyasına armağan edi-

mesi karşısında, Batı Trakya'daki tarihi Türk mimari eserleri ve camilerinin yıkılıp yağma edilmesini -nedense- milletlerarası kanunlara aykırı görmediler.

Yunanistan Arkeologlar Birliği (SEA) Türk hükümetine de tavsiyede (!) bulunarak, hükümetin Ayasofya'yla ilgili olarak alacağı kararlarda milletlerarası anlaşmaları ve Bizans kültürüyle ilgili sorumluluklarını yerine getirmesi gerektiğini ifade etti.

5 Mayıs'ta yapılacak Eurovision şarkı yarışmasında Türkiye'yi temsil edecek şarkının tanıtım filminin Ayasofya ve Efes harabelerinde çekilmesini de tepkiyle karşılayan Yunanlılar, aynı gerekçeyle Belçi-

veya yetkilinin tepki göstermesi, hakimeyitimiz konusundaki hassasiyetimizi göstermesi bakımından da ilginçti.

Konuyla ilgili olarak görüşlerine başvurduğumuz vatandaşlar büyük tepki gösterdiler. Vatandaşlar, Ayasofya'nın kilise değil cami olduğunu, Ayasofya'nın ne olacağına Yunanlı arkeologların değil Türk milletinin karar vereceğini söylediler.

vlet Bahçeli:

İbret/Alı Cemal

Ve fethinden sonra İstanbul'da büyük imar faaliyeti başlıyor... Bu arada Ayasofya'nın bakımına ayrı bir özen gösteriliyor. Şehir adeta baştan aşağı yenileniyor...

Fatih Sultan Mehmed Ayasofya'da

“Fetihten sonra en büyük hadise Ayasofya'da ilk Cuma namazının kılınmasıdır. Mimarlar ve işçiler geceyi gündüze katıp çalışarak Salı günü fetholunan şehrin en büyük kilisesinde Cuma'ya kadar gerekli değişikliği yaptıktan sonra, Padişah kumandanları, mücahitleri, gazileri ve erkânı ile büyük bir alayla gelip içeri adımını atar atmaz, mâbedin içinde ilahi bir gulgule yükseldi.”

1

İstanbul'un en yaşlı, en muhteşem anıtlarından Ayasofya, târihi geçmişinin yanı sıra mimarisi ve Türk çağı yapılarını da hemen herkesin ilgisini çekmiştir. Bu yapı önce İmparatorlara, sonra Padişahlara ve ona inananlara hizmet etmiştir.

İstanbul'un fethinden hemen sonra Ayasofya çeşitli onarımlarla yaşatılmış ve bunun inkâr edilemez sonucu olarak da günümüze iyi bir durumda gelebilmiştir. Târihi kaynaklar ağız birliği etmişçesine fethi izleyen günlerde Fatih Sultan Mehmed'in bu mâbedi harap ve perişan bir halde bulduğundan söz etmişlerdir. F.Babinger ile Tursun Bey bunu en ince ayrıntısına kadar açıklamış ve sonra Bertrand da la Broquière, Peri Tafun, Buendelmondi gibi gezginler de şehrin perişanlığına değinmişlerdir. Bu arada da Ayasofya'nın kapılarında bazılarının yerlere düştüğünü, bazı bölümlerinin harap olduğunu, çevresinin ise parazit yapılarla kaplandığını yazmışlardır.

Fatih Sultan Mehmed'in askerleri 29 Mayıs 1453 sabahı surlarda açılan deliklerden şehre girmeye başlamışlardı. O sırada Bizanslıların büyük bir kısmı bugünkü Çemberlitaş yoluyla Ayasofya'ya kaçmaya başlamışlardı. Bizans insanına göre surlardan içeriye giren Türkler Be-yazıt Meydanının bulunduğu yere kadar ilerleyemeyinceydiler. Buna rağmen bir mucize gerçekleşir de Türkler oraya varabilirlerse gökten eli kılıcı bir meleğ aşağıya inecmişti.. Bundan sonra da elindeki kılıcı Çemberlitaşın önünde oturan bir kişiye verecek ve o da Türkleri değil İstanbul'dan Anadolu'dan da sürüp atacaktı.. Oysa Türk ordularını Romanos kaptısından içeriye girdikten sonra Ayasofya'ya doğru ilerlemiş, beklenen eli bıçaklı meleğ ise bir türlü ortaya çıkmamıştır..

CAFER ÇELEBİNİN FETİH-NAMESİ

Cafer Çelebi'nin “Mahrûse-i İstanbul”-un Fetih-namesi” eserinden öğrendiği-

mize göre Fatih Sultan Mehmed Hipodromu geçip Ayasofya'ya geldiğinde sokaklardaki cesetlerin toplanmasını, etrafın temizlenmesini istemiştir. Bundan sonra ulu hünkâr Ayasofya önünde atından inmiş yerden bir avuç toprak alarak başının üzerine götürmüş ve çevresindekilerin duyabileceği bir sesle:

“Hakikaten bunlar erkek adamlarmış. Onların muharebe esnasında böyle çarpışmaları ve ölmekten saadet duymaları boşuna değilmiş.”

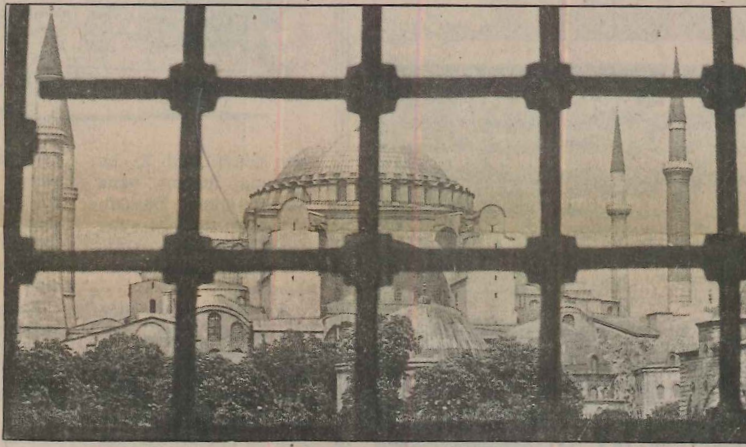
Fatih Sultan Mehmed bu sözlerle Bizanslıları onore etmiş ve sonra Ayasofya'ya doğru yürümüş ve başta din adam-

Bundan sonra halka kötü davranılmamasını emretmiş, Ayasofya'ya sığınanların selâmetle evlerine gitmelerini sağlamıştır. Ayasofya'dan çıkarken bir yeniçerinin avludaki mermerleri kırmaya çalıştığını görünce son derece hiddetlenmiş, elindeki güzle onu engelleyerek şu sözleri söylemiştir:

“Bre nâbekâr. Yapı yıkılır mı? Ersen bir yapı da sen kur”.

Tarihçi Hammer bu olayı Dukas'a atfen şöyle dile getirmiştir:

“Nefergürün şiddetinden çok hünkârın gazabından yarı ölü hale geldi. Birkaç kişi onu kucaklayarak oradan uzaklaştırdı.

Fatih Sultan Mehmed biliyor muydu?

Fatih Sultan Mehmed Han İstanbul'u fethettikten sonra camiye çevirdiği Ayasofya için vakıf kurduğunu ve onu camilikten çıkaracaklar için beddua etmişti. Sanki birgün camilikten çıkarılacağını biliyormuş gibi...

ları olmak üzere yerlere kapanarak ağla-yanlara eli ile susmalarını işaret etmiştir.

“GAZABIMDAN KORKMAYIN”

Bundan sonra din adamlarının önündeki kişiyi dönmüş ve Ayasofya'yı dol-duranların duyabileceği biçimde; “Aya-ğa kalk. Ben Sultan Muhammed, sana arkadaşlarına ve burada toplananlara söylüyorum ki, bugünden itibaren artık hayatınız ve hürriyetiniz için benim gazabımdan korkmayınız” demiştir. O yıllardan söz eden târihi kaynaklar, Anastasi-os II'nin istifasından sonra patriklik makamının boş kaldığını kaydetmişlerdir. Fatih Sultan Mehmed bu makâmı boş bırakmamak için yeni patriğin seçilmesini emretmiştir. Bunun üzerine kilisenin önde gelenleri toplanmış ve halkın temsilcileri Georgios Skolarios Gennodios'u patrik seçmiştir. Seçimin hemen ardından Fatih ona ruhani hâkimiyeti temsil eden patriklik asâsi ile Havarion kilisesini tahsis etmiştir.

Fatih Sultan Mehmed, Fethi izleyen günlerde, çok harap bir şehir görünümündeki İstanbul'un imarına süratle başlamıştır. Bu arada Ayasofya'ya ayrı bir özen göstermiş, onu camiye çevirmek de Doğu Roma İmparatorluğunun İslâm'a devir teslim işlemini gerçekleştirmiştir. Ne var ki, Fatih Ayasofya'yı camiye çevirmekle beraber onun ismini de değiştirmemiş, mânevi değerini daha da arttırmıştır.

Fatih Sultan Mehmed 1 Haziran 1453 günü ilk Cuma namazını burada kılmış, Şeyh Akşemseddin'e târihe geçen o muhteşem hutbesini okutmuştur,

Ahmet Muhtar Paşa, “Feth-Celili Konstantinnye” isimli eserinde o muhteşem günü şöyle dile getirmiştir:

“Fetihten sonra en mühim hadise Ayasofya'da ilk Cuma namazının kılınmasıdır. Mimarlar ve işçiler geceyi gündüze katıp çalışarak Salı günü fetholunan şehrin en büyük kilisesinde Cuma'ya kadar gerekli değişikliği yaptıktan sonra,

Padişah kumandanları, mücahidleri, gazileri ve erkânı ile büyük bir alayla gelip içeriye adımını atar atmaz, mâbedin içinde ilâhi bir gulgule yükseldi, hâfizlar okumaya, müezzinler salâlara, ezanlara başladılar. Cemaat bir ağızdan tekbir alıyor ve kubbe aksi sedâlarla uğulduyordu. Nice dem ve bu lâhûtî âvaz sürüp gittikten sonra müezzinler; İnn Allâhe ve melâiketihî âyetini yanık sesle okumaya başlayınca, Akşemseddin Hazretleri Sultan Mehmed Hân-ı sâni Hazretlerinin koltuğuna girip tâzim ile Sultan Mehmed Hazretlerini minbere çıkardı. Etrafa nûr-i hidâyet saçan seyyid Muhammedî elinde pırl pırl parlıyordu, Hazret-i Fatih, minberde, yüksek ve etkili bir sesle: “Elhamdülillâh, Elhamdülillâh... diye hutbe okumaya başlayıp, Cenab-ı Mün'im ve Muhsin-i hakikiye teveccüh ile şükür ve mahmûdet eylediği zaman idiki, camide mevcut bütün gaziler, mücahid-i din-i mübin, bin acib inbisat, sürur ve zevk ile gayılmak derecelerine gelip feryâd-ı şâdümânî ile gözlemlerinde sel gibi yaşlar dökmeğe başladılar.

Hazret-i Fatih, kaide-i üslûb-î hatib üzere hutbeyi okuyup eda ettikten sonra minberden inerek Akşemseddin Hazretlerini imâmete geçirip, Cuma namazını o vaktin icabâtına göre mücahidin-i din-i mübin saflarında ifâ eyledi.”

AKŞEMSEDDİN HAZRETLERİ İMAMETE GELDİ

Fatih Sultan Mehmed, “yer ve gökler devam ettiği müddetçe benim vakfettiğim Ayasofya Camii'nin vakıf şartlarının koruyucusu Allah'dır” diye başladığı “Ayasofya Vakfiyesi” ile yapının yüzyıllar boyunca yaşamasını sağlamıştır. Bunun yanısıra padişah diğer Bizans kiliselerinin de yıkılmasını önlemiş ve bunların yaşamaalarını sağlamıştır. Fatih Sultan Mehmed'in vakfiyesinde şehrin ibâdet ve sosyal yardımlaşması için ihtiyaçların nasıl sağlanacağı belirtilmiştir. Fatih Sultan Mehmed'in Kenise-i Nefise-i Münakkahşın veya El-Câmî'ü- Kebirü'l Atik diye sözünü ettiği Ayasofya'nın bakımı, onarımı için ona gelip sağlayacak mülkleri ayırmıştır. Edirne Kadısı Muhammed bin Aliyyü'l-Fenâre tarafından H.926 (1519)'da eski defterlere dayanarak düzenlenen Ayasofya Vakıfları Tahrir Defteri'nde belirtilen pek çok arazi, mahalle, dükkan ve akârın Ayasofya'ya tahsis edildiği öğrenilmiştir. Ayrıca burada ibadet edenlere yol gösterecek, camiye temizleyecek ve çeşitli hizmetlerde bulunacak altmışiki kişiyi de görevlendirmiş ve onlara verilecek ücretleri ayrı ayrı tesbit etmiştir. Bunların yanı sıra Fatih Sultan Mehmed, Ayasofya ile ilgili bütün Bizans yazmalarını toplatarak Türkçeye çevirtmiştir. Nitekim günümüzde çeşitli kütüphanelerde rastlanan “Târih-i Binâ-i Ayasofya” başlıklı risalelerin hepsinin aslı Bizans döneminde yazılan İstanbul tarihlerinin Ayasofya'dan söz eden bölümleridir.

Devamı Pazartesi

Osmanlı, ilim ve irfana verdiği önemi hiç bir zaman azaltmadı...

Ayasofya'da

TÜRK MÜHRÜ

ERDEM YÜCEL

Ayasofya'nın yanına

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.2360

hemen medrese yaptırıldı

Fatih Sultan Mehmed Han Ayasofya'yı camiye çevirdikten sonra, onun kuzeyine bir medrese yaptırmıştır. İstanbul'un ilk yapısı olan bu medreseden Evliya Çelebi "Ebü'l-feth Sultan Han binası olan Ayasofya-i kebir Medresesi" diye söz etmiştir.

2

Fatih Sultan Mehmed, Ayasofya'yı camiye çevirdikten hemen sonra onun kuzeyine bir medrese yaptırmıştır. İstanbul'un ilk yapısı olan bu medreseden Evliya Çelebi "Ebü'l-feth Sultan Han binası olan Ayasofya-i kebir Medresesi" diye söz etmiştir. Ayasofya ile Topkapı Sarayı dış avlu duvarları arasında kalan bu yerde daha önce patrik ve keşişlerin odaları, incilhaneler bulunuyordu.

Bazı kaynaklar medresenin yapımı ile ilgili bilgiler vermektedir. P.G.Inciciyan medresenin yapım tarihini H. 851 (1453) olarak işaret eder, "Caminin kuzeyine odalar dârü'l-hadis ve yüzelli talebenin devam ettiği medrese" demektedir. Fatih Sultan Mehmed'in vakfiyesinde sözünü ettiği bu yapıya Hüseyin ayvansarayî, Hadikatü'l-Cevâmi adlı eserinde şöyle değinmiştir:

"Ba'de hû medrese hücerâtının üzerine bir tabaka dahi bina olup tarh olunmak sultan Bayezid han'ındır ve Bâb-ı hümayun köşesine bir minare dahi onlar ihdas eylemiştir. Müderris vazifesinin nisfı usul vakfından ve nisfı dahi Sultan Bâyezid vakfından verilir."

Ayasofya Medresesi, Sultan III. Murad'ın yaptırdığı minarenin yanından başlayarak Soğukçeşme sokağındaki avlu duvarına kadar uzuyordu. Ancak yapının camiye bitişik olmadığı Ayasofya ile medrese arasında üstü örtülü bir yol olduğu vakfiye-

Ayasofya Medresesinin kalıntıları:

Bugün Ayasofya'yı ziyaret edenler, medresenin kalıntılarını, bölme duvarlarını, su yollarını, şadırvan kaidelerini ve bunların arasındaki gezinti yollarını kolayca görebilirler.

sinden öğrenilmektedir.

Ord. Prof. Dr. A.Süheyl Ünver günümüze ulaşmayan bu medresenin bir örneğini yayınlamıştır.

46 HÜCRESİ VARDI

Ayasofya medresesi C.Gurlitt'in plânından anladığımız kadarıyla 50 x 47 x 35 m. ölçüsünde dikdörtgen bir plân şeması göstermektedir. İç avlu 14 x 23 m. ölçüsündedir. Buna göre uzun tarafı 17'şerden 34, küçük avlusunda ise 12 hücre yer almaktadır. Ayrıca büyük avlunun ortasında da tonozlu bir su mahzeni dikkati çekmektedir. İlk Ayasofya medresesinin plânı Eski

Eserler Encümeni'nde aranmışsa da bulunamamıştır.

Ünlü Türk âlimi Ali Kuşçu, Fatih Sultan Mehmed'in H. 878 (1453)'de Uzun Hasan üzerine yaptığı sefere katılmış, dönüşünde Ayasofya Medresesi'nde müderrislik yapmıştır. Ayasofya müderrisliği büyük bir ilmi paye olup, Ali Kuşçu'nun Ayasofya medresesindeki dersleri epey rağbet bulmuş, devrin ünlü âlimleri onu dinlemek üzere buraya gelmişlerdir. İlk kuruluşunda müderrisi Molla Hüsvrev, Mehmet bin Ferâmüre idi. Onun bindiği atın öğrencilerle çevrili olarak medreseye gelişi, namaz vakitlerinde Ayasofya'ya gidilişi zamanın önemli bir olayı idi.

Devam edecek

Ayasofya'yı minareleri ayakta tutuyor...

3

Fatih Sultan Mehmed, Fatih külliyesini yaptırıp Semaniye Medresesini de H. 875 (1471)'de tamamlayınca öğrenim bir yerde toplanmıştır. Bunun sonucu olarak Ayasofya Medresesine ihtiyaç azalmış, ihtisas kitaplığı bir süre yerinde kalmışsa da burası H.883 (1479)'da kısmen terk edilerek metruk kalmıştır.

İlk Ayasofya Medresesinin ne zaman yıkıldığı bilinmemektedir. XVII'inci yüzyılda burasının düz bir alan olduğu bazı gravürlerde görülmektedir. Sultan Abdülmecid zamanla toprak dolan bu alana İtalyan mimar G.Fossati'ye Ayasofya'nın onarımı sırasında yeni bir medreseyi 1847-49 yıllarında yaptırmıştır. İlk medresenin temellerinden yararlanılarak yapılan bu yapının planı Ord. Prof. Dr. A.Süheyli Ünver ile E.Hakkı Ayverdi tarafından yayınlanmıştır. Plan şeması yönünden her iki medresenin karşılaştırılmasında arada büyük bir fark olmadığı dikkati çekmektedir. İkinci Ayasofya medresesi ayrı ayrı avlular etrafında onbeş hücreli bir büyük, yedi hücreli bir küçük bölümden meydana gelmiştir.

Sultan II. Mahmud zamanında Ayasofya Medresesi yeni bir onarım geçirmiş, bu arada zemin katın üzerine ahşap bir ilâve kat çıkarılmıştır. Üst kata çıkışı sağlamak amacıyla birer hücre merdiven yapılabilmesi için ortadan kaldırılmıştır. Ayrıca üstte ahşap gezinti yerini meydana getirmek üzere alt kata ahşap direkler yerleştirilmiştir. Böylece medresenin genel görünümü tümtüyle değişmiş, üzeri çatılı ahşap revaklı yuvarlak kemerleri taşıyan ahşap sütunların ardında odalar sıralanmıştır.

1934 YILINDA YIKTIRILDI

Ayasofya medresesi Dârü'l-hıl'at'ü-l-Âliyye Medresesi olarak 1924 yılına kadar kullanılmış, 1934 yılında yıkılmıştır. Bu yıkımı E.Hakkı Ayverdi haklı olarak acılı bir dille tenkit etmiştir.

Ayasofya medresesinin temelleri 1983 yılında Y.Mim. Alpaslan Koyunlu'nun çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılmıştır. Bugün Ayasofya'yı ziyaret edenler Fatih Sultan Mehmed'in temel kalıntılarını, bölme duvarlarını, su yollarını, şadırvan kâidesini ve bunların arasındaki gezinti yollarını kolaylıkla görebilmektedirler.

AYASOFYA'NIN MINARELERİ

İstanbul'un fethinden hemen sonra Ayasofya çeşitli tamiratlarla yaşatılmıştır. Türkler'in ünlü mimarlarından Musluhiddin, Sinan-ı Atik, Ayas, Hayreddin ve Mimar Sinan'ın Ayasofya'ya büyük emeği geçmiştir. III. Selim, III. Mehmed ve III. Murad'ın türbeleri, Sultan I. Mahmud'un şadırvanı, Sıbyan Mektebi, imaret, kütüphane, Sultan Abdülmecid'in hünkâr mahfeli, muvakkithanesi, Sultan İbrahim'in sebili, çeşmesi ile Türk kültürünün damgası buraya açıkça vurulmuştur.

1924 yılına kadar Dârü'l-hıl'at'ü-l-Âliyye Medresesi olarak kullanılan Ayasofya Medresesi 1934 yılında yıkılmıştı.

Fatih Sultan Mehmed'in Ayasofya'da yaptırdığı Türk çağı eserlerinin başında minareler gelmektedir. Ayasofya'nın cami oluşundan hemen sonra yarım kubbelere birisi üzerine ahşap bir minarenin yapıldığı tarihi kaynaklardan bilinmektedir. Yaygın bir söylentiye göre, fetihden önce İstanbul büyük bir deprem felaketine uğramıştır. Bu arada Ayasofya'nın kuzey bölümü yıkılma tehlikesi ile karşılaşmıştır. O sırada Edirne'de bulunan Fatih Sultan Mehmed bir dostluk nişanesi olarak Mimar Ali Neccar Ayasofya'yı onarmak üzere İstanbul'a göndermiştir. Ali Neccar, Ayasofya'yı yıkılmaktan kurtarmış, bu arada sarıkcı dükkânları bölümündeki dayanak duvarları içerisine ikiyüz basamaklı bir merdiven yaptırmıştır. Onarım sonunda Bizans İmparatoru bu merdivene niçin gerek duyulduğunu sorduğunda, kubbe ve kurşunluğa çıkılmak için cevabını almıştır.

Ali Neccar Edirne'ye dönüşünde, Sultan Mehmed'e:

"Ey Sultanım, dört büyük payanda ile Ayasofya'nın kubbesini kurtardım. Tamir görevi bana kısmet oldu, onu fethetmek görevi de size düşüyor. Hattâ yapacağım minarenin temelini de hazırladım ve üzerinde ilk namazı da ben kıldım" demiştir.

Ayasofya'nın minareleri epeyce tartışma konusu olmuştur. Bunda öylesine ileri gidilmiştir ki, İstanbul'un Latin istilası sırasında dış martex üzerine yapılan çan kulesinin minare olarak kullanıldığı bile söylenmiştir. Bunun yanı sıra bugünkü tuğla minarenin Fatih Sultan Mehmed tarafından yapıldığı da ileri sürülmüştür. Oysa Ayasofya'nın ilk minaresi batı yönünde, yarım kubbenin köşe kulelerinden güneydeki

Göklere yükselen minarelerden yarım asırdan beri ezan sesi duyulmuyor...

Muhteşem minareler

Ayasofya Camii'nin minareleri, kudsî yapının kütleli görünümünü tamamladığı gibi, binanın dayanma gücünü de arttırmaktadır.

üzerine ahşap olarak yapılmıştır. Bu minare Sultan II. Selim zamanına kadar yerinde durmuştur. Günümüzdeki tuğla minare ise yine Fatih Sultan Mehmed veya büyük bir ihtimelle Sultan II. Beyazid zamanında yapılmıştır.

Ayasofya'nın H.Schedel (1493) tarafından neşredilen eski gravüründe tek minareli olarak görülmektedir. Bunun yanısıra J.Maurand'ın 1544'te çizdiği manzara tasavvurlarında ise Ayasofya'nın iki minaresinin varlığı dikkati çekmektedir. Öte yandan, İstanbul'a 1599'da gelen M.Lorich'in büyük panoramasında Ayasofya'nın biri yarım kubbesi üzerinde, diğeri de güneydoğu köşesinde olmak üzere iki minaresi vardır. Bu belgelerin ışığı altında XVI'inci yüzyılın ikinci yarısında Ayasofya'nın iki minareli olduğunu rahatlıkla söyleyebiliriz.

KUZAY DOĞU'DAKİ MİNAREYİ MİMAR SINAN YAPTI

Sultan II. Selim, Ayasofya'nın kuzey doğusundaki ikinci bir minare daha eklemiştir. Mimar Sinan eseri olan bu minarede abidevi bir kürsüden ince ve yuvarlak gövdeye oradan da stalaktitli şerefeye ulaşılmıştır. Mimar Sinan'ın Edirne Selimiye camisindekilere benzeyen bu minaresinin gövdesi çubuklu ve oyuklu olup bunun yapılması ile Ayasofya İslâm mabedine yakışan bir görünüm almıştır. Bu minarelerin ardından Sultan III. Murad (1574-1595) bugünkü Alemdar yokuşu tarafında birbirinin eşi, çokgen gövdeli, sade görünümülü iki minare daha yaptırmıştır. Oldukça kalın gövdeli masif çizgili, 60 m. yüksekliğindeki bu minareler Ayasofya'nın kütleli görünümünü tamamlaması bir yana, onun dayanma gücünü de arttırmıştır.

Devam edecek

Ayasofya'nın içinde paha biçilmez bir hazine...

Sultan I. Mahmud Kütüphanesi

Osmanlı İmparatorluğu'nun parlak döneminin sonlarında Ayasofyanın ana mekânı içerisinde 1736 yılında yapılan bu kütüphaneye, çinileri, sedef kakmalı dolapları, edirnekâri bezemeleri, yazı frizleri, tunç şebekeleri ile ilgi çekici bir Türk yapısıdır.

4

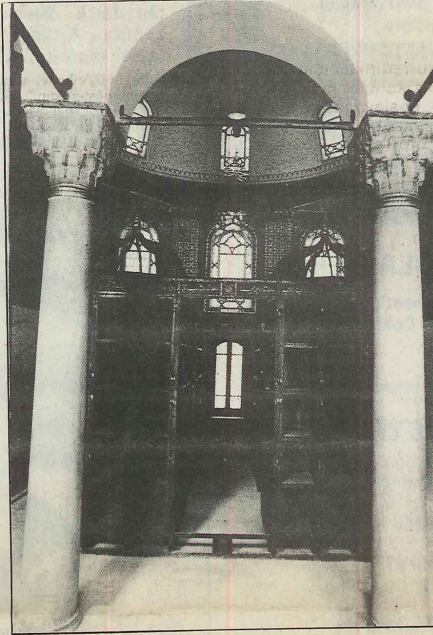
Ayasofya'daki Türk çağı yapıları arasında Sultan I. Mahmud kütüphanesinin kendine has bir yeri vardır. Lale devrinin hemen ardından Osmanlı tahtına çıkan Sultan I. Mahmud (1730-1754) ince ruhlu sanatsever bir padişah'tır. Bu sebeple Ayasofya'ya önem vermiş, onu restore ettirmesi bir yana muvakkithane, sıbyan mektebi, şadırvan ve konumuz olan kütüphaneyi yaptırmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu'nun parlak döneminin sonlarında Ayasofya'nın ana mekânı içerisinde H. 1152 (1736) yılında yapılan bu kütüphane çinileri, sedef kakmalı dolap kapakları, edirnekâri bezemeleri, yazı frizleri, tunç şebekeleri ile ilgi çekici bir Türk yapısıdır. Çiçek bezemeli tunç ve şebeke ile içeride ana mekândan ayrılan, dışarıda ise iki büyük Osmanlı payandası arasına yerleştirilen kütüphane Türk bezeme ve yapı sanatının tek kelime ile şaheseridir. "Yâ Fettâh" oymalı iki kulplu, iki kanatlı tunç bir kapıdan içerisine girilen kütüphaneye okuma salonu, hazine-i kütüb ve her ikisini birbirine bağlayan bir koridordan meydana gelmiştir.

Kütüphanenin dikdörtgen plânli okuma odasının duvarları XVI-XVIII. yüzyıllara tarihlendirilen çinilerle bezemilmiştir. Çini panoların üzerlerinde çivit mavisi zemine beyaz cell-sülüs yazı ile besmele, haşr süresinin 22'inci âyeti, Haşr süresinin 23'üncü âyetinin baş kısmı ve Esmâ-i hüsnâ yazılmıştır. Bunların yanı sıra ortada kelime-i tevhid, altta yeşil çinilerle bordürlendirilmiş yedi renkli somaki mermerin üzerine Sultan I. Mahmud'un tuğrası yerleştirilmiştir.

Okuma odası ile Hazine-i kütüb'i birleştirilen koridor XVI-XVIII'inci yüzyıllara tarihlendirilen çini ve frizlerle bezemilmiştir.

Koridordan sola dönülerek demir kapı ile içerisine girilen Hazine-i kütüb 9,70 x 5,80 m. ölçüsünde dikdörtgen plânli olup ikisi duvarlara yapışık stalâktit başlıklı yarım, ikisi de tam olmak üzere

Mahzun bekleyiş!..

Ayasofya ana mekanından mukarnas başlıklı dört tam, iki yarım sütunun taşıdığı camekanla ayrılan okuma odası, küçük avluya bakan üç pencere ile aydınlatılmıştır.

dört mermer sütun ve üst örtüyle ayrılan iki bölümden meydana gelmiştir. Bunlardan ilk mekânın üzeri sekizgen bir kasnağa oturan bir kubbe ile örtülmüştür. Kubbe kasnağındaki siyah zemin sarı cell bir yazı ile fatr süresinin 29-35 âyeti kerimeleri yazılmıştır. Ayrıca kitaplığın giriş kapısı üzerine Sultan I. Mahmud'un tuğrası, onun altına onbeş beyitlik tâlik yazılı yarım kitabesi yerleştirilmiştir. Hazine-i kütüb'ün ahşap kitaplıktaki kırmızı zeminler de altın yaldızlı tâlik yazı ile son beytine kuruluş tarihi düşürülmüş arapça bir kaside çepeçevre dolamaktadır.

Hazine-i kütübün kubbeli, beşik tonozlu mekânlı alçı kabartma çiçeklerle bezemilmiştir. Duvarlardaki yedi gömme kitap dolabı ince tel örgü kapaklıdır. Bunlardan ortadaki ahşap kitaplık Sultan I. Mahmud devri bezemesini en güzel biçimde yansıtan motiflere sahiptir.

ZENGİN BİR KOMPOZİSYON

Yakın tarihlerde, 1982 yılından önce yapılan bir onarım ahşap kitaplığı dört ayrı bölüme ayırmıştır. Ramazannâme "ortasındaki dolap" sözcüğü kullanmak bunun dört ayrı parça olmayıp tek bir blok olduğunu işaret etmektedir. Kanımızca yalnızca bazı nakışlara dayanarak yapılan bu yanılma 1906 veya 1926 yılında yapılan ve yeterli bir incelemeye dayanmayan bir tahminden ileri gelmektedir.

Sultan I. Mahmud kütüphanesinde XVI-XIX. yüzyıllara tarihlendirilen İznik, Kütahya ve Tekfur Sarayı çinileri bir arada kullanılmıştır. Benzeri birçok yapılar ve camilerde olduğu gibi burada da mimar çini fırınlarına sipariş vererek bütünüyle çini döşetmek yerine yapıyı süratle tamamlamak maksadıyla çini pazarlarındaki önceki yıllara ait çinileri toplamış ve bunlardan zengin bir kompozisyon yapmıştır.

DEĞERLİ KİTAPLAR VAKFEDİLMİŞ

Sultan I. Mahmud kütüphanesinin yapımını tamamlatıktan sonra daha önceleri Galatasaray'ı hümâyunda toplattığı kitapları buraya göndermiştir. Ayrıca Topkapı Sarayı Hazine-i hümâyundaki çok değerli kitaplarını da özel mührü ile mühürlenip buraya vakfetmiş, devletin önde gelen kişilerinden başka kitaplarını buraya hediye etmelerini istemiştir.

Ayasofya Kütüphanesi'ndeki yazma eserlerden 4863'ünün Sultan I. Mahmud, 113'ünün Şeyhül-İslâm Sadettin Efendi ve 22'sinin de vâkıflarının belli olmadığı belirtilmiştir. Kitapların vakfiye ve fihristleri Süleymaniye Kütüphanesi'nde olup eserler konularına göre kaydedilmişlerdir. Vakfiye Rumeli Kazaskeri Ahmet Efendi, Anadolu Kazaskeri Abdullah Efendi ve Hacımehmet-i Şerifeyn Evkaf Müfettişi Mustafa Efendinin mühürlüleriyle mühürlenmiştir. Ne var ki, Osmanlı tarihinde hafız-ı kütüplüğün babadan oğula geçmesi, evladi olmayan hafız-ı kütüplerin ölümünden yeniden vakfa intikal etmeleri ve yerlerine beratla birini getirmeleri, bazı hafız-ı kütüplere işten eli çektiği gibi sebepler bu kitapların bir yüzyıla yakın süre kendi kaderleriyle başbaşa kalmalarına yol açmıştır.

YENİ BİR FİHRİST YAPILMIŞ

H. 1247 (1831)'de Mahkeme-i Şer'iyyeden Kâtip Seyyid İbrahim Efendi başta olmak üzere devrin hafız-ı kütüpleri, Ayasofya kütüphanesinin baş hafız-ı kütübü Tahir Efendi'nin de bulunduğu bir komisyon eski vakif fihristini karşılaştırmış ve yeni bir fihrist meydana getirmiştir.

Sultan II. Mahmud (1808-1839) H. 1252'de Sultan I. Mahmud'un Galata'da kurduğu kütüphaneyi dağıtınca kitapların bir kısmını Fatih Kütüphanesi'ne göndermiş, uygun gördüklerini de Galata'daki kütüphaneye bırakmıştır. Bu arada Sultan I. Mahmud devrinde yaşamış el-hac Sadullah Efendi 114, Şeyhül-İslâm Hoca Sadeddin Efendi 55, bazı hayrseverler de 36 kitap bağışlamıştır.

Devam edecek

MİLLİ KÜLTÜRÜMÜZÜN TEMEL TAŞLARI

VESİLETÜ'N-NECAT VE SÜLEYMAN ÇELEBİ

PROF.DR.ABDÜLKADIR KARAHAN

Türk dili ve edebiyatının yüzyıllara âdetâ hükmeden, eskimeyen, halk yüğünleri tarafından sevilen, beğenilen, okunan, dilden dile dolaşan bir kaç şaheseri arasında Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necat isimli MEVLİD'i ön planda yer ve değer sahibi bulunmaktadır. Tarihiç Gelibolulu Âli, bu eser için, "Güya ki ta'lim-i Ruh-i Kudsi ile söylenmiştir" dediği gibi, Ziya Paşa da: "Bilmem ne suhandır ol suhanlar; Aşuften olur hep işiteler" der.

"Mevlid" sözünün-asıl anlamı -Arapçada- "doğmak" ve "doğurmak" olmakla beraber, genel olarak, İslâm dünyasında Hz. Muhammed (S.A.S.)'in doğum zamanı, doğumu, doğduğu gün veya doğduğu yer, bu münasebetlerle yapılan toplantılar, törenler ve onlarda "Mevlid okutmak" için de; rahatça ve çokça kullanılır.

Dilimizde "Mevlid okutmak" deyimi, çoğunlukla, Süleyman Çelebi'nin, Kâinatın Efendisi Hz. Peygamber'in -özellikle- doğumunu eşsiz bir güzellikle anlatan "Mevlid" adıyla anılan şaheseri hakkında kullanılır. Eldeki yazma ve basma nüshaların birbirinden bir hayli farklı nitelikte olmasına rağmen, şairin kendi kaleminde çıkan nüshanın kesin metni, hacmi konusunda; rahmetli arkadaşımız Prof. Ahmet Ateş'in yayımladığı (Ankara, 1954) Vesiletü'n-Necat en güvenilir olanıdır.

Vesiletü'n-Necat "mesnevî" nazım türünde yazılmış küçük hacimde, fakat eşsiz bir eser olup, konusunun ağırlık noktasını: Hz. Muhammed (S.A.S.)'in doğumu ile o sırada beliren harika olaylar, O'nun nitelikleri, bazı hayat safhaları, Mi'raç bölümü oluşturur. Bu Mevlid, "Ehl-i Sünnet (Kur'an'a ve sünnete uyan dört mezhepten olanlar)'in inançlarının nazım diliyle güçlü, içli ve etkileyici bir savunmasını da kapsamak-

tadır. Yazar, sırasınca, Hz. Peygamber yolunda yürümeği, din görevlerini özenle yerine getirmeği öğütler. İslâm ahlak ilkelerine uygun tavsiyeler, heyecan ve aşkla ifadelendirildikleri için olacak ki ruhlarda ve gönüllerde enğin bir hassasiyet uyandırır. Bu muhteşem Mevlid: İman ve İslâm şartlarına uyan ve hayatlarında öyle yaşamağı maksat edinilenler bir ikaz karakterini de taşır. Oldukça güçlü bir teknik, saf, coşkulu duygu ve düşünce, veciz bir ifade onun ayrı bir özelliğidir.

Süleyman Çelebi'nin ailesi hakkında değişik rivayetler vardır. Onun İvaz Paşa-zâde olduğu söylenildiği gibi, ana tarafından Şeyh Edebalı'nın soyundan geldiği de kaydedilmiştir. Hatta babasının Ahmed Paşa adında bir zat olduğunu yazarın da mevcuttur. Gerçekte, bizim bu büyük zat hakkındaki bilgimiz -oldukça- kısıtlıdır. Kesin olarak söyleyebileceğimiz; Mevlid'in 812/1409 tarihinde yazıldığı ve o sırada şairimizin yaklaşık olarak 60 yaşında bulunduğudır. Buna dayanarak onun 752/1351'de dünyaya gözlerini açtığını söyleyebiliriz. Ayrıca eserinin Bursa'da tamamlandığını da kendisi işaretlemiştir. Bununla beraber doğum yılını biraz sonraya alanlar da vardır. Yazarın, iyi bir eğitim gördüğü, Emir Sultan'a intisap ettiği, Bursa'da Ulu Cami imamlığı görevini ifa eylediği de bilinmektedir. Veratının 802/1400'de tamamlanan Ulucamiin yapımından sonra, belirtilen tarihi müteâkip vuku bulduğunu da kaydedilmektedir. Kaynaklar Mevlid'in yazılış sebebini bir tartışmaya bağlar. Peygamber Efendimizin diğer peygamberlerden üstünlüğünü ispat hususunda en güzel ve en etkileyici bir şaheser olmak seçkinliğini bugün de taşıyan Vesiletü'n-Necat ve onun mümtaz yazarı Süleyman Çelebi kültürümüzün iftihar bayrakları arasında yer almışlardır.

*Ayasofya'da yatan
Osmanlı padişahları...*

Türbeler mimarlık şaheseri

□ Sultan II. Selim'in türbesi XVI. yüzyılın en güzel çinileri ile bezenmiştir. Özellikle giriş kapısının iki yanında iki çini pano, ilk bakışta dikkati çekmektedir. Bu çinilerin çoğu İznik fırınlarında imal edilmiştir.

5

Mimar Sinan, Mimar Davud ve Mimar Dalgıç Ahmet Ağa'nın Ayasofya avlusunun bir bölümüne yaptırdığı üç muhteşem türbe mabede bütünüyle bir Türk külliyesi görünümünü kazandırmıştır.

SULTAN II. SELİM TÜRBESİ

Ayasofya'ya en çok hizmet veren Osmanlı padişahlarının başında gelen Sultan II. Selim'in türbesi ölümünden üç yıl sonra H.985 (1577) yılında yapılmıştır. Mimar Sinan'ın en güzel eserlerinden biri olan bu türbenin cephe görünümü bütünüyle mermer kaplanmıştır. Kare planlı yapının üzeri oldukça yüksek iç içe iki bölümlü, sekiz sütunun taşıdığı bir kubbe ile örtülmüştür.

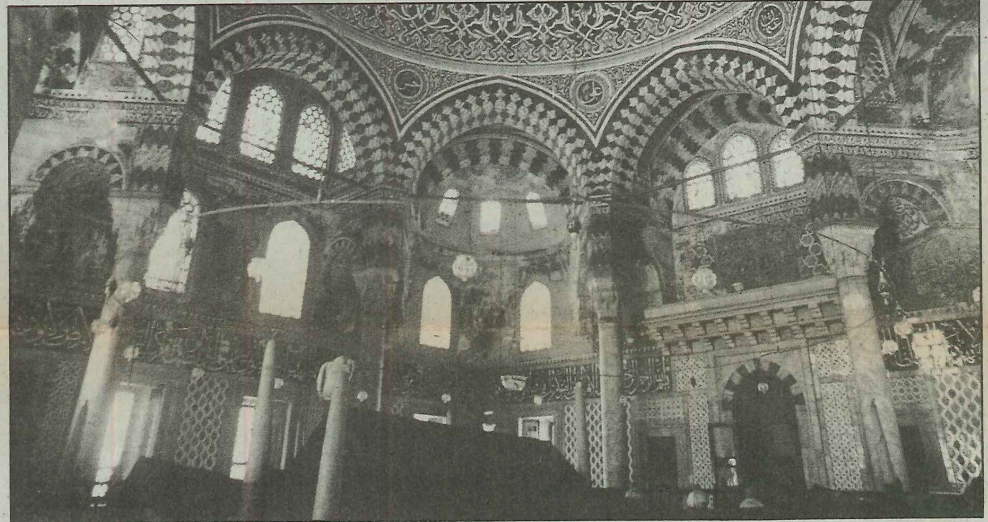
Sultan II. Selim'in türbesi XVI. yüzyılın en güzel çinileri ile bezenmiştir. Özellikle giriş kapısının iki yanındaki iki çini pano ilk bakışta dikkati üzerinde toplamaktadır. Ancak bu çini panolardan biri XIX. uncu yüzyılın sonlarında İstanbul'da dışçılık yapan S.Doringy isimli bir Fransız tarafından Fransa'ya götürülmüştür. S.Doringy zamanın Evkaf Nezaretine başvurmuş ve türbenin eksik çinilerini tamamlamak istediğini söylemiştir. Ne acıdır ki, bu izin kendisine verilmiş, o da çini panolardan birisini sökmüş ve yerine boya ile benzerini yapmıştır. S.Doringy bununla da yetinmemiş, aynı olayı Yeni Cami Hünkâr Kasrında da tekrarlamıştır. Yeni Camii'den ise XVIII. inci yüzyıla ait, çiçek açmış erik ağaçlı bir çini pano sökülmiş Fransa'ya götürülmüştür.

Türk çini sanatının en güzel örnekleri bugün Fransa'da Louvre Müzesinde sergilenmektedir.

Sultan II. Selim Türbesinin giriş kapısı üzerine altın yaldızla "Besmele" yazılıdır. Bunun yanı sıra girişteki çini panolara da sülûs yazılarıyla bir tarih kitabesi yerleştirilmiştir:

"Rihlet etti Hazret-i Sultan Selim
Ona rahmet ede Rabbü'l-âlemin
Geçti evlâd-ı kirameyle o şah
Rahmetü'llahi aleyhim ecmaîn
Yaptırsa türbeyi cennet misâl
Dense lâyik firdevs-i kasr-ı berrin
Hatif-kutsi dedi tarihini
Türbe-i sultan Selim-i pak-i dîn"

Türbenin içerisindeki çiniler de kelimenin tam anlamıyla başlıbaşına birer sanat harikalarıdır. Çeşitli renklerdeki bu çiniler de İznik çini fırınlarında yapılmıştır. Kubbenin içerisinde süsleyen bu kalem işleri son yıllarda aslına sadık kalınarak yenilenmiştir.

Sultan III. Murad Türbesi

Klasik Türk mimarisinin en güzel eserlerindedir. Altıgenli plan üzere inşa edilmiştir. Üzeri iç ve dış olmak üzere iki kubbeden meydana gelmiştir. Mimar Davut Ağa tarafından inşa edildi.

Türbe'de 44 sanduka bulunmaktadır. Bunlardan en büyüğü ve muhteşemi Sultan II. Selim'in sandukasıdır. Bunun sağında, hasekisi ve oğlu Sultan III. Murad'ın annesi Nurbânü Valide Sultan, solunda da kızı, Kaptan Piyale Paşa'nın eşi Hacı Gever Mülûk Sultan'ın sandukaları vardır, Ayrıca Sokollu Mehmed Paşa'nın eşi Esmahan Sultan, Sultan II. Selim'in kızlarının en büyüğü olup Siyavuş Paşa ile evlenen Fatma Sultanın, Sultan III. Murad, tahta çıkışında boğdurulan Sultan II. Selim'in şehzadelerinden Süleyman, Mustafa, Cihangir, Abdullah, Osman'ın sandukaları bulunmaktadır. Sultan III. Mehmet'in yirmibir erkek kardeşi ile on üç kızkardeşinin sandukaları da buradadır.

Ayasofya'nın türbeler bölümündeki Sultan III. Murad'ın türbesi padişahın H. (1594) de ölümünden sonra tamamlanmıştır. Mimar Davud Ağa'nın güzel bir eseri olan bu türbenin kitabesinden H.1008 (1599-1600) yıllarında tamamlandığı yazılıdır.

Klasik Türk mimarisinin en güzel eserlerinden biri olan bu türbe altıgen planlı olup üzeri iç ve dış olmak üzere iki kubbeden meydana gelmiştir. Kubbe doğrudan doğruya duvarlar üzerine oturmuştur. Dışı tamamen mermer kaplı türbenin içerisinde XVI. yüzyılın en güzel çinileri ile bezenmiştir.

Türbe'de Sultan III. Murad'dan başka padişahın annesi Safiye Sultan, kızları Mihrîban, Fatma Sultanlar başta olmak üzere yirmibir kızı, Sultan I. Ahmet'in şehzadelerinden Kasım, Sultan III. Mehmet'in üç oğlu, iki kızı; Sultan İbrahim'in bir şeh-

zadesi ile iki Sultanı olmak üzere ellidört sanduka bulunmaktadır. Ayrıca türbenin yanında Sultan Murad'ın oğullarının gömülü bulunduğu şehzadeler türbesi yer almaktadır. Devam edecek

Kültür Varlıkları Genel Müdürü açıkladı:

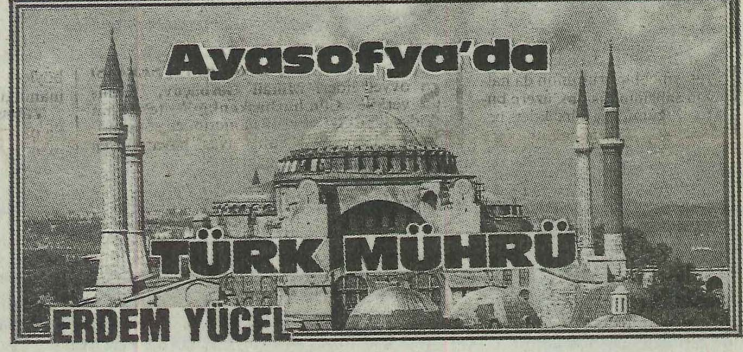
'Müzelerimizde 2.5 milyon eser var'

Kültür Bakanlığı, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürü Altan Akad, "Türkiye müzelerinde bugün 2.5 milyon arkeolojik-etnografik eser var" dedi. Akad, Türkiye'den çok eserin kaçırıldığını, "Ancak kaçırılan eser miktarını bilmediklerini" söyledi. Genel Müdür Altan Akad, "Kültür Bakanlığı'nın eski eser kaçakçılarının ciddi şekilde el koyduğunu, kaçırılan eserler için

dışişleri kanalıyla derhal teşebbüse geçildiğini" açıkladı. Kültür Bakanlığı'nın özellikle son iki yılda eski eser kaçakçılığının üzerine gittiğini söyleyen Genel Müdür Akad, bu eserlerin bir bölümünün "Centilmenlik anlaşmasıyla geri alındığını" bildirdi, Akad, "1988 yılında Anadolu'dan kaçırılıp Londra'da satılmakta olan bir Hitit tabletini de 130 milyon lira ödeyerek satın aldık" dedi.

Ayasofya'da bir başka sanat harikası...

Hünkâr mahfili

Sultan 1. Mahmud'un da emeğinin geçtiği Kasr-ı Hümayun küçük kahve ocağı, XIX. asra tarihlendirilen çeşmesi ile daha da zengin bir hale ulaşmıştır.

6

Ayasofya'daki ilgi çekici Türk yapılarından birisi de hiç kuşkusuz Hünkâr mahfilidir. Bugün Bâb-ı Hümayun Caddesindeki bir kapıdan içeriye girilen hünkâr mahfili, başka bir deyişle selâtin camilerinde görülen Kasr-ı hümayun'dur. Kazas-ker Mustafa İzzet Efendinin tâlik yazılı H.1265 (1848-49) tarihli kitabesinin ve güneş şuaları arasında Sultan Abdülmecid'in tuğrasının yer aldığı girişten dinlenme odalarının bulunduğu bir mekâna oradan da rampalı oldukça uzun bir koridorla caminin içerisine bakan hünkâr mahfiline geçilmektedir. Sultan I. Mahmud'un da emeğinin geçtiği Kasr-ı hümayun, küçük kahve ocağı, XIX. yüzyıla tarihlendirilen çeşmesi ile daha da zengin bir görünüme ulaşmıştır. Ayasofya Kasr-ı Hümayun ve Hünkâr Mahfeli XIX. yüzyıl saray mimarisini yansıtan Neo-Rönesans üslûbunda nakışlarla süslenmiştir. Duvarlarda da isim bilinmeyen bir İtalyan ressamının Mekke ve Medine tasvirlerine yer verilmiştir. Ne var ki, bunlar zamanın acımasız tahribi ve bakımsızlığından ötürü günümüze iyi bir durumda ulaşamamışlardır.

Ayasofya'nın ilk hünkâr mahfeli ile ilgili bilgiler ne yazık ki yeterli değildir. Bazı eski re-

simlerden ilk Hünkâr Mahfelinin caminin kuzeyinde ve iki paye arasında olduğunu öğreniyoruz. Şair Nedim'in H.1141 (1728) tarihli kâsidesinde hünkâr mahfelinin Sadrazam Nevşehirli Damat İbrahim Paşa tarafından genişletildiği yazılıdır. Ancak bu mahfil Sultan Abdülmecid zamanında (1839-61) G.T.Fossati tarafından tamamen ortadan kaldırılmış ve yerine bugünkü Kasr-ı Hümayun yapılmıştır. Bu arada çinilerle kaplı eski hünkâr mahfilinden arta kalan çiniler mihrabın tonozlu dehlizinde korunmuş ve bundan ötürü de günümüze kadar ulaşabilmiştir. Bu çinilerde beyaz zemin üzerine değişik tonlarda mavi renkli şakayıklar, haçer yapraklı ve enginar yaprakları resmedilmiştir. Ayrıca Kâbe tasvirli bir çini pano da bunları tamamlamıştır.

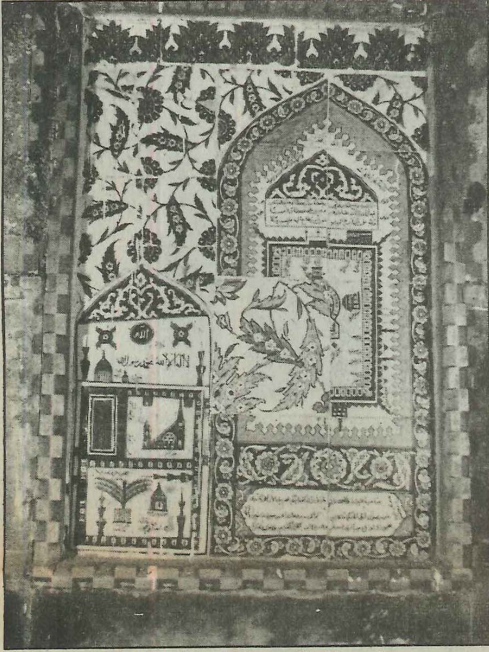
MEKKE VE MEDİNE'NİN ÇİNİ TASVİRLERİ

Ayasofya'daki Türk eserleri arasında mihrap çevresindeki bu çinilerin kendine has özellikleri ve görünümleri vardır. Ne var ki, mihrab önüne ziyaretin yeterince yapılamayışı ve bunların ışık yönünden karanlık dehlizlerde kalışı Türk çini sanatını tanıtan bu çinilerin yeterince tanınmasını engellemiştir. Bununla beraber mihrabın sağında ki iç içe resimli bir çini pano eski hünkâr mahfiline ait olup dikkati üzerine çekmektedir. XVII. yüzyıla tarihlendirilen bu çini panolardan biri üzerinde Peygamber Efendimizin türbesi görülmektedir. Pano üzerindeki kitâbeden H.1503 (1643-44) yılında Debbağzâde İznikli Mehmet Bey tarafından Ayasofyaya vakfedildiği öğrenilmektedir. İslâm âleminin mukaddes yeri Mekke ve Medine'nin çini tasvirleri yine burada bir defa daha karşımıza çıkmaktadır. Üç bölümlü panonun sivri kemerlerle neticelenen tepeliğindeki koyu mavi zemine stillize beyaz rûmiler yerleştirilmiştir. Bunun altına Medine görünümlü, madalyon içerisinde "Allah" yazısı ve iki yanına da papatyalar yerleştirilmiştir. Kitâbesi ile beraber 92.50x41.00 m. ölçüsünde on dört çini kareden meydana gelen bu panonun ortasındaki iki-üç karelik bir bölümü eksiktir. Burasının boş kalmaması için başka yerlerden alınan XVII. inci yüzyıl karoları ile boşluklar tamamlanmıştır. Kâbe tasvirli çini panoların alt ve üstlerinde bazı yapı resimleri ile bunların avlu kapılarında isimler yazılmıştır. Açık mavi renklerde uçları içe doğru kıvrılmış palmeterle çevrelenmiş çini panoların üçgen alnlığında Kur'an-ın Bakara suresi yazılmıştır.

Ayasofya Hünkâr Mahfeli beş ince sütunun taşıdığı Avrupa'nın Rokoko etkisinde korkuluk levhalarıyla çevrili çok köşeli bir görünüme sahiptir.

Ayasofya Hünkâr Mahfili 1980 yılında kısa bir süre ibâdete açılmıştır. Ancak bu mekân hiç ilgisi yokken "Müzeler Mescidi" diye isimlendirilmiştir. Ancak küçük ölçüdeki Hünkâr Mahfeli kalabalık bir topluluğa taşıma fonksiyonundan uzak oluştundan ötürü teknik incelemeden sonra onarıma alınmıştır.

Devam edecek

Zengin bir görüntü

Ayasofya'nın ilk hünkâr mahfili ile ilgili bilgiler ne yazık ki yeterli değildir. Bazı eski resimlerden ilk hünkâr mahfilinin caminin kuzeyinde olduğunu öğreniyoruz.

CEVAHİR

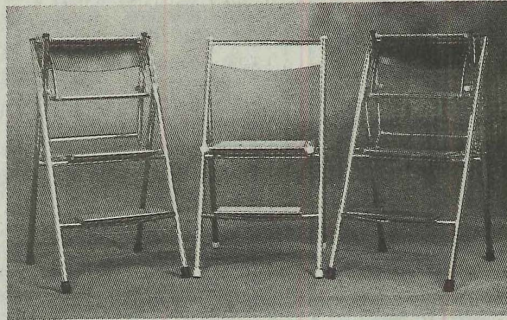
İMALAT-TOPTAN

Eviniz küçük, balkonunuz yok diye üzülmeyin!

Cevahir çamaşır kurutma askısı yarım metre kare yer kaplar. Portatifdir, ikiye katlanır. Tekerlekli. 30 adet çamaşır rahatlıkla asılır-kurutulur.

ÇAMAŞIRLIK

SANDALYELİ MERDİVEN

Hanımlar - Beyler!

Artık yüksekler dert değil... Cevahir sandalyeli merdivenler; sağlam Ortopediktir, hafiftir, ikiye katlanır, isterseniz sandalye olur, az yer kaplar. Mobilyanıza uygundur. Dekoratifdir. Değişik renkleri mevcuttur.

CEVAHİR
EV GEREÇLERİ SANAYİ

Esenler Yolu Duran İşhanı
43 Bayrampaşa-İST.
Tel: 567 01 29

Ayasofya'yı

nakış gibi işlemiş

● Ayasofya'nın 1985-87 yılı onarım programında mihrabın çevresindeki taşları yenilenmiş, ancak eski mihraba ait izlere rastlanmamıştır. Bugün mihrap mermerden olup, her iki yanında kıvrık dallardan meydana gelmiş bir bezemesi olduğu görülmektedir.

7

Ayasofya Fatih Sultan Mehmed tarafından camiye dönüştürüldükten sonra yapının bütününe dokunulmamış, yalnızca içerisine bazı ilâveler yapılmakla yetinilmiştir. Bunlardan apsisin biraz güneyine, Kabe'ye yönelik olarak Fatih Sultan Mehmed zamanında bir mihrap yapılmıştır. Ancak bugün görülen mihrap XIX'uncu yüzyılda, büyük bir ihtimalle G.T. Fossati zamanında yenilenmiştir. Eski mihrabın da yine aynı yerde, belki de halen arkasında bulunduğu sanılmakta idi. Ayasofya'nın 1985-87 yılı onarım programında mihrabın çevresindeki taşları yenilenmiş, ancak eski mihraba ait izlere rastlanmamıştır. Bugün mihrap mermerden olup her iki yanında kıvrık dallardan meydana gelmiş bir bezemesi olduğu görülmektedir. Mihrap nişinin yarım kubbesi altın yıldızlarla bezenmiş, ayrıca buraya lacivert çinili XVII-XVIII'inci yüzyıllara tarihlendirilen "Kellime-i Şehadet" yazılmıştır. Bunun yanı sıra yine lacivert-beyaz çinilerden oluşmuş Kur'an'dan âyetleri kapsayan bir yazı frizi mihrap duvarını boydan boya dolaşmaktadır. Bu mihrabın iki yanında da Kanunî Sultan Süleyman'ın Budin seferinden getirdiği iki tunç şandan yerleştirilmiştir. Ayasofya'nın güneyindeki dehlizin sağında dikkati çeken küçük mihrabın ise cami içerisine sığmayan cemaatin ihtiyaçlarını karşılamak üzere sonradan yapıldığı sanılmaktadır.

Mihrabın sağında, Türk Taş oyma sanatının bir şaheseri olan minberi vardır. Reşat Ek-

rem Koçu bu minberi Sultan IV Murat (1623-1640), Prof. Dr. Semavi Eyice ise Sultan II. Selim (1566-1574) ile Sultan III. Murat (1574-1595) zamanında buraya konulduğunu ileri sürmektedirler. Geometrik bezeme ile boş bir yüzey bırakılmamacasına süslenen mihrabın baldakin diye isimlendirilen üst kısmı birbirleriyle uyumlu dört küçük sütun üzerine oturtulmuştur. Alınlık kısmı renkli ve altın yıldızlı bezenmiş, girişin üzerine âyetten bir bölüm bezenmiştir.

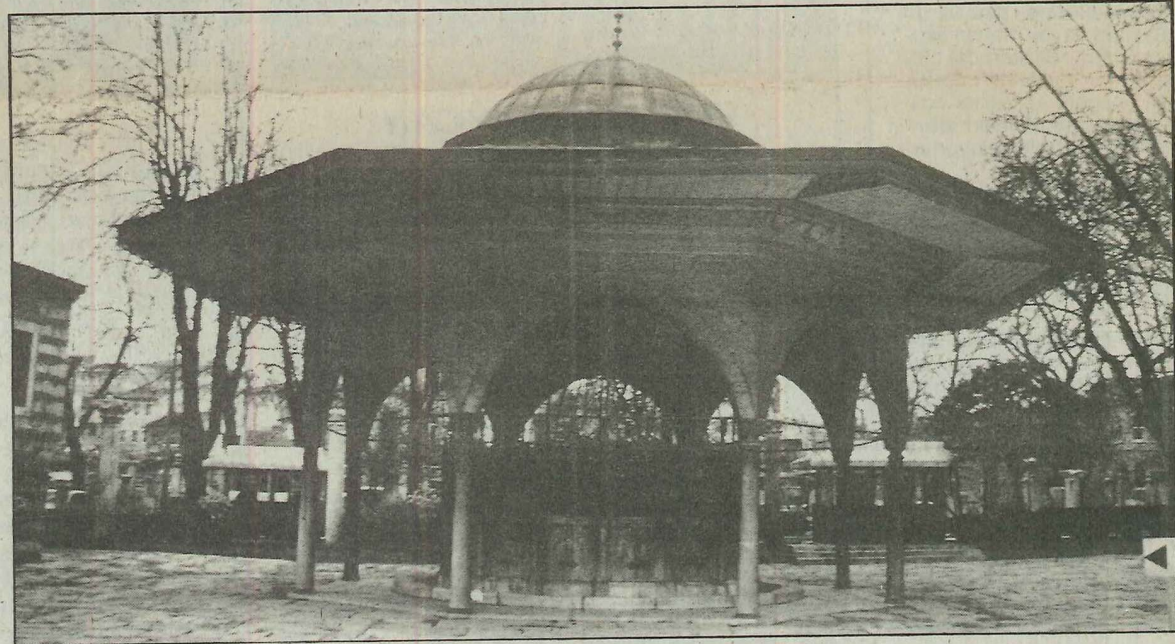
Ayasofya içerisinde payeler önüne gelecek biçimde dört mermer mahfil yerleştirilmiştir. Os-

manlı taş işçiliğinin güzel örneklerini yansıtan bu mahfillerin XVI-XVII'inci yüzyıllarda buraya kondukları sanılmaktadır. Müezzin mahfili olarak nitelendirilen bu mahfillere birkaç basamaklı bir merdiven ile çıkılmaktadır. Yuvarlak mermer sütunlar üzerine oturan mahfillerde yalnızca geometrik bezemeler görülmektedir. Orta nefin solunda, iki paye ortasındaki vaiz kürsüsü diğer mahfillerle aynı üslûba işaret etmektedir. Mermerden dört ayak üzerine oturan kürsü dilimli kemerleri ölçülerindeki nisbetleri üzerine çekecek güzelliğindedir.

AYASOFYA ŞADIRVANI

Ayasofya'ya büyük önem veren Sultan I. Mahmut (1730-1754) sıbyan mektebi, muvakkithane gibi yapıların yanı sıra avluya lâle devrinin bütün özelliklerini yansıtan bir şadırvan yaptırmıştır.

Devamı Pazartesi

I. Mahmud Şadırvanı

Türk sanatının en güzel örneklerinden biri olan bu şadırvanın, sekiz mermer sütünü birbirine bağla-

yan kemerlerin üzerinde; geniş kemerli kubbeli bir görünümü vardır.

KISACA

Cücenoglu'nun oyunu Azerbaycan Halli Tiyatrosu repertuarına alındı

FEZA FILM

SUNAR

"Ayasofya bizim eserimizdir"

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 26.2340

İstanbul fethedildikten sonra, Ayasofya adeta yeniden inşa edildi. Yıkılmaya yüz tutmuş bina yenilendi, sağlamlaştırıldı. İç Osmanlı zevkinin nadide örnekleriyle işlendi. Etrafına yapılan medreseler, sebiller, türbeler ve şadırvanlarla külliye havasına sokuldu. Ve bütün birimleriyle bizim eserimiz oldu.

8

Ayasofya'nın ön avlusunda Sultan I. Mahmut H. 1155 (1742) yılında bir sıbyan mektebi yaptırmıştır. İki katlı kesme taş ve tuğlanın alternatif bir düzende sıralanmasıyla meydana gelen bu yapı Osmanlı Sıbyan Mekteplerinin tipik bir örneğidir. Yapının alt katındaki kemer boşluklarından faydalanılarak bazı mekânlar elde edilmiştir. Vakıf kayıtlarına göre burada iki dükkân vardır. Ayrıca bir tuvalet ile depo olarak kullanılan bir yer daha

KİTAPLAR

'Karanlıkta gün yüzünüz'

SEVİNÇ ÇOKUM

Şiir çokça yazılan, fakat kalıcı, değerli örneklerini az üreten bir dal. Hele zamanımızda... Bununla beraber bazı şairler farklı yazışları, dünyaları ile günlük hayatınızın içinde birdenbire karşınıza çıkıp size "Dur!" derler. Durup okursunuz onları. Ve "İşte sözün seçilmiş..." dersiniz.

Cemal Sayan'ın "Karanlıkta Gün Yüzünüz" adlı kitabı aynı yıl ikinci baskıyı yapmış. Şiir kitapları için ülkemizde son yıllarda pek rastlanmayan bir durum... Genç bir şair Cemal Sayan. Kitabın adı bile herhangi bir şiir heveslisiyle karşı karşıya olmadığımızı haber veriyor. Serbest vezinle, iç kafiyelerle yürüyen, taşkın mısralarla değil, seçilmiş kelime örgüsünün içinde bütünlenen bu mısralarda bir suyun derinliğini buluyor insan. Işık ve karanlık tezdadı şiirler boyunca hep karşımdadır. Çünkü bu ses parmaklıkların gerisinden gelir... Bu bir ses değil, birçok sesin yankısıdır bence. Bunca kalabalığın, bunca çirkin sesin arasında soylu bir sesdir.

"el ele büyümüşü gül ve zakkum"
Diyor o. Kendi gençliğinin, gençliklerin acıyla iç içeliğini anlatıyor... İsyani değil; belki durulmuş, yatışmış tevekkülle, sabra dönüş bir öfkenin inceliş zakkumdan güle dönüşünü yazıyor.

"Bir masal mıydı gülün solduğu ah annem annem o azgın dalgalardan ayakta tutan bizleri
Bîmev bir tevekkül müydü?"

Cemal Sayan bir bakıyor-sunuz birçok insanı yürü-ğünde duyuyor, onlarla var oluyor. Çünkü hepsi birer

"Yusuf" bekleyişi, sabrı içindedir. Solan bir gül müdür, bir masal mıdır gençlikleri? Ama onların da bulutları vardır ve güneşleri... Neredir o bulutlar, o güneş? Kuşlarla paylaşılır artık günleri pencere kıyısında.

"Paylaşır kuşlar seninle günahı ve sevabı olmuş ve olacak ne varsa daha kaç yıl bir sabah doğuya dönersin batıya bir sabah kaç yıl daha?"
Cemal Sayan şiirlerini, bu kitapta Karalık ve Bir Parça Gün İçin başlıkları altında toplamış. Birinciler bir hüznü, kayboluşu anlatıyor, ikinciler ümitlere uzanmış.

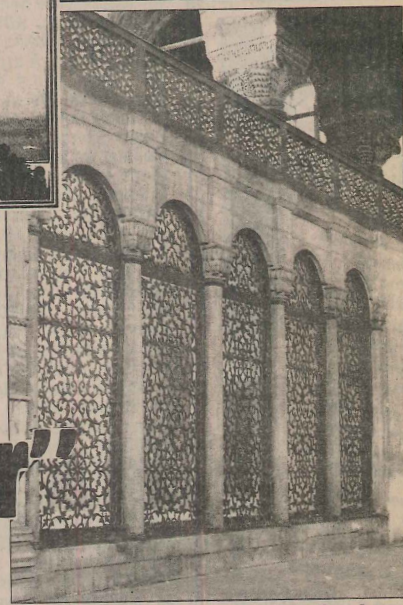
Eylül şairidir o. "Eylül girdi şiire.." der. Gençlik baharının eyletle dönmesidir bu... 1980 esintilerinin getirdiği bir şiir... "Uzayıp giden bir tünelde" kaybolmuştur gençliği... Güzelliğin kurtuluş müjdesini bekler artık.

"Bütün zulümleri gördüm insana mahsus.." derken işte o müjdedir beklenen. Gözleri aynı dünyayı paylaştığı ve artık yüzlerini unuttuğu insanları arar. Ve mısralarına Tagor'un saf aydınlık dünyasına benzer bir parıltı düşer.

"İlk defa gördüm bir çiçeği ve denizi bu kadar mavi şiirsin başında ey çiçek"
Kararsız değildir şair. Geçmiş "siyah bir gömlek" olsa da, bir geleceği vardır.

Cemal Sayan bu şiirleri ve bundan sonra yazacaklarıyla sanyorum şiirimizde ayrı bir yer edinecek.

Karanlıkta Gün Yüzünüz
Doğuş Yayınları

Kültürümüzün zevkli nakışları
Ayasofya'nın her köşesinde Osmanlı ihtişamına, büyük Kültürümüzün zevkli nakışlarına rastlamak mümkün. İşte mermer oymalar ve demir pencere işlemleri...

vardır. Ahşap bir merdiven ile çıkılan üst katta üzeri kubbe ile örtülü dersane ile onun yanında tonoz örtülü bir öğretmen odası bulunmaktadır.

AYASOFYA İMARETİ

Sultan I. Mahmut, Ayasofya'nın kuzey yönüne, Sultan I. Ahmet çeşmesinin karşısına bir de imaret yaptırmıştır. Rokoko üslubunda son derece gösterişli bir kapıdan avlusuna girilen imaret üç ayrı bölümden meydana gelmiştir. Bunlardan birinci bölümde ekmeğe, ikinci bölümde yemek pişirme, üçüncü bölümde ise yemek yenilen yer vardır. Ocakların yer aldığı birinci bölümün üzeri düz bir çatı ile örtülmüştür. İkinci bölüm kubbelidir, ocaklar sütunlu kemerlerle birbirlerinden ayrılmışlardır. Yemek yenilen mekan dikdörtgen planlı olup bunun da üzeri kubbe ile örtülü üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümlere ayrı kapılardan girilmektedir.

Ayasofya imaretinin bir bölümü İstanbul Vakıflar Başmüdürlüğü'nün kurşun atölyesi, diğer bölümü de Kültür Bakanlığı Döner Sermaye İşletmesi Müdürlüğü'nün hizmetindedir.

AYASOFYA SEBİLİ

Ayasofya'nın güneyinde Horologion kapısının sol tarafında yer alan sebilin mimari özelliklerinden ve bezemesinden XVIII'inci yüzyılda yapıldığı anlaşılır. Avlu ve giriş kapılarına iki ayrı çephe olan, dörder basamakla çıkılan sebilin döğme demir şebekeli yedişer su verme yeri vardır.

AYASOFYA'DA SULTAN İBRAHİM SEBİLİ

Ayasofya Meydanı'nın Bâb-ı Hümayun Caddesi ile keşiştiği köşede Sultan İbrahim (1640-1648) tarafından yaptırıldığı sanılmaktadır. Sebilin üzerinde yapım tarihi ve mimarını belirleyecek herhangi bir kitabesi de İzzet Kubaracılar'ın "Bu sebil'in Sultan İbrahim tarafından yaptırıldığı, burada birçok zaman sebiller yapan ve bugün Saffranbolu'da bulunan İsmail Hakkı'nın yeddindeki Vakıfname'de görülmüştür" şeklindeki notundan Sultan İbrahim zamanına ait olduğu öğrenilmiştir. Sebilin mimarı bilinmemekle beraber o yılların hassa mimarı Kasım Ağa'nın kalfalarından biri veya onun tarafından yapılmış olabileceği de ileri sürülmüştür.

AYASOFYA ÇEŞMESİ

Ayasofya'nın önünde Alemdar Caddesi üzerinde yer alan bu çeşmeyi 1911'de Sultan Mehmet Reşat yaptırmıştır. Neo-klasik üsluptaki yekpare mermerden çeşme üzerinde Padişahın tuğrasının yer aldığı üç ayrı kitabe dikkti çekmektedir. Son yıllarda onarılan çeşme günümüze iyi bir durumda gelmiştir.

OSMANLI PAYANDALARI

Ayasofya'nın ana mekânını örten kubbesi Bizans devrinde olduğu kadar Osmanlı döneminde de dışa doğru açılma tehlikesini göstermiştir. Kubbenin çeşitli yönlere itme kuvvetini doğu ve batısındaki eksedrarlarla genişletilmiş olan yarım kubbeler, yan neflerdeki sütunlar, kemerler ve tonozlarla karşılanmaya çalışılmıştır. Ancak bunlar da yeterli olmayınca Bizans ve Osmanlı dönemlerinde dıştan payanda duvarlarıyla kubbenin itme gücü karşılanmaya çalışılmıştır.

Geçmiş Zaman Olur ki...

HAYALI CİHAN DEĞER

ALGOPAN CEVAT
Baş ve diş ağrıları,
Romatizma
ve siyatik için kullanılan
ilaçların en tesirlisidir.
"Vakit" (1936)

Böylesine, ancak romanlarda rastlanırdı...

ÖLÜLERİ DİRİLTEN DOKTOR

Kalbi duranların kalbini çıkartarak kauçuk kalp koyuyor ve asıl kalbi tedavi ediyor

SON DAKİKA

Mr. Hitler suikaste uğramış, yaralanmış!

Izmir 14 (Hususi)-Almanya'dan burada bir ecnebiye gelen mektuba göre geçende kurşuna dizilmiş olan General Von Şlayher'in kızı M.Hitler'e suikast yapılmıştır. M.Hitler göğsünün omuz tarafından yaralanmış, kız üzerine atılan şoförü öldürmüştür.

Mektupta bunun çok gizlendiği, son günlerde M.Hitler'in gezintiler yapmamasına, nutuk söylememesine bunun sebep olduğu ilave ediliyor.

(Başka bir taraftan bu yolda hiçbir malumat gelmemiştir. Bunun için mektupta verilen malumatın doğru olduğunu zannetmiyoruz)

"Akşam" (15 Aralık 1934)

"Deyli Ekspres" gazetesinin Varşova Muhabiri gazetesine çektiği telgrafta şu garip malumatı göndermiştir.
"Meşhur kalp mütehassısı

olup Stalin Yoldaş'a da bakmakta olan profesör Smirnof, Varşova'dan Moskova'ya dönerken kendisiyle görüşüm. Doktor kalp hastalığının te-

Müze olan Ayasofya Camii

Ayasofya Camii Müzeler İdaresi'ne geçti

Ayasofya Camii dünden itibaren Müzeler Müdürlüğü idaresine geçmiştir. Evkaf ve Müzeler Müdürlüğü arasında devir teslim muameleleri yapılmaktadır. Bu muamelelerin de bugün bitmesi beklenmektedir.

Ayasofya Camiinde buranın şöhreti ile mütenasip bir Bizans Müzesi vücuda getirilecek ve memleketin en yüksek bir âsarı atika müessesesi olacaktır.

"Son Posta" (20 Aralık 1934)

"Bağdat" vapuru Köprü'deki Kadıköy iskelesine çarptı.

Akay idaresinin yandan çarklı "Bağdat" vapuru dün sabah köprüde Kadıköy iskelesine çarpmış iskele üzerindeki küçük kitapçı ve sigara kılıbesini yıkmış ve bir dubayı hasara uğratmıştır. Bu arada Bağdat'ın burnu da adamakıllı ezilmiştir. Kaza şöyle olmuştur:

"Bağdat" vapuru dün sabah saat altıbuçukta Pendik'ten kalkmış, Kartal ve Kadıköy'üne uğradıktan sonra saat sekizbuçüğe doğru limana girmiştir. Vapur limanın kalabalık yerine gelmiş olmasına rağmen süratini kesmemiş, olanca hızıyla Akay iskelesine bindirmiştir.

Bu ani sadme vapurun içinde ve iskelede bulunanları müthiş bir korkuya düşürmüştür. Bilhassa vapur yolcuları "Bağdat" vapurunun limanda başka bir vapurla müsademe ettiğini zanne-

davis için bulduğu yeni usul sayesinde kalpleri duran ve ölüme mahkum olan 12 hastayı şimdiye kadar kurtardığını söyledi. Doktor dedi ki: Bulduğum yeni usul şudur: Kalbi duran yahut duracak olan hastanın kalbini ameliyatla çıkarıyorum ve yerine elektrikle işleyen ve kauçuktan yapılan suni bir kalp koyuyorum. Bu suni kalp hastanın vücudunda birkaç dakika mükemmel bir surette işliyor. Bu esnada hastanın hakiki kalbini ameliyat hücreme alıp tamir ediyorum.

Mesela bir hafta evvel bir adam kalbine inme gelerek ölmüştü. Hemen kalbini ameliyat ile çıkardım ve yerine elektrikli kalp koydum. Birkaç dakika sonra hasta gözlerini açtı. Bu esnada bozuk kalbin valflerini tamir ettim. Bu adam şimdi yaşıyor."

"Akşam" (27 Aralık 1934)

"56" numara, bir şileple çarpıştı.

Dün gece Üsküdar'dan Beşiktaş'a gitmekte olan Şirketi Hayriye'nin "56" numaralı "Göksu" vapuru Üsküdar açıklarında Karadeniz'den gelen bir Yunan şileple çarpışmıştır.

Şirketi Hayriye vapuru baş tarafından hasara uğramıştır. Vapurun birinci mekhi kamarasında bulunan posta memurlarından Kenan korkusundan şaşırarak birden kendisini dışarı atmak istemiş, kamara penceresinin camına çarparak kırılmasına ve bileğinden yaralanmasına sebep olmuştur. Yaralı hastaneye kaldırılmıştır.

Şirket vapurunun makinisti Tahsin de müsademe esnasında başından yaralanmıştır.

"Akşam" (17 Aralık 1934)

"Salamon İspanya'da hangi tarafın kazanmasını istersin?"
— "Bezim tarafın!"
— "Sezin taraf hanyisi?"
— "Ben İzak, Mişonaçi. Altı aydır İspanya'ya yurta yönderiyoruz!"

"Akaba" (9 Nisan 1937)

Manda yüreği

H.Feridun ES

GAZETELER Stalin yoldaşa bakan dünyaca tanınmış yürek doktoru Profesör Smirnof'un pek büyük bir buluşunu yazıyorlar.

Profesör istediği adama lastik bir yürek takıp kendini yaşatabiliyormuş.

Bu lastikten yüreğe elektrik verilince ondan sonra keka. Lastikten yürek tıkrı tıkrı işliyormuş.

Yürek değiştirmek. Doğrusu pek hoşuma gitti. Eskiden aşık sevdalı derdik. Şimdi özülle vurgun, tutku, algin, emre, imre, imrek, kölencik, oynaş, severce, yangılı, tahtal, yavuncuklu da diyebiliriz. Evet birine tutkun, bir küçük hanıma vurgun musunuz?

Oynaşınız size aldırış etmiyor mu? Ne duruyorsunuz. Hemen profesöre koşun. Açın göğsünüzü. Getir profesör bıcağını. Yar şu göğsümü. Çıkar kör olasıca eski yüreğimi.

Onun yerine içinde hiçbir göze, hiçbir ağza, hiçbir bakışa karşı sevgi duymayan lastikten bir yürek tak. Bundan sonra tutkunluktan, vurgunluktan korkmamalı.

Lastikten yürekler ucuzladıktan sonra köprübaşı, Mahmutpaşa'da satıcı sesleri işiteceğiz.

"Hadi bakalım. Vurgunlara, tutkunlara lastik yürek. Çifti yedibuçuk lastik yürek" diye bağıracaklar. Dükkanların camlarında yazılar. "Burada her türlü, her biçimde her boyda lastik yürek yapılır."

İçeri giriyorsunuz. Yürekçi karşınıza dikiliyor. "Nasıl bir yürek istiyorsunuz. İnce duygulu mu, vurdum duymaz mı?"

Ben kendi hesabıma bir manda yüreği ismarlamak düşüncesindeyim. Çünkü İstanbul'da bu karmakarışık yiyecekler, içecekler içinde tasasız, kuruntusuz günler geçirmek için adam ancak manda yüreği ile yaşayabilir.

"Akşam" (30 Aralık 1934)

Devamı arka sayfada

5 Ocak 1990
İstanbul

Sayın Ziyad EbuZZiya

Zatiâlinizle şahsen bazı Toplantılarda
Karsılaşmak benim Kabil oluyor. Bu bakımdan
çok önemli bir konuda Size nâçiz fikrimi yazıyorum
Son zamanda "AYASOFYA"nın ibadete açılması
tartışması bosuna gene baslatılmıştır. Bu konuda
(benim fikrim hiç önemli olmayabilir) ama Size
AYASOFYA konusundaki kesin fikrimi yazıyorum:
AYASOFYA hiçbir iz kalmaksızın temeline kadar
yıkılıp, yok edilmedikçe Yunanlıların Türkiye ve İstanbul
üzerinde Bizans hülyası devam edecektir. Ayasofya
Müslümanların ibadetine açılma bile Yunanlıların
Bizansı yeniden ihya etmek hayali değişmeyecektir.
Bu hain emeli tam yıkım için Ayasofya'ya tamamen
yıkılmaktan başka çare yoktur. Ayasofya yıkılmadıkça
hiçbir iz kalmamasına yok edilmedikçe Yunanlıların
Bizans hülyası devam edecektir.
Biz TÜRKİYE'nin asıl sahibi miyiz, yoksa bu
ülkede iğreti oturan Kiracı mıyız?
Türk Milleti Anadolu'da Kiracı durumundan
kurtulup asıl ev sahibi olabilmesi için AYASOFYA
yıkılmalı, Patrikhane yurtdışına çıkarılmalıdır.
Türkiye ANAP iktidarı döneminde insiyatifi
tamamile düşmanlarımıza kapılmış, yeniden
inşa ve ihya edilen Patrikhane ikinci VATIKAN
haline getirilerek 17 Aralık 1989 pazar büyük törenle
açılmıştır.

Ayasofya ve Patrikhane yok edilmedikçe
Türkiye'nin bağımsızlığından bahsetmek
gerçeklere uymamaktadır.

Bu çok geniş bir konu olduğundan başmızı
fazla ağırlamak istemiyorum. Yalnız şu
kadarını ilave edeyim ki biz İstanbul'a
ve Türkiye'yi yeniden fethetmek
mechuriyetindeyiz. Bu gerçeği görerek
harekete geçilmezse başımıza sokulan
yılanların yuvası Patrikhane ergeç
zehrini akıtarak Türkiye'yi mahvedecektir.

Saygularla.

SAHABETTİN NÜCEL
~~Şifacı~~

Ayasofya'da cuma namazı

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 20236

—Secde... Yüzler Huzur-u Kibriyada yere sürülüyor.
—Sür yüzünü yere Ademoğlu! Kibir ve azamet ancak Allah'a mahsustur. Benlik dâvasına kalkma. Sen yüzünü O'nun katında yere sürmezsen O, senin burnunu sürttürmeyi bilir. Ne Firavun'lar, ne Nemrud'lar gördü şu dünya...

Efendi cuma namazlarını Ayasofya'da Ayasofya'da kılar. Küçük Ahmed'i de bugün beraber götürcek.

Ayasofya mahşer gibi kalabalık. Redingotlu, İslambolünlü, siyah ceketli, çizgili pantolonlu nezaretler ileri gelenleriyle âbani sarıklı, saltalı, cepkenli esnaf; koyu renk cübbeli, fes üzerine tülbent sarıklı molla beyler, hocaefendilerle yeşil, krem, siyah, kırmızı sarıklı arakiyeli, sikkeli şeyhler, dervişler omuz omuz.

Arada her rütbeden zabıtlar ve yüzlerce Mehmedcik.

Abdestlerini almışlar, güzelce yıkadıkları ayaklarıyla değerli halılara basmaktan utanıyormuş gibi muhteriz ve ürkek neferden müşire ve âma dilenciden nazıra kadar her sınıftan bu halk topluluğu sadece aynı mayadan yaratıldıklarını ve aynı toprağa gireceklerini düşünerek, her vâhimenin üstünde din kardeşliğinin hakî atına ererek, birbirlerine omuz vererek ve muntazam saflar halinde Mescid-i Haram'a yönelerek huşû ile Rablerinin huzurunda el bağlıyorlar:

— Allahü Ekber...

İmanın rükû işaretleri demek olan ikinci tekberi de müezzin mahfilindeki yirmi, belki yirmiden de fazla güzel sesli tarafından lâhın ile cumhur halinde tekrar ediyor. Mümin saflarının rükûda varışının ihtişamı

uğultusunu geniş kubbede lâhufî akislerle artan ruhu haşyetten hazza, hazdan huzura sürükleyen bu billûri nağmeler bastırıyor:

— Allahü Ekber.

Secde... Yüzler Huzur-u Kibriyada yere sürülüyor.

Sür yüzünü yere Ademoğlu! Kibir ve azamet ancak Allah'a mahsustur. Benlik dâvasına kalkma. Sen yüzünü O'nun katında yere sürmezsen O, senin burnunu sürttürmeyi bilir. Ne Firavun'lar, ne Nemrud'lar gördü şu dünya... Onların, toprağın bile kabul etmediği vücutlarının bugüne kalan hatırası, adlarının yanına nesillerin eklediği lânet sıfatlarıdır.

Küçük Ahmed çok hassas. Zaten hutbeyi dinlerken kendinden geçmiş... Hatibin, kıvrık murassa kılıncına tutuna tutuna minber merdivenlerine tırmandığını görünce yavaşça ağababasının kulağına eğilerek sormuştu:

— İmanın elinde kılınc var. Niye?

— İmam değil hatiptir. bu efendi. Sarığın üzerindeki sırma da gayesini yani rütbesini gösterir. Kılıncı gelince gaza ile feth edilen şehirlerde ilk cuma namazı kılındığı zaman hatibin minbere gazayı temsilen böyle kılıncı çıkması Efendimize (s.a.v.) imtisaldir. İstanbul alındıktan sonra ilk cu-

ma namazı Ayasofya'da kılındığı için ilk hutbe de burada okunmuş ve Akşemseddin Hz. kılıncı ile minbere çıkmıştır. Bu hâtime devam ettiriliyor. Bursa'da da Ulu Cami'de hatip minbere kılıncı çıkar. Geçen

yıl gittiğimiz zaman görmedin mi?

Evet hatırladı; fakat Bursa hâtırasıyla meşgul olmaya vakit yok. Hatip efendi davudî sesine verdiği tok ve gürbüz bir âhenkle hutbeyi okuyordu. Kulaklar hep

Vücudu beşeri kaygulardan, ihtiraslardan ve üzüntülerden uzaklaştıran, kalbi Yaradana bağlayan, ruhu uhreviyetin yüksekliklerinde seyeran ettiren en güzel ibadet bu.

onda. Kulaklar mı yalnız bütün, bütün cemaatin ruhu minberdeki hatibin ruhuyla kaynaşmış.

Ey güzel İslâm dini ve ey güzel İslâm ibadeti. Allah'a varışta senden üstün değil sana denk gelebilecek başka yol bulunabilir mi? Hâşâ!

Namaz bitti. Artık caminin her köşesinde bir hafız Kur'ân okumaya başladı. Her kürsüde bir şeyh vaaz ediyor.

Bunları dinleye camiden çıktılar. Fatih ve Beyazid camilerine de gidecekler.

FATİH CAMİİ'NDE

Fatih Camii'ndeki kalabalık daha ziyade sarıklılardan mürekkep... Taleb-ülüm denen medreseliler.

Aman şu kapıdan girince sola tesadüf eden beyazlı kalabalık da ne? Kürsüde bir adam ayağa kalka kalka bir şeyler haykırıyor. Etrafında kendisi gibi beyazlar giyinmiş başlarına beyaz takke üstüne koskoca sarıklar sararak arkadan taylasan bırakmış, hepsi bir örnek bir sürü adam...

Bu kalabalığın toplandığı tarafın karşısında, mihraba doğru yürürken solda mütevazî ve bodur bir râhlenin arkasında deve tüyü sikkeli, tek gözlü bir Mevlevî şeyhi oturmuş, etrafında üç beş zabitle, beş-on efendi kılıklı zat. Ve bu ufak grubu çevreleyen ayakta 30-40 kişilik bir topluluk...

Kelimeleri tane tane telaffuz ederek, hafif ve ağır bir sesle bu Mevlevî şeyhi de etrafına hitap ediyor.

İkinci namazını Beyazid Camii'nde kılacakları için acele ile buradan ayrıldılar ve ön saflarda yer bulmak için hızlı adımlarla Beyazid'a doğru ilerlediler...

Yarın: Oruç keyfi

Ramazan'ın hikmetleri

AYDINLIK

Ramazan'ın Kur'an

Türkiye için bir şahsiyet imtihanı...

Şuleat 990
TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No ZE.2340

KİLİT AYASOFYA

● *Ayasofya konusu, Türkiye aydınlarının “bağımsızlık düşüncesi”ni sınamak için ortaya atılsaydı, pek çoğu sınıfta kalırdı. Sanki tümü Avrupa’nın-Hristiyan dünyasının sözcüsü kesildi.*

İnönü’ler ve Tekke

SHP lideri Erdal İnönü, Yunanlılar’ın Batı Trakya’daki tarihî Poşpoş tekkesinin damını yıkmalarını sert bir dille eleştirdi.

Babadan oğula bu kadar terakki yabana atılmaz. Tekkelerin “seddini-kapatılmasını” devrim diye niteleyen bir babanın oğlu, tekkelere yönelik bir saldırıyı kınamışsa Türkiye adına sevinmek gerek...

Yalnız burada bir ayrıntıyı unutmak da doğru değil. Baba İnönü Türkiye’deki tekkelerle savaş halindeydi. Oğul İnönü ise, Yunanlıların tekkelere yönelik barbarlığına öfke duyuyor.

Acaba Erdal İnönü, Türkiye’de, tekke ve benzeri müesseselere yönelik uygulamalar karşısında da, Yunanlılara gösterdiği tavrı sergiler miydi? Eğer öyleyse bir kere daha sevinmek gerektiğine inanacağız.

Ayasofya bir dâvâ olarak değil de, sırf Türkiye aydınlarının “bağımsızlık düşünceleri”ni sınamak için ortaya atılmış olsaydı, pek çoğunun sınıfta kalacağı muhakkaktı. Yazık ülkemize... Böylesine aydınlara sahip olmak ne talihsizlik!

Sanki tümü Avrupa’nın, Hristiyan dünyasının sözcüsü kesildi... Sanki tümü “Avrupa topluluğuna alınmazsak” telâşına düştü... Sanki tümü “Dünya bize ne der?” diye paralandı. Söyler misiniz Allah aşkına, bu kafayla ülke bağımsızlığı korunur mu? Ayasofya değil de, başka bir korulu olsaydı, bu kafayla ülke çıkarları savunulabilir miydi? Türkiye, böyle kafalarca yönetiliyor ise, böyle kafalar ülkenin elit tabakasını oluşturuyorsa, Avrupa, Amerika neden bizi kapıkulu gibi görmesin? Neden Türkiye’nin hakları sürekliliği hasır altı edilmesin? Ne de olsa, her baskıyı yutacak, ona bir kılıf giydirecek ve içine sindirecek önemli bir aydın topluluğu var. Basın var. Politikacı var. Vur vurabildiğin kadar.

Dün anti-empyralist geçinlenlerin tümü, hristiyan âlemini küstürmek için gerekçe aramaya koyuldu. Meğer ne kalp bir yaldızmış anti-empyralistikleri.

İnsan bir kere, sömürge duygusuyla şartlanmaya görsün. Onu içine sindirmek için ne gerekçeler bulur ne gerekçeler. Ayasofya’yı cami haline getirmemek ve müzelik statüyü sürdürmek için de, tam sömürge

ağzına lâıyk gerekçeler bulundu ve takdim edildi kamuoyuna... Sanki her biri Hristiyan dünyanın mutfağında pişmiş, Türkiye’de servise konulmaktaydı... Hristiyan dünyası, gerçekten usta garsonlar bulmuştu, tebrike şâyân...

Kimine göre Ayasofya’yı ibadete açmak isteği, laik devlet yapısına yöneltilmiş eylemlerin bir parçası idi. (Boğaziçi üniversitesinden bir grup öğretim üyesi. Bu üniversitenin eski Robert Kolejin devamı olduğunu hatırlayınız.)

Kimine göre Ayasofya insanlık tarihinin bize bir emaneti, onu dinler ve milletler üstü bir simge olarak müze halinde tutmak da, bizim için kaçınılmaz bir görevdi. (Boğaziçi eylemcileri)

Kimine göre Türkiye’de ihtiyaçtan fazla cami vardı. Mesele Ayasofya’yı açmak değil, Şeriat adına zafer kazanmaktı. (Oktay Ekşi)

Kimine göre Atatürk’ün müze yaptığı bir yer müze olarak kalmalıydı. Tüm dünya onu müze olarak biliyordu. Müzeyi cami yapmak anlamsız bir şeydi. (İnönü)

Kimine göre Ayasofya’yı cami yapma çağrısı iç politika ve istismardı. (SHP’li Kumbaracıbaşı)

Kimisi, “Ya Atatürk’ün dış âleme vermiş olduğu o anlamlı mesaj ne olacak? Umurunuzda bile değil.” telâşındaydı. (Coşkun Kırca)

Kimine göre İstanbul’un birinci fatihi Ayasofya’yı camiye çevirmiş, ikinci fatihi ise onu müze yapmıştı. Birincisinin fe-

tih hakkı nasıl hukuki değer taşıyorsa, ikincisinininki de taşımalıydı (Çelik Gülersoy)

Kimi ise “Yeni Türkiye, Batı’ya Hristiyan yabancı gözüyle değil, uygarlığını benimsemeyi amaçladığı bir milletler topluluğu olarak bakıyordu. Türkiye için Batı’yla ilişkilerde esas olan din değil, akıldı. İşte Atatürk, yeni Türkiye’nin Batı’ya bakışındaki bu felsefi değişikliği vurgulamak için Ayasofya’yı müze yapmıştı.” (Coşkun Kırca)

Kimine göre Ayasofya eyleminin altında Atatürk’e “senin adını bu ülkeden sileceğiz” diyenler vardı. Ayasofya’yı ibadete açmak Atatürk’e mânen tokat atmak demektir (Muammer Aksoy)

Kimine göre ise, Ayasofya ibadete açılırsa turizm baltalanırdı. (TÜRSAB yetkilisi)

Oysa bilinen bazı gerçekler vardı. Ayasofya konusu, o gerçekler ışığında değerlendirilmeliydi. Neydi onlar?

• Ayasofya’nın Fatih tarafından cami haline getirilmesi, Hristiyan Batı dünyasında birtürlü hazmedilemeyen bir vakıydı. Batı olaya, bir dönüm noktası olarak bakıyor ve “antikam” için fırsat kolluyordu. Ayasofya’nın cami haline getirilmesi İslâm dünyasında bayram, Hristiyan âleminde matem sebebi olmuştu.

• Millî Mücadele, Ayasofya’nın müze yapılması için verilmemişti. Sultanahmet Miting’inde Ayasofya’nın müze yapılacağını ilân eden bir konuşmacı, herhalde tükrükle boğulur-

du. Millî Mücadele'nin amacı, tüm Anadolu mabedleri ile birlikte Ayasofya'yı da, düşman gölgesinden kurtarmaktı.

• Ayasofya'nın müze haline getirilmesi, Hristiyan Batı âlemini sevindirirken İslâm dünyasını ve tüm milletimizi üzmüştü. Ayasofya'yı müze haline getirmenin, millî hiçbir gerekçesi olamazdı. Karar, Hristiyan âleminin duygularını gözetken bir karardı. Belki Türkiye'yi Batı ülkesi kabul etsinler diye pey olarak sürülmüştü. Müze kararı verilirken, milletin düşüncesi sorulmamıştı. Ayasofya, herhangi bir bina değildi. Herhangi bir bina olsa, onu müze haline getirmenin, Batı tarafından anlamlı bulunmayacağı muhakkaktı.

Ayasofya İstanbul'u İslâmlaştırmanın nirengi noktasıydı. Onun statüsündeki bir değişiklik, İstanbul'un mahiyeti (üzerine) bir yorumdu. Bir anlamda "Bakın işte İstanbul'un manevi sahipliğinde, sizi rahatsız eden bir pürüzü kaldırıyoruz. Fetih'le camileştirilen bir kiliseyi müze haline getiriyoruz. Onu yeniden kilise haline getirmek de, halkımıza rağmen yapamayacağımız, gücümüzün yetmeyeceği bir davranıştır. Bu kadarıyla yetinin" demektir. Ayasofya, Lozan'dan bu yana Batı'ya verilen Batılılaşma bedellerinden sembolik değeri sistemi değiştirmek kadar, hilâfetin ilgası kadar hayati bir müesseseydi.

Bunlar, Ayasofya ile ilgili gerçekler. Bu gerçeklere bakınca, Ayasofya'nın Türkiyenin gelişme sürecinde kilit değer taşıdığı kolayca anlaşılacaktır.

Ayasofya'nın yeniden cami haline getirilmemesi için direnenlerin yorumlarındaki yaldız kazırsanız, altından şu çizdiğimiz çerçeve içinde bir bakış çıkar. Özeti şudur: "Ayasofya'yı cami haline getirirsek, Türk milleti sevinir. Bu bir gerçek. Ama Batı'yı üzeriz. Türkiye'nin Avrupalılığı tehlikeye girer." Bütün itirazların özü budur. Gerisi ise, bunun cilası, boyası... Bu mantık, körkütük bir sömürge mantığıdır. Bu mantığın sahipleri, ya

bilerek, isteyerek Batı kontrollü bir Türkiye'den yanadırlar. Ya da, kendi toplumlarının inanç ve ideallerinden kopmuş kesimlerdir. Birincilere diyeceğimiz bir şey yok. Onlar görevlerini yapacaklar. Ama ikinciler için bir özeleştirme, hayatlarında çok şeyi değiştirebilir. Kendilerini toplumlarına dönderir ve toplumlarının heyecanı ile bütünleştirip, yeni bir yücelme hamlesine sevkeder. İşte bunun da dönüm noktası Ayasofya'dır. Ayasofya ile ilgili karardır.

Ayasofya, bir şahsiyet sınavıdır Türkiye için... Değilse Batı ile hiçbir konuda hesaplaşmaya gerek yok. Bırakın Ermeniler'le ilgili tasarımı geçsin ABD Kongresinden... Bırakın Avrupa yargısalını Türkiye'yi... Bırakın Kıbrıs'ı... Batı Trakya'yı... Hediye edin bütün millî meselelerinizi Avrupa'ya, Amerika'ya... Yani sizin lisanınızla "insanlığın ortak mirası"na... Ayasofya'yı veren, onları neden savunuyor, anlamak mümkün mü?

Başörtüsü yasağını sürdürmekte direnenler...

JIVKOV ARTIKLARI MI SECURITATE MI

Bulgar yönetiminin esnekliği bile yok Türkiye'deki devrim yobazlarında... Türkiye'deki başörtülü genç kız, Bulgaristan'daki kardeşlerinden daha mı bahtsız, söyler misiniz? Bulgaristan Türkünün elde ettiği hürriyeti bu memleketin çocuğu yaşayamayacak mı?

Ahmet Kabaklı, kendisiyle yaptığımız ve sayfalarımıza giren sohbette soruyordu: -Çavuşesku'nun bile keşfedemediği bir sistemi biz nasıl

bulmuşuz? Hoca, tabular duvarının delinmezliği karşısında dile getiriyordu bu düşünceleri... Evet, bakınız şu garip ülkeye. Romanya'da Securitate şu anda yargı karşısındadır. Romen halkı, hürriyetlerin tadını çıkarıyor. Ama bizde bir avuç üniversite baba'sı, kız öğrencilerin okuma hakkını gasbetmek için elinden ne gelirse yapıyor. İmza topluyor, bildiri dağıtıyor, sınıfın karşısında polislik yapıyor ve üniversite senatolarını seferber edip hürriyetler karşısında tavır koymaya zorluyor. YÖK'ün yönetmelik maddesini iptal ederek, başörtüsüne verdiği zannedilen hürriyetin ömrü gazete manşetlerinde bitti âdeti. Kimse, Securitate'nin üniversitenin bilim kademelerini prof., doçent, dr. diye işgal ettiğini düşünmemiştir. Şu koca koca profesörlere bakınız. Bunlar bilim adamı mı, faşist militan mı? Faşistliklerini bir takım dokunulmaz isimlerle kamufle etmiş de rebeyleri mi?

Adam sözümona rektör. YÖK, başörtüsünü yasaklayan yönetmelik maddesini iptal etti ya. Bunu kime anlatırsınız? Eğer bir Securitate militanı iseniz, sizin için zorbalığa açılan kapı mı tükenir? Yönetmeliğin o maddesi olmazsa, öbürünü uygularsın. İstediyin

Evren ve efsun

Eski Cumhurbaşkanı Kenan Evren'le ilgili orijinal haberler çıkıyor gazetelerde. Bir haberin başlığı "Evren deveye sigara içirdi" şeklindeydi. Neşeli bir haber değil mi?

Bir başkası efsunculuk üzerine oldu. Evren İskenderun'dan dönerken Hatay'ın Dört Yol ilçesindeki "Yılanlı Hacı"ya uğramış. Burada, zehirli hayvanlara karşı yaptığı efsunlarla tanınan Hacı Macit isimli şahısla görüşen Evren kendisini Marmaris'e davet etmiş.

Evren, Yılanlı Hacı'nın kendisini 1975 yılında "ömür boyu" sürecek bir efsunla efsunladığını bildirerek şöyle söylemiş:

"Ben efsuna inanırım. Doğüstü bir olaydır. Ancak sırtı bir türlü çözülememiştir. Efsunlandıktan sonra kravatıma akrep koydum hareket bile etmedi. Hatta o zaman Kıbrıs'a giden askerî birlikler bile efsunlanmıştı. Hiçbir askerimizi yılan ve akrep sokmadı.

Evren, Yılanlı Hacı'yı Marmaris'e davet sebebini de şöyle açıklamıştı:

"Senin zehirli böcek, yılan ve akreplere karşı olan gücünün evler de olduğunu biliyorum. Efsunlaştığın evlerin yanına kimse yaklaşmıyor, içine giremiyor. Benim Marmaris'teki evimi de efsunla, kimse girmesin ve yaklaşmasın."

Bu haber de oldukça ilginç değil mi? Gazetelerde Evren'in silâhlı kişilerce korunduğu haberleri de yer alıyordu. Şimdi çifte koruma gerçekleşmiş oldu. Eh, 12 Eylül'ün sorumluluğu da ancak böyle korumalarla taşınabilir doğrusu.

Ayasofya'yı anlamak için...

Mimar Ali Neccar:

• *“Hünkârım minare ayağını ben yaptım fethetmek de sana düşer,”*

• *Ayasofya'nın papazından Roma Papazına:*

“Ayasofya'nın mihrabında papanın külâhını görmektense, Türk hükümdarının sarığını görmeyi tercih ederim.”

• *Fatih Sultan Mehmet*

“Kim bu vakfiyenin bir şartını değiştirir, Fasit bir te'ville, dalavereyle vakıf hükmünü yürürlükten kaldırmaya kastederse haram işlemiş olur. Allah'ın, meleklerin ve bütün insanların lâneti ebediyyen onun üzerine olsun.”

ilk defa ikinci Konstantin tarafından üçyüz altmış yılında kilise olarak yaptırılan Ayasofya, henüz ibadete açılmadan önce ortadoks mezhebine mensub (3150) üçbinyüzelli hristiyan Ayasofyanın içinde Konstantin tarafından boğazlatılınca 381 yılında Ariyen mezhebi taraftarlarınca yakılır.

Dörtüyz dört yılında patrik Yuhannes olayında Ayasofya yeniden yakılır ve dörtüyz onbeş yılında Teodosius tarafından yeniden yapılır.

532 yılında Nika ayaklanmasında Ayasofya yeniden yakılınca 23 Şubat 532 yılında yeniden inşaata başlanır. Ve 27 Ocak 537 yılında kral Jüstinyen tarafından kilise olarak açılışı yapılır.

1204 yılında Latinler tarafından Ayasofya talan edilir ve Hz. İsa'ya ait olduğu iddia edilen taç, elbise, peşkir ve sünger gibi “Mukaddes emanetler” venedikli korsanlara satılır.

Hristiyanların hakim olduğu dönemde birkaç defa yakılan, içinde 3150 kişi boğazlanan, içinde kadın oynatılan Ayasofya 1452 yılında Fatih'in Edirne'den gönderdiği mimar Ali Neccar tarafından yeniden tamir edilir. Mimar Ali Neccar güney batı cephesindeki Minarenin ayağını da Kubbeye destek olsun diye inşa eder ve Edirne'ye varınca **“Hünkârım minare ayağını ben yaptım. Fethetmek de sana düşer.”** der.

Mimar Ali Neccar o gün öyle söylüyor ama bugün bir mimar çıkıyor ve burasının Hristiyanlara yaraştığını söyleyebiliyor.

Ama İstanbul'un fethi öncesi Roma'daki papa, Ayasofya papazına yardım teklif ettiğinde **“Ayasofya'nın mihrabında papanın külâhını görmektense Türk hükümdarının sarığını görmeyi tercih ederim”** diye cevap verir.

Papanın anlayışına, çağımız mimarının ve benzerlerinin anlayışsızlığına bakın..

29 Mayıs 1453 tarihinde salı günü İstanbul fethedilir. Peygamber Efendimizin **“Kostantin elbette fethedilecektir. Onu fetheden komutan ne güzel komutandır. Onu fetheden asker ne güzel askerdir.”** Müjdesi ve mucizesi gerçekleşir.(1)

1 Haziran 1453 yılında Cuma günü Fatih Sultan Mehmet hutbeyi okur ve Akşemseddin Cuma Namazını kıldırır.

FATİH'İN VAKFİYESİ

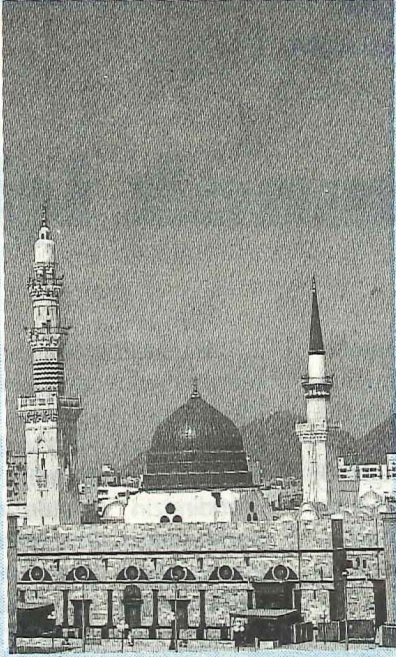
Fatih burayı ve diğer bir çok sosyal tesisi Ümmeti Muhammed (s.a.v.)'e vakfeder ve bunu bir vakfiye ile kanunlaştırır. Vakfiyenin sonunu şöyle sona erdirir:

“Kim bu vakfiyenin bir şartını değiştirir, fasit bir te'ville, dalavereyle vakıf hükmünü yürürlükten kaldırmaya kasteder, aslını değiştirir, fûrûna itiraz eder veya bunları yapana yol gösterir ve yardım eder veya kanunsuz olarak onda tasarruf yapmaya kalkar veya sahte evrak düzenleyerek mütevelilik hakkı gibi şeyler ister, yahut onu kendi hesabına geçirirse haram işlemiş olur, günah kazanır. Allah'ın Meleklerin ve bütün insanların ebediyyen lâ'neti onun üzerine olsun. Azapları hafiflemesin. Kıyamet gününde yüzlerine bakılmasın.

Kim bunu işittikten sonra değiştirirse günahı değiştirenleredir. Allah işitendir bilendir.

Bu vakfı değiştirmeye, bozmaya girişen kişi ölümü, sekeratı, kıyamet sahnelerini ve karanlığını, kabri ve yalnızlığını, münkeri ve heybetini, nekiri ve soracaklarını insanların, Âlemlerin Rabbi huzurunda duracakları

EFENDİM

M. Özbek

Gül cemalini gören hayran olur efendim
Can sana varlık sana kurban olur efendim
Sen Habib-i Kibriya Muhammed Mustafa'sın
Senin lutfuna eren sultan olur efendim
İlahî bir güneşsin sen nuruna pervaneyim
Sensiz o cennet bile hicran olur efendim
Doğ kalbime bir lâhza ey âlemlerin nuru
Nurun gönül derdime derman olur efendim
Aşkınla duman duman tütmededir bu kalbim
Sevginden mahrumiyet buhran olur efendim
Cemalinden eserdir sema, güneş, ay, yıldız
Senden düşen bir damla umman olur efendi
Alemlere rahmetsin ey Nebiyyi Muhterem
Sana uymamak Hakk'a isyan olur efendim
Seni sevmeyenlere saadet günü yoktur
Seni sevenler ancak insan olur efendim
Bu fakiri mücrime şefaet etmez isen
Ruz-ı Mahşer'de hâli yaman olur efendim

onun yoldaşı rehberi şeytanü'l-lâin olmuştur.

Gene dikkat edilirse kibirli kimse, katiyen başkasının yardımında bulunmaz. Cimridir, başkasının diğer başkasına yardım etmesini dahî iyi görmez. İster ki o şahıs sıkıntıda olsun, keder, üzüntü içinde bulunsun, kendisine bu gibi yardımlaşmalar nasib olmadığı için, bunları düşündükçe öfkesi kederi artar. Ukbasını kaybettiği gibi, dünyasını da kendine zehir eder.

Mümkün olduğu kadar, bu kötü sıfatlarla muttasıf olan kimselerden uzaklaşmalı. Zarûret ve akrabalık halleri varsa, kısaca görüşüp, konuşup iyi ahlâk sahibi, sâliklerin yanına dönmeli. Kalbi kasvetli kimselerle ihtilât etmekten katiyyetle sakınmalı. Kerhen dahi ülfet edilse bile kalb, dolayısıyla gene katılaştır, bulanır, gönül revnâklığını kaybeder.

Allahü Teâlâ'nın izzetlediği, doğuştan, hilâketen güzel ahlâklarla ziynetlediği kulları ve arifi billâhlar hariç; bu kötü huylar halkın kısm-ı azamında, az da olsa mevcuttur. Bundan tamamen sıyrılabilmek için kuvvetle nefis mücadelesine girişmek gerekir. Bunun da ilâcı, bol bol istiğfar çekmek, ve Allahü Teâlâ ve tekaddes hazretlerinin, Kur'an-ı Kerim'indeki emir ve yaşaklarına, haram ve helâl mevzûları üzerinde hassasiyetle durmak, bilhassa ibâdetle-

re devam etmek, her hususta ihlâs ve istikamet üzere bulunmak iktizâ eder.

Bunları kemaliyle ifâ ettikten sonra, ikinci olarak da bulunduğu takdirde bir mürşid-i kâmil'e teslim olmak sûretiyle nefsin serkeşliğinden kurtulmağa gayretli olmak gerekir.

Ayrıca ucûb, vardır ki, kişinin amellerini, her hattı hareketini noksansız görüb, kendini beğenip böbürlenmesidir. Bu da sahibini kibire sevk eder. Bu suretle ucûbdan da kibir doğar.

Ucûb sahibi günahlarını unuttur, ibâdetlerinin hepsinin kabul olduğunu zanneder. Katiyyen ibâdetindeki noksanlığı görmez.

Üstelik ibâdet yapıyorum diye övünür, Allah'ın nusret ve yardımı ile ibâdet ettiğini unuttur. Ucûb sahibi kendisini, hem de amellerini beğenir. Allahü Teâlâ'nın has kulu olduğunu zanneder, bu sûretle mekrinden de emîn olur.

Ucûb, kişinin Allahü Teâlâ'nın vermiş olduğu nimeti, Allahü Teâlâ'ya nisbet etmeyip, kendinin eseri olarak görmesidir.

Haberde gelmiştir ki:

— Ameli ile nazlananın, namazı başından yukarı geçmez. Yani Allah'a yükselmez. Günâhını kabul ve müterif olduğun halde gülmen, amelinde nazlandığın halindeki ağlamandan senin için daha hayırlıdır." diye vârid olmuştur.

günü hatırlasın. O gün hiçbir kimse hiçbir şeye sahip değildir. O gün bütün işler Allah'a aittir.

Kim Allah'ın kitabına Rasûlünün sünnetine muhalefet eder, Allah'ın ve Rasûlünün haram kıldığını helâl kılar, kardeşinin vakfını bozmaya, hayratını tahrip etmeye, hasenatını iptal etmeye, iyilikleri yok etmeye yönelirse Allah'ın gazabına uğrar. Onun yeri cehennemdir. Orası ne kötü bir yerdir.

Onu hesaba çekip, çeşit çeşit azabla onu cezalandıracak olan Allah'dır.

O gün zalimlere hiçbir özür fayda vermeyecektir. Cehennemde yerin en kötüsü onlarındır. O gün her nefisi yaptığıyla rusvay ederiz. O gün kimseye zulmedilmez. Allah'ın hesabı çok çabuktur."

Bu vakfiye "**Fatih Sultan Mehmet II Vakfiyeleri**" adı altında 1938 senesinde vakıflar yayını olarak yayınlanmış. Ancak bu lânet bölümü yayınlanmamıştır.

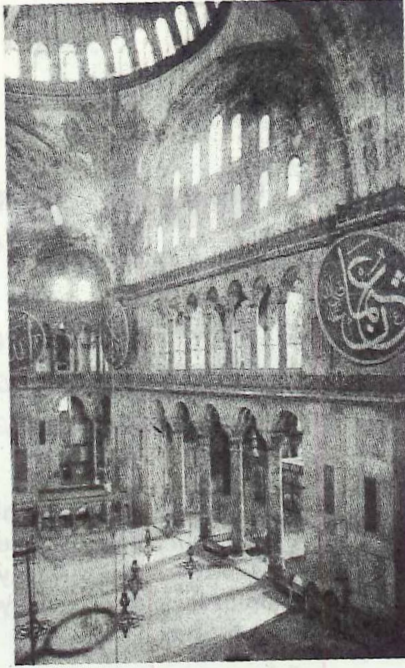
Orijinali Topkapı sarayı Hazine No. 1835 Saray 16/1441 no'da kayıtlı olan bu vakfiye arapçadır ve arapça haliyle Topkapı Sarayı Müzesi Müdürü **Tahsin Öz**'ün imzasıyla 1935 yılında Almanlar tarafından yayınlanmıştır. Almanların yayınladığında lânet bölümü orijinalinde olduğu gibi korunmuştur.

70 YILLIK SERENCÂM

Mütareke yıllarında Fransız işgal komutanı **Franched J' Esperey** bize inat olsun için Fatih Sultan Mehmet'i taklid ederek beyaz at üzerinde Ayasofya'ya gelmiştir.

22 Aralık 1919 Londra Konferansında Ruslar, İngilizler, Fransızlar ve Yunanlılar Ayasofya'ya çan takılmasını kararlaştırırlar. Ancak Çan'ın renginde anlaşamazlar. Acaba Katolik mi, Ortodoksmu yoksa protestan çanı mı takılsın diye...

Kendi aralarında anlaşamamalarının karşısında İstanbul hücum taburu komutanı binbaşı **Şükrü Oğuz** bey işgal kuvvetleri komutanına "**Eğer Ayasofya'ya çan takarlarsa A-**

yasofya'yı dinamitleyeceğim" deyince Çan takmaktan vazgeçerler.⁽²⁾ Ama kapatma fikrinden vaz geçmezler. Basın yoluyla konuya gazetelerde tartışmaya açarlar.

fikrinden vaz geçmezler. Basın yoluyla konuya gazetelerde tartışmaya açarlar.

Amerikan'ın Boston kentinde kurulan **Bizans Araştırma Enstitüsü Müdürü Papaz Prof. Wittemore** 1931 yılında Ayasofya'yı tamir etmek için Türk hükümetine baş vurur.

Profesör Semavi Eyice bu çalışmaların neticesini şöyle anlatır: "**Wittemore'nin idaresindeki çalışmalar sürerken 1934'de Atatürk bir akşam sofrasında Ayasofya'nın müze haline getirilmesi düşüncesini ortaya atmıştır.**"⁽³⁾

Müzeye çevrilirken sekiz kişilik bir komisyon kurulur ve bir rapor sunmaları istenir. Yedisi Türk adı taşıyan bu kişiler Müzeye çevrilmesini, etrafında ve içinde Osmanlıya ait herşeyin yıkılıp yok edilmesini teklif ederler. Ancak profesör **E. Ungen** rapora muhalefet şerhi koyar ve cami kalmasını teklif eder.

Bu rapor doğrultusunda avludaki Fatih Medresesi yıkılır. Minareler de yıkılacakken batıda eğitim görmüş bir vatanperver mimar **Kemal Altan** "**Minareler yıkıldığı takdirde**

kubbenin göçebileceğini" mimar diliyle matematik bilgilere dayalı bir raporla anlatır Minareler kurtulur.

İçeriden çıkartılmak istenen **Mustafa İzzet Efendi**'nin levhaları yerlerinden indirilir. Ancak levhaların çapının yedi buçuk metre olup kapıdan çıkarması sebebiyle Demokrat parti dönemine kadar üstüste istif edilmiş olarak içerde kalır.

O yıllarda **İbnül Emin Mahmut Kemal**'in öncülüğünde levhalar eski yerlerinin biraz altına asılırlar.

Ayasofya camii'nin avlusundaki **Fatih Medresesi** milletin gözleri önünde yıkıldıktan sonra araştırmalar yapılmış ve bir tane vaftiz teknesiyle Moloz taşlar çıkarılarak teşhir edilmiştir.⁽⁴⁾

Bu tür yıkımlara karşı olan **profesör Gabriel** o günün Ayasofya müzesi müdürüne "**Bizans Mütahassısı**" diyerek hakaret ettikten sonra "**Bütün Bizans eserlerinin ve bakiyelerinin muhafazası istenirse, Bizans temelleri üzerine kurulmuş olan Sultan Ahmet Camii başta olmak üzere bütün İstanbul'u yıkmak icap eder**" diyerek camilerimizi Bizans mütahassıslarına karşı korur.⁽⁵⁾

Ayasofya Camii Müzeye çevrildiğinde İdris efendi, Tahir efendi, Nazif efendi adında üç imamı, Tahir, cevdet, Rıza, Mustafa, Hazım, Mustafa Aysan, Hamza adında yedi müezzini ve on tane kayıımı vardı. Görevlilerden birçoğu Müzeye görevli olarak alındı. İdris efendi: S. Ahmed Camiine nakledildi. İmam olarak tayin edilen Hakkı efendi ile müezzinlik görevine getirilen Muhiddin efendi daimi izinli sayıldı ve kadroları baki kaldı. (Vakıflar arşivi) İstanbul Vakıflar başmüdürlüğünün 27 Haziran 1936 tarih ve 187678/1539 sayılı yazısı vakıflar umum müdürü **F. Kiper**'in imzasıyla bu kadroların ibkasını bildirir.

26 Temmuz 1951 tarih ve 16098 sayılı yazı ile D.İ. Başkanı **Eyüp Sabri Hayıroğlu** imzasıyla görülen lüzum üzerine Müezzin-kayımlık kadrosu alınmıştır.

25 Ağustos 1951 tarih ve 18698

sayılı yazı ile **Eyüb Sabri Hayırlıoğlu** imzasıyla imamlık kadrosu ibka edilmiştir.

12/5/1975 tarihinde Diyarbakır Milletvekili **Hasan Değer** Millet Meclisi başkanlığına Ayasofyanın açılması için bir yazı yazar.

Vakıflar Genel Müdürlüğü 31/7/1975 tarih ve 2149 sayılı bir yazı ile İstanbul vakıflar başmüdürlüğüne Hasan Değer'in sorduğu sorulara cevap istemiş.

İstanbul vakıflar başmüdüğü **Rifat Tandoğan** imzasıyla 1/9/1975 tarih ve 7877 sayılı yazısıyla şöyle cevap verilmiştir. (özet olarak)

1- Ayasofya müze olarak hiçbir ihtiyaca cevap vermemektedir.

2- Cami olmasında yarar vardır.

3- Beş vakit ezan okunmakla millet iradesi dile gelecektir.

4- Ayasofya halen vakıfların malıdır ve tapu senedi ilişiktir.

O günden bugüne bu Ayasofya caminin önünden çok insanlar aktı. Ankara'ya milyonlar ca imza, telefon, telgraf aktı ama henüz netice alınmadı.

"Hristiyan âlemi incinir mi acaba?" diye demeçler veriliyor. Batılı halk incinmez. Çünkü Avrupa'daki işçilerimiz cemaatsız kiliseleri papazlardan satın alıp cami yapıyorlar ve bir çoğunun da adını Ayasofya camii koyuyorlar.

Ancak siyasiler incinir. Onlar da din adına değil tabii. Yunanistan kendi ülkesinde kiliselerin malvarlığına el koyar. Kilise ve papazların lüzumsuzluğunu yaymaya çalışır. Ama Hürriyet gazetesinin 21 Nisan 1988 tarihli haberine göre Ayasofya'da çekilen bir filmin gösterimden kaldırılmasını ister ve büyükelçi Nazmi Akıman filmin bir daha gösterilmesinin söz konusu olmadığını bildirir.

1- Hadis için bk: Müsned Ahmed b. Hanbel, 4/335, 4/174, 5/232, 234, 245, Tirmizi Fiten, 58, Darimî, Melahim 3-4. 2- İstanbul Kültür ve Sanat Ans. 1/875. 3- Bk. Ayasofya 3, Sanavî Eyice Sayfa 21, Yapı Kredi Bankası, Yay. İst. 1986. 4- S. Eyice, Ayasofya 3, Sayfa 22-23. 5- Bk. İ. Hakkı Konyalı Kütüphanesi. 2721 Nolu dosya.

Fahri TOKAY

Sen Ayasofya

İki kara sevdalı olarak bir gün mutlaka kavuşacağız. Ağuşunda secdeye kapanırken sen de yeniden huzurla dolacaksın.

Önce fethin, sonra İstanbul'un sembolü oldun. Sen, Fatih'in ve Fethin emanetisin. Sen, şanını, şöhretini İslâm'da buldun. Minarelere kavuşmasaydın, ezan sesini dinlemeseydin, kandiller ile aydınlanmasaydın, secdelere şahit olmasaydın çoktan unutulurdun.

Fakat sen, sana hayat veren Fetih elini asırlarca bekledin. Ona kavuşunca ölümsüzlüğe ulaştın. Fetih armağanı olarak bütün dünyaya göğüs kabarttın. Bülbülün güle aşık olduğu gibi, sen de lâıyk olduğun ellere kavuştun. Sende secde yapıldıkça rahat nefes aldın. Kuru yapı özelliğinden mânâ zenginliğine eriştin. Karanlık çağın izbelerinden kurtularak, aydınlık çağa ulaştın. Hakimiyetin, adaletin, güzelliğin, samimiyetin, ihlâsın, vefanın ve fedâkarlığın havasını tattın. Bizans'ın elindeyken gariptin. Belki de o zaman sevenlerin azdı. Fakat mihrabın Kabeye perçinlenince, sevenlerin ve cemaatin arttı. İçinde Kur'an okundu, onu dinledin.

Seni yücelten mânâyı hazmedemiyenler, mânâ pınarını kurutmak istediler. Susuz ve aç bırakılan mahkûma, haydi yaşa dendiği gibi seni de manevi boşluğa atmak istediler. Fakat sen yine varsın. Yine ayaktasın. Çünkü gönüllerimize taht kurdun. Okunan Kur'anların, yapılan duaların nefesleri, bekçilik yapan minarelerin sayesinde sen hâlâ camisin.

Kapına kilit vurarak mânâ dolu atmosferini zindana çevirmek istediler. Lakin sen hâlâ İstanbul'un semalarını aydınlatıyorsun. Sen Kostantiniyeli değilsin sen özbeöz İstanbullusun. Senin hamurun ve çamurun İstanbulludur. Bugün sana göz diktilerse, temsil ettiğin mânâdan dolayı. Fakat bilmelisin ki, seni yücelten hilâl semadan asla inmez. Bilmiyorlar ki, deriyi etten ayırmak mümkün değildir. Beni senden, seni de benden ayırmak asla mümkün değildir. Bütün suların deryaya akmasında bir mecburiyet vardır. Benim huzurum senin hürriyetine bağlıdır. Senin kapına kilit takanlar, Fener Patrikhesine "Dinlere Özgürlük" buketi sundular. Bir zamanlar Papa, sende yerlere kapandığında irkilmıştin. Benim secdeme mani olduklarında ikimiz de ağlamış, göz yaşlarımızı sinemize akıtmıştık. Biliyorum hâlâ için sızlamakta. Sen de bil ki, sana kavuşamadığım için benim de içim kan ağlamakta.

İki kara sevdalı olarak bir gün mutlaka kavuşacağız. Ağuşunda secdeye kapanırken sende yeniden huzurla dolacaksın. Doğacak günler senin ve benim üzerime doğacak. Batılın zulmü devam etmeyecek. Sen edediyen cami olarak kalacaksın. Sen mutlaka ibadete açılacaksın.

AYASOFYA

TUV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No ZE.2340

Ey ulu mâbedimiz, ey can, ey yâr kokusu,
Benim öz vatanımda kim kurdu sana pusu?

Kim senin haşmetine, hilâline diş biler?
Kalb ölü, vicdan hasis, afyon içmiş gibiler!..

Bu ne dehşet nankörlük?.. Kara bürür beyazı,
Küflü, kemikli kafa, herşey olmaya razı!..

Yürekler taş kesilmiş, gelmez biri insafa,
Kanını boğan ipten artık bekleme vefâ!

Şimşekler gibi Yakar, hayâli dondurur bu,
Yüce İslâm'a karşı bir lânetli gurur bu!

Geceler kahr seli, gündüzler dert kervanı,
İnletir acı hasret: Kars'ı, Erzurum, Van'ı!,

İslâmın diyarında bu elîm fâcia ne?
Zulme kurban edildin, kan ağladın kaç sen?

Bu ne çözülmaz düğüm?. Kara bilmece gibi,
Bir nûr, bir pırlıltı yok. gündüzün gece gibi!.

Feryâdın göğe çıksa bu kafalar ses duymaz,
Kutlu, şanlı fetihten bir zevk, bir nefes duymaz!

Can elinde bir köle, ten elinde bir tutsak,
Ecdat, tarih unutmaz, bu zulmü biz unutsak!..

Sen ey gonca-i Kâbe, bir aç gönül keseni,
Fâtih'ler sevinecek, ruhlar öpecek seni!.

Bu elem, bu mâtem ne? Gülümse Pîr aşkına,
Seni ihya eyleyen o Cihangir aşkına!..

Cihanın çemeninde sen misin gam durağı?
Tevhid nûruyla dol da yaşa en kutlu çağı!

Ne şanlı devirlerin, ne güzel günün vardı,
Nice ay yüzlü pirlere sende Hakk'a yalvardı!,

Bu dertler, bu mâtemler, yakışmıyor, âh sana,
Tâc etmişti gönlünü şanlı Padişah sana!.

Şimdi melekler senin işitmiyor sesini,
Cennet sermiyor artık o yeşil gölgesini..

Yine mi sahnededir, fitnesi köhne çağın?
Peki niye açılmaz bize sevgi kucağın..

Hayâlim ürperiyor: Mezar mısın, nesin sen?
Yâd el gibi yurdunda ne hazîn ülkesin sen!..

Sensin ağlatan bugün ölümler âlemini,
Müslüman Türk olmasa kim tutar mâtemi

Hani kubbende Tekbir, hani mihrabında ses?
Fetih heyecanını tattır bize bir nefes!.

Gecenin gündüzü var, senin haykırman haktır.
Bâtil nefesler seni nasıl susturacaktır?

**Sezâdır ağlasam, yansam, yakılsam, âh ü vâh etsem
Gezer hep cürm ile rûz ü leyâlîm yâ Rasûlallah.**

Vâsîf-ı Enderûnî (ö. 1824) bizim durumumuzda olanların ne söylemesi gerektiğini hatırlatır: Dünyâda binlerce (hezârân) yüzü kara (rû siyah) içinde, sırf isyandan oluşmuş (mürekkep) bizim gibi birinin bulunmadığını bilmemizi; tanınma ümidiyle (ümid-i ma'rifetle) ve günahlarımızı eşek gibi (mânend-i merkep) yüklenerek isyancıların kabul edildiği kapıya (dergeh-i isyâna) gitmemizi ve Efendimiz'in lütûfkâr bir bakışını (niğâh-ı lütfunu) umarak, bizi edebli biri (merd-i müeddeb) yapmasını niyaz etmemizi hatırlatıyor:

**Eğerci vardır âlemde hezârân rû siyah ammâ
Benim gibi yok isyandan mürekkep yâ Rasûlallah**

**Ümîd-i ma'rifetle dergeh-i isyânına geldim
Günâhım yüklenip mânend-i merkep yâ Rasûlallah**

**Edepsizdir deyû etme niğâh-ı lütfdan mahrûm.
Beni feyzinle kıl merd-i müeddeb yâ Rasûlallah**

Bizim gibi gariplerin dilinden düşmemesi gereken böyle bir niyâzı, **Leyla Hanım da (ö. 1847)** hatırlatır:

**Ne yüzle varacak Leylâ, huzûra rûz-i mahşerde
Ona rahmeyle, şâh-ı enbiyâsın yâ Rasûlallah**

Sohbetimize konu olan Abdullah el-Himâr'ın kimliği net bir şekilde bilinmiyor. Hadis-i şerifte sarhoş olarak getirildiği belirtilen zâtın, ya şakacılığı ile meşhur sahâbî **Nuaymân** veya onun oğlu olduğu tereddütlü bir ifade ile anlatılmakta ise de, **İbn Hacer Askalânî**, onun Nuaymân olduğunu kesin bir dille belirtmektedir. Mezkûr hadisi şerhederken Kirmânî'nin Nuaymân'a dair anlattığı bazı olaylar doğrusu çok hoştur.

Nuaymân, pazar yerinde turfanda bir meyva görse, onu ilk olarak Hz. Peygamber'in tadmasını isteyecek kadar ona âşıktır. Hâli vakti yerinde olmadığı için de, meyvanın parasını ödeyip alamamaktadır. Bir defasında pazarda turfanda bir meyva görür. Bazı rivayetlerde bunun "bir tulum yağ ile bir tulum bal olduğu" bildirilmektedir. Her ne ise Nuaymân bunları veresiye alıp Resûl-i ekrem efendimize sunar. Bir müddet sonra malın sahibi aldığı şeylerin parasını isteyince, Nuaymân onu Hz. Peygamber'in huzuruna çıkararak:

-Yâ Rasûlallah, adamın parasını ver, deyince, o güzeller güzeli, kendine has tebessümüyle, mübarek inci dişleri olanca güzelliğiyle etrafı parlatıncaya kadar güler.

Yine bir defasında Fahr-i kâinat efendimizle görüşmek üzere bir bedevî geldi. Devesini Mescid'in avlusunda bırakıp içeri girdi. Nuaymân ve arkadaşları avluda oturuyorlardı. Bazı sahâbiler:

-Nuaymân! Hayli zamandır et yemedik. Şu deveyi kessen de yesek, dediler. Nuaymân:

- Olur mu canım? Sonra Resûlullah bana ne der? diye itiraz etti.

- Birşey demez. Bedevîye de devesinin parasını verir, dediler.

Nuaymân ısrarlara dayanamadı, deveyi kesti. Sonra da yakındaki bir evin avlusuna girip bir çukura saklandı. "Burada olduğumu Hz. Peygamber'e söylemeyin" diye tenbih ederek üstünü hurma dallarıyla örttü.

Hz. Peygamberle konuşmasını bitiren bedevî, Mescid'den çıkıp da devesini kanlar içinde görünce fer-yada başladı. Bedevînin sesini duyan Mefhar-i Mevcûdât efendimiz dışarı çıkıp işin aslını öğrenince:

- **Nerede Nuaymân?** diye sordu. O sorar da söylememek olur mu! Nuaymân'ın saklandığı yeri haber verdiler. Resûl-i Ekrem (s.a.) oraya gidip de:

- **Hani nerde?** diye sorunca, parmaklarıyla onun saklandığı çukuru göstererek:

- **Nerede olduğunu bilmiyoruz, ya Resûlallah, dediler.**

Efendimiz hurma dallarını çekip de, yeni yağın yağmurdan dolayı yüzü, gözü çamur içinde kalan Nuaymân'ın komik hâlini görünce öfkesini unuttu, gülmeye başladı. Mübarek elleriyle Nuaymân'ın yüzündeki çamurları temizlerken:

- **Bunu neden yaptın?** diye sordu.

Nuaymân'ın cevabı hazırdı:

- Saklandığım yeri sana haber verenler yaptır-dılar, yâ Resûlallah! dedi.

Nuaymân, ne yaparsa yapsın bir sahâbîdir. Hem de Bedir ve Uhud gibi büyük savaşlara katılmış bir sahâbîdir. Hz. Peygamber'e böylesine yakındı ve onun muhabbetine mazhar olmuş bir bahtiyardır. Biz onun da şefaatinin niyâz ederiz. Gön-lümüzü yeni bir şefaatin ümidiyle kanatlandıran, Nuaymân'ın Kâinâtın efendisine beslediği muhabbet dolayısıyla gördüğü iltifât-ı peygamberîdir. Ahir zamanda gelen gariplerden olma dışında hiçbir özelliğimiz, güvenebileceğimiz hiçbir amelimiz yok. Güvenebileceğimiz tek şey, gönlümüzdeki Peygamber sevgisidir. Yüce Rabbimizden, tutunabileceğimiz bu yegâne dalı hep yeşil, hep ter ü tâze tutmasını ve bizleri "**Ne mutlu o gariplere!**" hadis-i şerifinde sözü edilen âhir zaman bahtiyarlarından eylemesini niyâz ederiz.

'Ayasofya'nın açılması bize mutluluk verir'

ANKARA (UBA) — Diyanet İşleri Başkanı Prof. Dr. Mustafa Said Yazıcıoğlu son günlerin aktüel konusu "ayasofya'da ibadet" ile okul ve işyerlerindeki mescit talepleri konusunda görüşlerini açıklarken, hem Ayasofya'da ibadete, hem de okul ve

işyerlerinde mescit açılmasına "Evet" dedi. 480 yıl cami olan Ayasofya'nın ibadete açılmasından büyük memnuniyet duyacağını belirten Prof. Dr. Yazıcıoğlu, İslâmın emrini yerine getirmek isteyen müslümanlar için, her yerde namaz kılma yeri ve imkânı

sağlanmasını istedi.

Mustafa Said Yazıcıoğlu konuya dair soruları şöyle cevapladı:

— Ayasofya'nın ibadete açılması konusundaki düşüncenizi açıklar mısınız?

— Yazıcıoğlu: "Memnuniyetle. Hemen ifade edeyim ki, Ayasofya, İstanbul'un fethinden 1934'e kadar, yaklaşık 480 sene cami olarak hizmet görmüş ve fethin sembolü olarak değerlendirilmiştir. Bu itibarla tekrar ibadete açılmasından mutluluk duyarız."

— Ayasofya'nın ibadethane dışında başka bir amaçla da kullanılabilirliği öne sürülüyor. Siz bu konuda ne düşünüyorsunuz?

— Yazıcıoğlu: "Bir ülke fethedildiği veya zapt edildiği zaman, orada bulunan herşey, zaptedenlerin iradeleri doğrultusunda değeri-

lendirilir. Tarih boyunca, bütün dünyada durum böyle olmuştur. Bilindiği üzere, ibadethaneler, bütün dinlerde kutsal yerlerdir. Bu itibarla, bir ibadethanenin, yine ibadethane olarak değerlendirilmesi, başka bir maksatla kullanmaktan, hoşgörü açısından daha uygun bir değerlendirme olur.

— Sayın Başkan, son günlerde bazı okullarda mescit veya cami talebi sık sık gündeme getirilmeye başlandı. Aynı talep işyerlerinde de gündeme getiriliyor. Bu talepler konusunda neler söylemek istersiniz?

— Yazıcıoğlu: "Beş vakit namaz, İslâm Dini'nin emridir. Bu emri yerine getirmek isteyen müslümanlar için ihtiyaç olan her yerde, namaz kılma yeri ve imkânının sağlanması gerekir."

Sunalp: "Ayasofya camidir"

SELAMİ ÇALIŞKAN İSTANBUL — Münfesh MDP'nin kurucusu ve Genel Başkanı emekli general Turgut Sunalp, "Ayasofya camidir. Camiler İstanbul'un tapusudur" dedi.

Kore gazisi Turgut Sunalp, Ayasofya Camii ile ilgili görüşlerini özetle şöyle açıkladı: "İstanbul'u fetheden Fatih Sultan Mehmed, Ayasofya'yı cami haline getirmiştir. O, Ayasofya camidir. Onunla biz iftihar ederiz. İstanbul şehrinin tapusu camiler ve minareleridir. Ben iki tane cami yaptırılmış bir generalim. Birini Kore savaşı esnasında çadırdan yaptırılmışım. İçindeki Allah, Muhammed, Ömer ve Ebubekir gibi yazıları kendim yazdım. Bir hattat gibi yazardım, Askeri, namaza diktik. Kıbrıs'ta da kiliseyi camiye çevirdim. Yerleri Çin'den ithal edilen hasırlarla donattım. Ben dine karşı değilim. Cahillikle

karşıyım. Ben Amerikan Harp Akademisinde okurken yanındaki sıra arkadaşım bir kurmay papazdı."

1878 yılında adadan Türk askerinin çekilmesinden 82 yıl sonra Kıbrıs'a ayağını basan ilk Türk askeri Kurmay Albay Turgut Sunalp, alayının başında 16 Ağustos 1960'da Lefkoşa'ya girmişti.

Dünya Harp tarihine altın harflerle destan yazdıran Kore tugayındaki göreviyle birlikte 52 yıllık askerlik ömrünün ve 27 şerefli görevin faili Turgut Sunalp, İslâm dininde Hristiyanlıkta ki gibi ruhban sınıfı olmadığını kaydetti.

Kendisinin Müslümanlığıyla her yerde ve her zaman övündüğünü de belirten Turgut Sunalp, hür dünya milletleri safında komünistlere karşı savaşmışlarından özellikle solcu yazarlar tarafından kötü gösterilmeye çalışıldığını söyledi.

Özal'dan 2. resepsiyon

ANKARA — Cumhurbaşkanı Turgut Özal, yeni yıl dolayısıyla Çankaya Köşkü'nde düzenlediği kabullerin 2.sini dün akşam verdi. Kabul davetli olmalarına rağmen Muhalefet Partisi liderleri ile milletvekilleri katılmadılar. Gazetemizin Sahibi Genel Yayın Müdürümüz Dr. Enver Ören de dün akşamki kabule katıldı.

ni, 57 davetiye sahibinin mazeret bildirdiğini söylediler. Muhalefet Partileri liderlerinden MÇP Genel Başkanı Alpaslan Türkeş ile İDP Genel Başkanı Aykut Edibali, mazeret bildirerek dün akşamki kabule katılmadılar.

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın dün akşamki yeni yıl resepsiyonuna bazı ANAP milletvekilleri de katıldı.

Akbulut: 'Ayasofya konusunu görüşeceğiz.'

ANKARA — Bütçe müzakereleri sonrasında, iktidar partisi ANAP'ın ilk Meclis grup toplantısında, başta Trabzon Milletvekili Necmettin Karaduman olmak üzere, bazı muhalif görüşlü milletvekilleri, parti politikasını tenkit ettiler. Bu arada İstanbul Milletvekili Orhan Ergüder, Ayasofya konusunun kamuoyu önünde durmadan işlenmesine işaret ederek, "Bu mesele halledilmelidir" dedi. Başbakan Yıldırım Akbulut, Ayasofya konusunda, hükümetin konuyu görüşüp, yakında bir açıklama yapılacağını söyledi.

Yaklaşık üç saat devam eden ANAP Meclis grup toplantısında yöneltilen tenkitler, cevaplandırılan Başbakan Yıldırım Akbulut, partinin bütün mesuliyetinin kendisine ait olduğunu belirterek, "İyiden ve kötünden ben sorumluyum. Benimle uğraşmaya devam edin, ama parti ile uğraşılmasına asla müsaade etmemiş" şeklinde konuştu.

Muhalefetin her şeyi kara gösterme gayreti içinde olduğunu öne süren Başbakan Akbulut, kara tablo çizilerek muhalefet yapılamayacağını

ifade etti ve "Bu yeni değildir, alışlagelen bir muhalefet örneğidir" dedi.

ANAP olarak, 50 senedir yapılamayanları gerçekleştirdiklerini kaydeden Başbakan Akbulut, "Biz, birleştirici bir partiyiz" diyerek, insanların yumruk sıkıp birbirlerine tavır almalarından yana değil, birbirlerine sevgi ile yaklaşmalarından yana olduklarını ifade etti. Akbulut, "Çareyi sokaklarda aramıyoruz. Bir zamanlar çare sokaklarda arandı ama bedeli demokrasiyi kesintiye uğraması oldu" dedi.

Grupta, parti programı çerçevesinde bütün milletvekillerinin düşüncelerini söyleyebileceklerini, bu prensipleri aşan ve partiye zarar verecek olanlara müsaade etmeyeceğini sözlerine ekledi.

AYASOFYA KONUSU

Ayasofya'nın cami olarak ibadete açılması konusunda İstanbul Milletvekili Orhan Ergüder şunları söyledi:

"Ayasofya meselesi halledilmelidir. Türban meselesine dönmemelidir. Hükümetin bu konuyu bir an evvel halletme-

sini istiyoruz. Ortaya net bir tavır konulmalıdır."

Başbakan Yıldırım Akbulut, bu konuda hükümetin henüz bir görüşme yapmadığını, konunun yakında ele alınıp görüşüleceğini ve ondan sonra bir açıklama yapılacağını söyledi.

Ergüder, konuşmasının bir bölümünde de Boğaz Köprüsü ile otoyollara yapılan zararları tenkit etti.

ANAP Grup Başkan Vekili Onural Şeref Bozkurt'un odasında düzenlediği basın toplantısında çeşitli soruları da cevaplandıran Başbakan Yıldırım Akbulut, enflasyonla ilgili olarak da şunları söyledi:

"Enflasyon yüzde 100'ü geçecek, yüzde 120'yi bulacak, denildi. Görüldü ki, yüzde 69 gibi gerçekleşti. Memnun olacağımız bir rakam değil ama tahminlerin hep kötümser olmasının yerinde olmadığını da söylemeliyim. Enflasyon ilerde daha da aşağıya çekilecektir. ANAP bir sistem uygulamaktadır. Serbest pazar ekonomisi... Elbette, bu sistemin müdafiiyiz. Bu sayede ihracatımız artmış, döviz sıkıntısı çekilmeye başlamıştır."

Türk-Bulgar ortak bildirisi bugün Kuveyt'te yayınlanacak

KUVEYT (A.A) — Dışişleri Bakanı Mesut Yılmaz ve Bulgaristan Dışişleri Bakanı Boika Dimitrov arasında...

Yılmaz ile Dimitrov, dün sabah yaklaşık 3 saat süren ilk bölümden sonra İKÖ Genel Başkanı Hümit El Gabid ve...

Kuyumcu

İSTANBUL — Zeytinbur nu'nda Birol Kurtuluş'a ait kuyumcu dükkanını silâh tehdidiyle soyarak 250 milyon lira değerinde 8,5 kilogram

14 OCAK 1990 PAZAR

Ayasofya'nın cami olarak ibadete açılmasını protesto eden Sosyalist Partililer, Osmanlı'nın sembolü olduğunu iddia ettikleri fesi yırtıp attıktan sonra, demir parmaklıklara, çeşitli sloganların yazılı olduğu kartonları astılar

Ayasofya'nın camiliğine itiraz (!)

Basın toplantısı: Sosyalist Parti İstanbul İl Başkanı Mustafa Birçek, "Yılların müzesi Ayasofya cami yapılmak isteniyor. Kültür zenginliklerimiz birer birer elden çıkarılıyor" dedi

ŞİRİN KABAKÇI

İSTANBUL (Zaman)— Sosyalist Parti, Ayasofya Camii'nin önünde son günlerde yoğunlaşan caminin yeniden ibadete açılması kampanyasını protesto etti. SP İstanbul İl Başkanı Mustafa Birçek, Ayasofya Camii'nin önünde gerçekleştirilen protesto toplantısında yaptığı konuşmada, "Yılların müzesi Ayasofya, cami yapılmak isteniyor. Kültür zenginliklerimiz birer birer elden çıkarılıyor" dedi.

Çok az sayıda Sosyalist Partili'nin katıldığı protesto toplantısında, Ayasofya'nın

camii olarak ibadete açılmayacağı belirtilerek, Osmanlı zihniyetini sembolize ettiği ileri sürülen fes yırtıldı. Mustafa Birçek, konuşmasında, tüm Türkiye Müslüman halkını lâikliğe sahip çıkmaya ve Ayasofya'nın cami olarak ibadete açılmasına karşı mücadeleye çağırdı.

Üzerinde, "Dün başörtüsü, bugün Ayasofya, nereye?" ve "Anadolu'nun kültür zenginliğine yapılan kara saldırıyı kınıyoruz" sloganları yazılı kartonları parmaklıklara asan Sosyalist Parti mensupları, daha sonra sessizce dağıldılar.

B

E

İST
pıl
Hatip
like
MSP
leym
kanı
met
Tanc
İman
de k

İsl
laik
mam
gut
iptal
taya
iklik
kan
gerel
en bi
rundu
tğm
iman
okul
nor c
düny
cerel
kı b
İslâr
iddia
ren c

Simgesi kelimesi sözlükte¹⁾ "danişıklı anlamı olan resim, harf, bitki, hayvan gibi işaret, remiz" demektir. Daha kapsamlı ansiklopedik bir açıklama ise "Soyut bir şeyi temsil eden, bir şeyin görüntüsü olan canlı veya cansız nesne"²⁾ dir. Meselâ köpek sadakatini, terazi adaletin simgesidir.³⁾

O halde şimdi hemen soralım: Acaba Ayasofya neyin simgesidir? Bu konuda bilinenleri sıralarsak:

1- Osmanlı cami mimarisinin biçimlenmesinde etkili bir örnektir. Çünkü Osmanlı mimarları Ayasofya'nın çağlar boyunca rekor olmuş mimarî ölçülerini, inanlar üzerinde bıraktığı mistik izleni-

Ayasofya üzerindeki her türlü spekülasyonda taraflardan birinin daima "Tanzimat aydını" tipinin kalıntıları olduğu görülmektedir. Yani "Ustasına şirin görünmek isteyen akli yeni balığ olmuş çiraklar"(!) Ve bunlar kendileri gibi düşünmeyen diğer aydınları ve halkı 60 yıldan beri "gerici, tutucular, yobazlar, şeriatçılar, takkeliler, nalınlılar, kara sakallılar, Atatürk düşmanları vb." isimlerle anmaktadırlar

mi ve estetiğini yeni inşa ettikleri "Selâtin camilerinde"⁴⁾ daima aşmağa çalışmışlardır. Yani mimarbaşılar için Ayasofya "aşılması gereken bir sembolü"⁵⁾ olmuştur.

2- İslâm aleminin bir sembolüdür. Çünkü Hadis-i şerifte tebcil edilmiş bir zaferi, Hz. Peygamber'in yerine getirilmiş arzusunu yani İstanbul'un Fethi'ni bütün Hıristiyan âlemine en kesin biçimde anlatan kutsal semboldür. Nitekim İngiltere'nin Hindistan Büyükelçisi S.E. Montague miting yaparak İngiltere'yi 80 milyon Hintli Müslümanın direnişi ile tehdit eden durumu (bugünkü Pakistanlılar) şöyle açıklıyordu:

"Hindistan'daki huzursuzluğun sebebi İstanbul'un kaderiyle İtalyanlar'ın ve Yunanlılar'ın Anadolu'ya çıkışıyla ilgilidir. Ayasofya'nın cami olmaktan çıkarılarak tekrar kilise haline getirileceği düşüncesi Cihan Savaşı'nın aslında Hıristiyanlığın İslâm'a karşı mücadelesi olarak ele alınmasına yol açmaktadır. Bu ruh hâletini kıskırtmak tehlikeli neticeler doğurabilir."⁶⁾

3. Osmanlı kültürünün bir sembolüdür: Bakı ünlü mersiyesinde:

"Aldın hezar bütgedeyi mescid eyledin

re kurulmak istenen "Hıristiyan Cephesi"nin sloganı "İslâm'a karşı savaş ve Hıristiyanların haklarını geri almak"tır. Bu yeni Haçlı zihniyetinin sembolü ise "Ayasofya'nın Hıristiyanlığa İadesi" idi.

6. Çarlık Rusyası'nın Osmanlı İmparatorluğu'nu yok etme emellerine sembol olmuştur. Türk düşmanı Çarice II'nci Katerina'nın politikasını devam ettiren Rus hariciye nazırı meşhur Nesselrode'un dış siyaseti iki yüzyıl boyunca "Ayasofya'nın kubbesi üzerine Ortodoks haç dikmek" sloganıyla belirlenmiştir. Bilindiği gibi kubbenin üzerinde o zamanlar ve hâlen dahi İslâm'ın sembolü olan yarım ay biçimindeki alem vardır. İşte Hıristiyanlığın sembolü olan haç ile değiştirilmek istenen bu alemdir. Ama Rusların bu isteği Osmanlı halkınca da bilinmektedir. Nitekim 1856 Sivas-topol Destanı'nda:

"Rusyalı der ki aldım deryâyı
Kudüsi şerif için yaptım gavgayı
Ben nerden istedim Ayasofyayı
Cihanı başıma zindan eyledi."

7. T.C. kültüründe ise yalnızca bir kısım aydınlar için Batı'ya karşı gösterilmek istenen iyi niyet ve hoşgörü'nün vazgeçilmez sembolü olmuştur. Ayasofya'yı müze hâline getiren Bakanlar Kurulu Kararı yayınlanmış mıdır?⁷⁾ Ya da İstanbul'a iki kez Belediye Başkanı Operatör Doktor meşhur Cemil Topuzlu Ayasofya'yı meydana çıkarmak için herbiri Türk Sanatı'nın birer şaheseri olan meşhur Ayasofya türbelerinin yıkıtılıp

Nâkus yerlerine okuttu ezanları!" demektir. Osmanlılar'ın ehl-i küfr ükelerine yaptıkları bütün seferler bu vezir beyit içinde simgelenmiştir. Yâni Osmanlı halkı için "İstanbul'u Bizans'tan almak" ile Ortodoks âleminin bu en görkemli bütgedesini mescid eylemek aynı kavramdır. Nitekim Fatih Sultan Mehmed hadis-i şerifle tebşir edilen ve kendisine nasib olan o emsalsiz şerefe nail olduktan sonra Fetih'ten sonra ilk cum'a namazını Ayasofya'da kılarken Allah'a şükretmiştir.

Ayasofya Osmanlı yüzyılları boyunca şairlere konu olmuştur. Nitekim 15. yüzyıl sonu ve 16. yüzyıl başlarında Tâcizade Cafer Çelebi için:

"Cihan mülkine vüs'atde müsâvî
Muallâ kubbesi eflâki hâvî"

diyerek onun ihtişamını dile getirmiştir.

halkı özel bir sempati duyar. Onlara dost kucacı açılır, her türlü şefkat gösterilir. İşte:

"Camiye tahvilinden müze itihaz edildiği tarihe kadar geçen ve beş asra yaklaşan devir içinde, Ayasofya Camii'nde Kadir Gecesi ibâdeti İslâm dünyasında hiçbir belde (!) hiçbir cami'e (!) nasib olmayan ulvî bir ihtişam ile yapılagelmişti. ... Bayram namazlarını Ayasofya'da kılmak misafir veya yerli İstanbul Müslümanları için heyecanla özenen(!) bir ibâdet olmuştur."⁸⁾

Hakkındaki menkbeler ve efsanelerle halk arasında belli başlı bir "Ayasofya kültürü" oluşmuştur. Meselâ Güneydoğu köşesindeki pilpâye'nin 6 m. yüksekliğindeki bir yerinde el biçimindeki bir oyuntuun Fâtih'e ait olduğu, "Terleyen Direk"te bulunan içine parmak sokulan "uğurluk delik" in de Hz. Hızır'ın parmağını sokarak Kiliseyi Kible'ye yönlendirerek cami'e dönüştürdüğü yer olarak bilinir. Yine Evliyâ Çelebi'ye göre "yürek oynaması" (çarpıntı) ve "hafakan" (sindir) illetine karşı Ayasofya kuyusundan üç cumartesi su içmek, unutkanlığa karşı kubbenin ortasında asılı "Altın Top"un altında yedi kere sabah namazını kılmak, sıtma, baş ağrısı için "Terler Sütun"u ziyaret etmek kesin şifa sağlamaktadır. Ortadaki büyük kapı ise inanışa göre Hz. Nuh'un gemisinin kalıntılarında yapılmıştır.

4. Aslında bir Ortodoks mabedi olmasına rağmen bütün Hıristiyan âlemine bir semboldür. Nitekim Birinci Dünya Savaşı sonrasında "Hıristiyan Kilisele-

rini Birleştirme Cemiyeti" Ayasofya'nın yeniden kilise yapılması için kampanya oluşturmuştur. Ayasofya Hıristiyanlaşınca bütün dünya kiliselerinin o sembol etrafında büyük bir birliğe çağrılacağı haber veriliyordu. 1919 yılı Şubat ayında Londra'da "Ayasofya'yı Hıristiyanlığa Kazandırma Komitesi" kuruldu. 12 Mart 1920 günü Southwork Katedralinde Canterbury, Trabzon ve Suriye Başpiskoposlarıyla İstanbul Ermeni Patriği'nin huzurunda Ayasofya'nın Hıristiyanlığa iadesi için tantanalı bir dua yapıldı.⁹⁾

Temmuz 1967'de Paşa 6'ncı Paul Ayasofya'yı ziyaret ederek cami kısmında yere kapanarak zemini öpmüş, istavroz çıkararak ibâdet etmiştir. Eğer bu bir şükür ibadeti ise Ayasofya'nın Hıristiyan kültüründe büyük bir yenilginin sembolü olarak yaşadığına delalet eder. Fakat ne olursa olsun Ayasofya'nın Hıristiyan âleminin entegritesi için bir sembol olduğu her türlü izahtan uzak biçimde açıktır.

5. Panhelenist Yunan kültürünün ya da "Megalo İdea"nın sembolüdür: Bu sembol siyasi ve askeri anlamıdır. Her fırsatta tekrarlanmıştır. 1919 yılında İngiltere'de Yunanistan'ı desteklemek üze-

ortadan kaldırılması fikrini nasıl olup da bastırıp yayınlamak suretiyle ortaya atabilmiştir?¹⁰⁾ konularına girmeyeceğiz. Ama Ayasofya üzerindeki her türlü spekülasyonda taraflardan birinin daima "Tanzimat aydını" tipinin kalıntıları olduğu görülmektedir. Yâni "Ustasına şirin gözükmek isteyen akli yeni balığ olmuş çiraklar!" Ve bunlar kendileri gibi düşünmeyen diğer aydınları ve halkı 60 yıldan beri "gericiler, tutucular, yobazlar, şeriatçılar, takkeliler, nalınlılar, kara sakallılar, Atatürk düşmanları v.b." isimlerle anmaktadırlar.

Şimdi artık Ayasofya'nın bir şeyin değil birçok şeyin sembolü olduğu anlaşılmalıdır. Bu şeyler içinde bize ait olanlar da vardır. Başkaları kendi "şeyler"inden vazgeçmezlerken ya da diğer bir deyişle onları vazgeçirmek hadisenin tarihi ve kültürel gelişmesi açısından mümkün değilken bizim açımızdan herşeyi inkâr eden, (hatta karşıtını kabullenen) böylesine "keenlemeyekün" bir anlayışa girmemiz acaba: "Abeş midir? Komik midir? Garip midir?" İşte mesele bu muammayı çözmekte düğümlenmektedir.

1. M. Ali Agalay, *Türkçe Sözlük*, 3. Bas. Ank 1959

2. Larousse Illustré, Paris, 1969, s. 898

3. "Yunanistan'ın Gözü İstanbul'da", *Yeni Sabah*, 5 Nisan 1964

4. *İst. Ans. c.3, s.1473.*

5. a.g.e. s. 1461, 1463.

6. a.e.a.y.

7. "Yunanistan'ın gözü İstanbul'da..."

8. Ziyad Ebuzziya, *Ezan Sesine Hasret Ayasofya*, *İslâm Dergisi*, s.46.

9. Semavi Eyice, *Türk Kültürü*, 1963-64, sa. 13-14, s.102.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 26.2360

Cumhurbaşkanı Özal, Başpiskopos Yakovas'la

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, New York'taki temasları sırasında Kuzey ve Güney Amerika Rumları Başpiskoposu Yakovas'la da yarım saat süren bir görüşme yaptı. Yakovas, görüşmeden sonra Türk gazetecilere, Ayasofya tartışmalarının kendilerini rahatsız etmediğini söyledi.

Yakovas: "Ayasofya'yı sorun yapmaya gerek yok"

NEW YORK, (Hürriyet)

CUMHURBAŞKANI Turgut Özal'ı New York'ta kaldığı otelde, önceki gün ziyaret eden ABD Eski Dışişleri Bakanı **Henry Kissinger**, önümüzdeki hafta Senato'da ele alınması beklenen "Ermeni Tasarısı"nın yeniden Kongre gündemine getirilmesini, gereksiz ve zamansız bulunduğunu söyledi. **Özal**'ın isteği üzerine Cumhurbaşkanı'nı ziyaret eden **Kissinger**, tasarıyla ilgili sorumuza karşılık, "Ermeni halkının ıstırabını anlıyorum ama, aynı zamanda Türk halkının onuruna da saygı duymamız gerektiğini hissediyorum" dedi.

"PARA ALMADIM"

Cumhurbaşkanı Turgut Özal'la, Kissinger arasındaki görüşmede, Doğu Avrupa'daki değişim süreci, Azeri-Ermeni çatışması, Avrupa'daki Amerikan askerlerinin çekilmesi, Balkanlar'daki gelişmeler ve Ortadoğu konusunda fikir alışverişinde bulunulduğu bildirildi.

Kıbrıs'la ilgili son gelişmelerin de ele alındığı görüşmenin ardından gazetecilerin sorularını yanıtlayan Kissinger, bir soru üzerine, "Bu görüşme için bana para ödenmesi söz konusu değil. Ben yabancı hükümetlerden para almam" dedi.

Cumhurbaşkanı Turgut Özal, dünkü temasları çerçevesinde, Kuzey ve Güney Amerika Rum Ortodoks Kilisesi Ruhani Lideri Yakovas'la da görüştü.

Başpiskopos, görüşmeden sonra Hürriyet'in Ayasofya konusundaki sorusu üzerine "Ortada bir sorun olduğunu sanmıyorum. Türkiye demokratik bir ülkedir. Bazı kim-

selerin Ayasofya'yı camiye dönüştürme girişimleri olabilir. İstekte bulunmak haklarıdır. Bunu olağanüstü bir sorun haline getirmeyi uygun görmüyorum" dedi.

Özal'la yaklaşık yarım saat süren bir görüşmede bu konunun ele alınmadığını söyleyen Yakovas, daha sonra "Ayasofya'nın statüsünde herhangi bir değişiklik olacağını sanmıyorum" diye ekledi. Gazetecilerin sözde Ermeni Soykırımı tasarısına ilişkin sorularını da yanıtlayan Yakovas şunları söyledi:

"1915'te ben dört yaşındaydım. Olup bitenleri bilmiyorum ama, böyle şeyler olmuşsa dahi, tenkitte bulunup yorumlar yapmak yerine ders almak gerekir. Üstelik bugün dünyamızda gerçekçilik politikası hüküm sürüyor. Bakın Doğu Avrupa'ya... Duygusalığa kapılıp bir tasarımı körükleyerek gürültü çıkarmanın gereği yok".

Bu arada, Türk-Amerikan Kadınlar Derneği, Türk Kadını Güçlendirme ve Tanıtma Vakfı Başkanı **Semra Özal**'a Türk kadınına yaptığı hizmetlerden dolayı bir teşekkür plaketi sundu.

Özal'ın zivareti

Hürriyet 21.1.90

11

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No ZE.2340

R. HABER ...

11

◆ Milletın arzusu en yetkili makamda

1 Milyon imza Meclis'te

■ **Mehmet Emin Seydagil dilekçeleri kabul ederken, "inanıyorum ki yeterli haberleşme ve ulaşım imkanı olsaydı bu sayı 1 milyon değil, 55 milyon olurdu. davanın takipçisi olacağız" dedi.**

HABER MERKEZİ

ANKARA — Ayasofya'nın cami olarak ibadete açılması için yurdun her tarafında başlatılan kampanyalarla toplanıp gazetemize gönderilen 1 milyon imzalı dilekçeler TBMM Dilekçe Komisyonu Başkanlığına verildi. Komisyon Başkanvekili Mehmet Emin Seydagil, Türkiye Gazetesinin 55 milyonun duyularına tercüman olduğunu belirterek, imzaların ilgili yerlere intikal ettirileceğini ve davanın takipçisi olacaklarını söyledi.

İstanbul'da merkezimize gönderilen 600 bin, Ankara

Haber merkezimize gönderilen yaklaşık 400 bin imza biriktirilerek Ankara Haber Müdürümüz Sebahattin Önkibar tarafından TBMM'deki ilgili komisyon olan Dilekçe Komisyonuna teslim edildi. İmzaları Dilekçe Komisyonu Başkanvekili ve Muş Milletvekili Mehmet Emin Seydagil ile komisyon sözcüsü ve ANAP Grup Başkanvekili Ülkü Güney teslim aldılar.

Komisyon Başkanvekili Mehmet Emin Seydagil, imzalı dilekçeleri kabul ederken Türkiye Gazetesinin 55 milyon Türk'ün duygularına tercüman olarak çok büyük bir hizmet verdiğini söyledi. Seydagil, Türkiye'nin bir islam ülkesi olduğunu ve Ayasofya'nın bunun bir simgesi durumunda bulunduğunu belirterek, "Birçok icraat da olduğu gibi Ayasofya'yı açmak da ANAP iktidarına nasip olacaktır. Biz komisyon olarak imzaları ilgili yerlere intikal ettirip, davanın takipçisi olacağız. İnanıyorum ki yeterli ulaşım ve haberleşme imkanı olsaydı bu imza sayısı 1 milyon değil 55 milyon olurdu.

Fakat biz vatandaşımızın ne düşündüğünü, ne istediğini biliyoruz. Gereken mutlaka yapılacaktır" şeklinde konuştu.

Bu arada imza kampanyalarının yurdun her yerinde devam ettiği ve gazetemizin yanında doğrudan TBMM'ye de hergün binlerce imzalı dilekçeler gönderildiği öğrenildi.

Ayasofya için Sivaslı'lar Ankara'ya telgraf yağdırıyor

SİVAS (UBA) — Ayasofya'nın ibadete açılması için Türkiye genelinde açılan kampanyanın bir parçası olarak Sivas'tan Kültür Bakanlığı'na telgraf yağdı.

Çok sayıda mektup ve telgrafın gönderildiği Kültür Bakanlığı'ndan daha fazla zaman geçirilmeden Ayasofya Müzesinin Cami olarak ibadete açılması istenirken, bunun Fatih Sultan Mehmet'e karşı yerine getirilmesi gereken bir borç olduğu bildirildi.

Alınan bilgilere göre Milliyetçi Çalışma Partisi Merkez İlçe İkinci Başkanı **Erol Çelik** tarafından organize edilen telgraf kampanyasında **Fatih Sultan Mehmet**'in İstanbul'u fethiyle başlayan gelişmeler hatırlatılarak, hristiyan dünyasının Türkiye'de yaygınlaştırdığı kampanyaya dikkat çekildi ve bu kampanyaya cevap olarak Ayasofya'nın en kısa sürede ibadete açılması istendi.

Kampanya sebebiyle gönderilen telgrafların bakanlık bünyesinde tasnip edildiği ve Bakan Namık Kemal Zeybek'e sunulacağı bildirildi.

Organizasyon

Yazarımız Ziyad Ebüzziya Aydınlar Ocağı'nda konuştu: 'Ayasofya'yı açarsak, 'Batı ne der?' kompleksini üzerimizden atalım...'

Aydınlar Ocağı'nın düzenlediği "Türk-Yunan Münasebetleri ve Ayasofya" konulu açıkoturumda konuşan yazarımız Ziyad Ebüzziya, Ayasofya'nın bugüne kadar açılmamasının kira kanununa göre suç teşkil ettiğini söyleyerek, yöneticilerin "Açarsak Batı ne der!" kompleksini bir tarafa bırakarak bir an önce Ayasofya'yı açmak mecburiyetinde olduklarını söyledi.

Aydınlar Ocağı Genel Sekreteri Prof.Dr. Mustafa Erkal'da Ayasofya'nın sadece bir fiziki yapı olmadığını, haçlı ve hilâl arasında tarihi bir mücadele sembolü olduğunu söyledi.

Yeni Düşünce (İstanbul) - Aydınlar Ocağı tarafından düzenlenen "Türk-Yunan Münasebetleri ve Ayasofya Meselesi" konulu açık oturum geçtiğimiz hafta Süleymaniye Kültür Merkezi'nde yapıldı. (Prof. Dr. Ayhan Songar'ın yönettiği açık oturumda konuşmacı olarak katılan Yazarımız Ziyad Ebüzziya, Ayasofya'nın bugü-

ne kadar Türk mimarların tairleriyle ayakta kaldığını bu sebeple bugün bir Türk yapısı hüviyetini taşıdığını belirttiği konuşmasında, "Asırlarca bu yapıyı ayakta tutan biziz. Bütün Batı alemi bütün mezhepleriyle beraber, ben bu şehri alacağım, oradaki hilâl âlemini indireceğim, çan çaldıracağım degf ormiştir. Bunu da

fetihten bu yana her fırsatta tekrarlamıştır. Buna mukabil biz onlara cevap olarak "Burada devamlı olarak Ezân-ı Muhammedi okunacaktır, devamlı olarak İslâmın Camii olarak kalacaktır" diye cevap verdik" dedi.

ACMAMAK, KANUNEN SUÇ

Ziyad Ebüzziya, sık sık alkışlarla kesilen konuşmasında, Ayasofya'nın 1934'te tamire başlanmasını ve bu sürede geçirdiği merhaleleri belgelerle açıkladı ve ibadete kapatılmasıyla ilgili bir belgenin mevcut olmadığını söyledi. Ziyad Ebüzziya şöyle devam etti:

"Kira kanununa göre Ayasofya'yı açmaya devlet suç işliyor. Vakıflar'dan sorumlu bakan hemen harekete geçerek Ayasofya'yı ibadete açmak mecburiyetindedir. Öte yandan Ayasofya'nın ibadete açılması, bu mekânın müze olarak açılmasına engel değildir. Zaten ibadet edilen mekânda ibadeti engelleyecek herhangi bir tasvir yoktur. Mözaiiklerle oluşturulan tasvirler diğer mekânlardadır.

Yıllardır Türkiye'de tabu haline getirilen her meselenin önüne Atatürk maskesini koyarlar. Atatürk Ayasofya'nın tairini emrettiğinde tamamen ibadete kapatılmasını istemiş, tamir süresince kapatılma mecburiyeti doğmuştur. Fakat daha sonra Hasan Ali Yücel uydurma bir kararnameyle buranın bugüne kadar kapalı kalmasına sebep olmuş, bir takım çevrelerde bunu desteklemişlerdir. Geçtiğimiz günlerde bir ga-

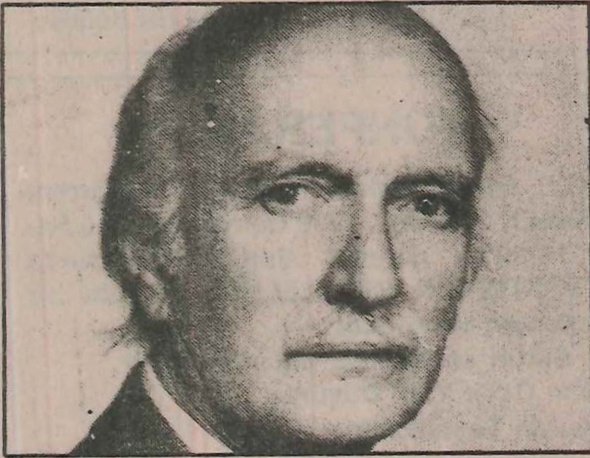
zete işi daha da ileri götürerek, Atatürk'ün imzasını taklit ederek ibadete kapatılmasıyla ilgili sahte bir belge yayınladı. Bu çarpık zihniyete artık son verilmesi lazım. Ayasofya İstanbul'un fetihinin sembolüdür ve açılmak zorundadır. Aydınlarımız artık kapitülasyonların kalktığını anlasınlar."

HAC-HİLÂL ÇATIŞMASI

Aydınlar Ocağı Genel Sekreteri Prof.dr. Mustafa Erkal'da, Ayasofya'nın sadece fiziki bir alan, maddî bir yapı olmadığını belirterek, "Civarında başka camiler var, orada namaz kılınabilir demek konuya dar açıdan bakmaktır. Bu anlayış Helenizme karşı bizi mağlubiyete sürükler. Ayasofya haçlı ve hilâl arasında bir mücadelenin sembolüdür. Helenizme karşı mücadelede başarılı olmak istiyorsak Ayasofya'yı açmak zorundayız" dedi.

Erkal, Azerbaycan'da Kızılordu'nun Türklere karşı katliama girişmesini de kınayarak, devlet yöneticilerini bu olaylara karşı gerekli müdahaleyi yapmaya çağırdı ve olayın bir mezhep çatışması değil, millî bir mücadele olduğunun idrakî içinde olmadığı gerektiğini söyledi.

Öte yandan Aydınlar Ocağı 27 Ocak Cumartesi günü Balıkesir'de Prof.Dr. A.Kurtkan Ataseven, Prof.Dr. Mustafa Erkal, Aydın Bolak'ın konuşmacı olarak katılacağı "Millet Gerçeği ve İslâmiyet" konulu bir açık oturum düzenledi. Aynı konunun islendiği ve aynı konuşmacıların katılacağı açık oturum 28 Ocak Pazar günü de Kutahya'da tekrarlanacak.

Ziyad EBÜZZİYA

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No ZE 2340

24.11.90

24.11.90

Ecdâd yâdigârı olan her âbide, her taş, her iz.. millî kültürümüzün nesilden nesile, bozmadan, yıpratmadan devretmemiz gereken nişâneleri..

Ecdâdımız, fethettiği Anadolu ve Rumeli topraklarında, teslim aldığı bütün eserleri, büyük bir hassasiyetle korumuş, kendilerinden önceki sahiplerin izlerine saygı göstermiştir. Küfrü temsil eden âbideleri bile koruyan ve onların yanbaşılarında kendi mâbedini yapmaktan çekinmeyen büyük kafalı, büyük yürekli, geniş ufuklu dedelerimiz... bizim bugünkü tavırımız karşısında, ruhları incinerek yatıyorlar... Ecdâd rûhunu; çoğu şehid veya gazî olan ruhları incitmenin bir vebâli, bir günâhı, bir bedeli olmalıdır. Geri kalmamızda, iki yakamızın bir araya gelmeyişinde, düşmanlarımıza el-avuç açmamızda, dünkü tebamıza zaman zaman mahcup düşmemizde... ecdâd rûhunu devamlı incitmenin payı yok mudur sanıyorsunuz!.. Allah'a inananların başka türlü düşünceleri mümkün müdür?

Millî kültürümüze, son on yıldan beri, kesif bir tasallut vardır. Başta TRT, bir kısım basın ve bazı mihraklar, Türk kültürüne taaruz halindedirler. Türk ailesi yok edilmek istenmektedir. "Kadın Hakları" diye uydurma bir kavram, fuşşun bile meşrûlaştırılması şeklinde izah edilmeye çalışılıyor. Seks günlük yayınların baş köşelerinin konusudur. Bu çevre, "çağdaşlaşma" aşkına gençleri zehirliyor. Burada yazmaktan hicap duyduğum bir sürü sapıklıkları yapanlar, millî kültür-

AYASOFYA MESELESİNDEKİ GERÇEKLER

ECDÂD YÂDİGÂRI

den yoksunluğun, millî kültürümüze hor bakmanın, kültür politikasının olmamasının acı meyveleridir.

• "KIYMET HÜKMÜ"... GÖNÜL DİLİ

Ayasofya konusunda yapılan yayınlar ve bu yayınlara karşı iktidarın ve muhalefetin takındığı tavır, insana neler neler ilham etmiyor ki...

Türkiye'mizde "çok seslilik" isteniyor. Yani herkesin, her şeyi konuşması.. **Biraz da, çok düşünülmesi istenseydi keşke..** Çok konuşmak, az düşünmenin sonucudur. Düşünen insanlarımız için, Türk nesillerini bugünleri ve yarınlarıyla, büyük tehlikeler bekliyor. Kendilerine, övünülmeye değer hiç bir "kıymet hükmü" bırakılmamaya azmedilmiş nesiller, şaşkınlık içinde perişandırlar. Her milletin "gönül dili" olan millî musiki, kenara itilmiş bir fantezi gibidir.

Yabancı dil, yabancı musiki, yabancı film, yabancı tiyatro, yabancı resim, yabancı yemek, yabancı içmek, yabancı moda, yabancı düşünce ve nihayet yabancı ideoloji ve yabancı dîn... Hepsi millî kültürün birer parçası ve cümlesi tehlikede.. Bir millet, sembollerine ihanet edip, değer ölçülerini bertaraf eylediği zaman, yerlerini yabancı sembollerin, yabancı değer hükümlerinin alması tabîdir. Çünkü: Sembollere ve mânevî değer hükümlerine, insan rûhunun şiddetle ihtiyacı vardır. Onlarsız medenî insan, medenî millet olunamaz.

• EBEDİ SEMBOL

Ayasofya, millî tarihimizin, millî mâzimizin bize kadar gelen, mânâsı itibarıyla millî şeref ve haysiyetimizle ilgili bulunan sembollerin başındadır. Hem mânevî, hem maddî, hem hukukî, hem siyâsî, hem sosyal bir sembol. Bu vatan üzerinde Müslüman Türklüğün ebediliğinin sembolü...

DEVAMI 10. SAYFADA

Ayasofya ve Patrikhane konusunda mektup yağdı

Gazetemiz Patrikhanenin açılışı ve Ayasofya'nın ibadete açılması konusunda mektup yağmuruna tutulurken yüzlerce için Serbest Kürsü'de neşredilmesi isteği var. Bu mektupların, yerimizin mahdut olması bakımından neşri imkânımız dahilinde değildir. Diğer taraftan okuyucumuzun bu konulardaki hassasiyeti sayın köşe yazarlarımız tarafından da dile getirilmiş ve getirilmektedir. Bu sebeplerle bu mektupları neşredememekteyiz. Okuyucularımızdan özür dileriz.

• SERBEST KÜRSÜ

2E.2340

gini kayıttı. Devlet Bakanı

DEMİREL

ANKARA — DYP Genel Başkanı Süleyman Demirel, 1990 yılına başarısız olmuş bir iktidar ile girildiğini belirterek, iktidarın arkasında halk olmadığını ve iktidarın seçimden kaçtığını söyledi. Demirel, "İktidar, Türkiye'nin haklarını savunamıyor. Davos Ruhü ile taviz verirken, Batı Trakya'nın durumu ortada. Gümülcine'de Tabakhane Camii bombalanıyor" dedi. Süleyman Demirel, uzlaşma konularındaki çağrılarını da eleştirerek, "Uzlaşma olursa muhalefet ortadan kalkar. Muhalefet, iktidarın alternatifidir. İktidar, yapamıyorsa gider" şeklinde konuştu.

DYP Grubu dün Muş eski milletvekillerinden Kasım Emre'nin vefatı sebebiyle öğleden sonra saat 13.00'te toplandı. Meclis Grup Başkanvekillerinden Vefa Tanır'ın başkanlığında yapılan Grup Toplantısı'nda Demirel, Türkiye'nin 1990 yılına, zorluklar, imkânsızlıklar, sıkıntılar ve arkasında halk iradesi olmayan bir iktidar ile girdiğini söyledi. Demirel, 1990 Türkiye'sinin "Berbat gelir dağılımı, yerinde sayan bir GSMH, durmuş bir sanayileşme, rejimi çarpık ve arkasında halk iradesinden yoksun bir iktidar ve iç göçe tabi olmuş illerde yaşayan insanlarla girdiğini" ifade ettiği konuşmasında, iktidarın dış politikasını da tenkit etti.

çalıştırıldı. Devlet Bakanı

Ko Ke bul vat

ka lut, dür tad me' deş in diğ dir sor

net ile

1990 Türkiye

YORUM

YALÇIN ÖZER

Ayasofya Karar Bekliyor

Ayasofya 56 yıl evvel cami olmaktan çıkarıldı. İçindeki halılar, Kur'an-ı kerimler, ayet levhaları, kandil ve şamdanlar toplandı, Ayasofya'nın dışına taşındı. ABD'den gelen Bizantologlar, Ayasofya'yı kiliseleştirmek için aylarca çalıştılar. Bu arada Caminin çevresindeki "Fethiye medresesi" yıkıldı. Bu Medrese de tarihi eser niteliğindedi ve Fatih Sultan Mehmet Han tarafından yaptırılmıştı. Daha sonra Ayasofya'nın çevresindeki dört minare yıkılmak istendi. Enine boyuna incelendi, sonra bu minarelerin ana yapıya payanda görevi yaptığı ve minareler yıkılırsa kubbenin çökeceği anlaşıldı. Bunun üzerine minareler yıkılmaktan kurtulmuş oldu.

Bu tüyler ürpertici olayı, "insanlığa müze kazandırmak" gibi bir mânâ ambalajına sokmanın imkânı yoktur. Çünkü Ayasofya bir semboldür.

Ayasofya üzerindeki bu senaryonun Lozan'da kararlaştırıldığı anlaşılıyor. İnönü başkanlığındaki Türk heyetine Lozan'da İngilizler tarafından baskı yapılmıştır. Türk heyeti birçok tavizle beraber Ayasofya'nın kilise haline dönüştürülmesini prensipte kabul etmiş, ancak bu konunun "Lozan antlaşması" metnine girmesine karşı çıkmıştır. Zira İnönü, milletin tepkisinden çekinmiştir. Siyasi manevralarla işin içinden sıyrılmayı planlamıştır. Müze yapma kararı işte bu ikili hesabın bir sonucudur. İngiliz ve Yunanlılara, "İşte Ayasofya cami olmaktan çıkarıldı. Kilise haline sokuldu." şeklinde sunulurken, Türkiye içinde de "Gördüğünüz gibi Ayasofya müze haline çevrildi." denilmesine imkân veren bu çözüm şeklinin Batıyı tatmin ettiği anlaşılıyor. Zira bu teşebbüsün mânâsı çok büyüktür.

Ancak Türk Milleti aldatılamamıştır. Zaman zaman ve sık olarak Ayasofya'nın gündeme gelişi bundandır. Ayasofya minarelerinden ezanın susturulmasının üzerinden 56 yıl geçmesine rağmen bir hafta gibi kısa sürede 1 Milyon'un çok üzerinde imza toplanabilmesi, bu acının derinliğini göstermektedir.

Kendi milleti ile yabancılaşmış bir avuç öksüz yazar müsveddesinin Ayasofya için feryat etmesi değersiz ve anlamsız bir çabadır. Bunlar bu halleriyle kim adına ve kimin avukatlığını yaptıklarının bile şuurunda değildirler. Dünyada kendi ülkesinin sömürgeleştirilmesine arka çıkanlar, sadece akli değil, karakteri ve ahlâkı da zayıf yapıda olan bir takım dejenere tipler oldular.

Bu çevreler Ayasofya'nın cami şekline dönüştürülmesine karşı çıkarken yine "irtica geliyor" demekten başka (argüman) bulamamışlardır. Halbuki Ayasofya bugünkü haliyle bir irtica örneğidir. Beşyüz yıl evvel yıkılmış olan Bizans'ı yeniden diriltmek ve İstanbul'u her türlü ahlâksızlığın kol gezdiği eski Bizans dönemine götürmek istemek irtica olmuyor da Fatih'in vasiyyetini savunmak mı irtica oluyor?.. Şunu herkes bilmelidir ki Ayasofya namaz kılınacak herhangi bir mekân olmanın ötesindedir. Zaten Ayasofya'nın açılmasını isteyenler yer kaygısında değildir. Bu mânâya en çok ilahiyatçıların dikkat etmeleri beklenirdi. Ama görüyoruz ki bir çok kilit noktada olduğu gibi ilahiyat camiası içinde de Bizans avukatları yuvalanmışlardır.

Ayasofya konusu, Fener Patrikhanesi'nin yeniden açılışı ile gündeme geldi. Yunanistan, Batı Trakya'da bulunan Osmanlı Camilerini depo ve ahır yaparken, biz topraklarımızda fesat yuvası Patrikhane'nin yeniden dirilmesine izin veriyorduk. Bu şartlar karşısında Ayasofya'nın gündeme gelmesi tabii bir tepkinin sonucudur.

DEVAMI 10. SAYFADA

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.2340

FİYATI 500 TL.
(KDV Dahil)

Türkiye

8 OCAK 1990 PAZARTESİ

GÜNLÜK SİYASİ GAZETE

Çatalçeşme Sokak No: 17 Cağaloğlu 34410 - İSTANBUL • Santral: 513 99 00 (19 hat) • TELEKS: 22000 Yuas Tr. • FAKS: 519 05 46

NASRETTİN HOCA KELOĞLANA
İNGİLİZCE ÖĞRETİYOR

1 KİTAP
ve
2 KASETİ
3 MİNİ DİKİŞ SETİ

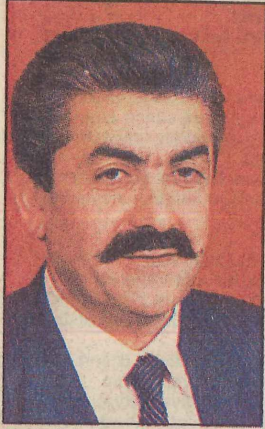
KUPON NO: 8

Türkiye

DÜN

İstanbul ...: 151.922
Ankara: 98.570
İzmir: 56.987
Adana: 31.562
Erzurum: 28.020
Almanya: 22.065
Toplam: 389.126
ADET BASILMIŞTIR

İki partinin Genel Başkan Yardımcıları aynı görüşte birleşti

Metin Gürdere

Esat Kıratlıoğlu

AYASOFYA İÇİN ANAP-DYP elele

Devlet Bakanı Ercüment Konukman

Ayasofya'nın açılmasında sakinca yok.

“Benim şahsi görüşüm, Ayasofya'nın ibadete açılmasıdır. Bunu gayet açık ve net olarak söylüyorum”

“Müslüman Türk halkı Ayasofya'nın müze olarak değil de, ibadethane olarak hizmete açılmasını istiyorsa, halkın oyları ile iktidara gelmiş bu Hükümetin de halkın isteğini yerine getirmesinde hiçbir sakınca yoktur”

11.SAYFADA

Devlet Bakanı
Ercüment Konukman

Metin Gürdere: “DYP ile ortak hareketi olumlu karşılıyorum” Esat Kıratlıoğlu: “Ayasofya için her teklifi destekleriz”

AHSEN ÇETİNER-M.ALI KÜKRER

ANAP Genel Başkan Yardımcısı Gürdere, “Eğer Ayasofya'da insanların bir kısmı namaz kılmak istiyorsa, bu konuda, namaz kılmaya ihtiyacı duymayanların fikir söylemeye hakları yok” dedi.

DYP Genel Başkan Yardımcısı Kıratlıoğlu “Milyonlarca vatandaşın bu yüce isteğini duymazlıktan gelmek olmaz... Vatandaşların bu haklı isteğini bir an önce yerine getirmemiz gerekir” şeklinde konuştu.

11.SAYFADA

ANAP Başkanlık
Divanı bugün
Ayasofya'ya görüşecek

OSMAN BENGİ

11.SAYFADA

GURBETTE AYASOFYA KAMPANYASI — Ayasofya'nın ibadete açılması kampanyasına F.Almanya'daki Türk-İslam Kültür derneklerinin yanı sıra bazı spor kuruluşları da iştirak ediyor. Bu arada Schwabisch Gmünd ve Çevresi Türk İşçileri Derneği'nin başlattığı kampanyaya bir günde binden fazla gurbetçimiz imza koydu. Cemiyet yetkilileri, “Arzumuzu ve sesimizi hükümet ve TBMM'ne duyurmak istiyoruz. Bu arzumuz kulak ardı edilmesin” şeklinde konuşuyorlar.

□ İbadete açılması için resmi müracaat yapıldı

'Ayasofya Dilekçesi', BAŞBAKANLIK'ta

Eminönü Müftüsü'nün müracaatı, Kaymakam tarafından Valiliğe, oradan da Başbakanlığa iletili

ERCAN SEKI
KEMAL ÇAPRAZ

● Eminönü Müftüsü Mehmet Doğru, 11 Aralık 1989 tarihinde, Ayasofya'nın ibadete açılması için Kaymakamlığa dilekçe verdi.

● Eminönü Kaymakamı Emre Ayman'ın imzasıyla İstanbul Valiliğine gönderilen dilekçe oradan da Diyanet İşleri Başkanlığı'nın bağlı olduğu kuruluş olması hasebiyle Başbakanlığa gönderildi.

● Dilekçede, Ayasofya'nın şimdiki halinin Fatih Sultan Mehmet Han'ın vakfiyesine ve 6570 sayılı kira kanununa aykırı olduğu belirtildi.

11.SAYFADA

Köprü ve otoyollar zamlandı

● Köprü ve otoyollar zamlandı, zamli fiyat uygulamalarına yarından itibaren başlanacak

● Otomobil geçiş ücretleri 3 bin liradan 5 bin liraya çıkarıldı.

● Bilet alımlarında uygulanan yüzde 10 indirim kaldırıldı.

10.SAYFADA

ANKARA KULISI

BÜLENT İŞMEN

Bir davet ve ekrana çıkma meselesi

Bu günlerde, Ankara'da bürokrasi, siyasette, iş çevrelerinde, sanatçılar arasında ve sporcularda bir telaş var ki görmeyin.

DEVAMI 11.SAYFADA

T.C.
İSTANBUL İLİ
EMİNÖNÜ KAYMAKAMLIĞI
İçiş Müdürlüğü

Sayı : 3406/811/ 1100
Konu : Ayasofya Camii

11.12.1989

İSTANBUL VALİLİĞİNE
(MÜFTÜLÜK)

İstanbul fethi sevgili Peygamberimiz (A.S.) tarafından övülmüş ve müjdelenmiş olduğu için bir çok müslüman Arap ve Türk kumandanları tarafından İstanbul üzerine seferler yapılmış, şehir kuşatılmış, ama bu fetih 1453 yılında genç Osmanlı Padişahı Sultan 2. Mehmet'e nasip olmuştur. İstanbul fethinden sonra fatih ünvanını da kazanan padişah, ilk Cuma namazını Ayasofyada kılıp, o zamana kadar kilise olarak kullanılan Ayasofyayı, camie tahvil ederek bir fetih nişanesi olarak işi em alemine kazandırmış; bir vakfiye de tesis ederek kıyamete kadar cami olarak kalmasını istemiştir.

Fatih Sultan Mehmet bu vakfiyenin bir bölümünde "Kim bu vakfiyeyi değiştirirse bir maddesini tebdil eder, onu ibdal veya tebdile koşar, fesid bir tevillle veya dalavereyle vakif hükümünü yürürlükten kaldırmaya kasdeder, aslını değiştirir, furuuna itiraz eder veya bunları yapana yol gösterir ve yardım eder veya kanunsuz olarak onda tasarruf yapmaya kalkar veya sahte evrak düzenleyerek mütevellilik hâlinde vakif defterine kaydeder veya yal-

İŞTE DİLEKÇE — Fatih Sultan Mehmed Han'ın vakfiyesi olan kutsal emanet Ayasofya Camii'nin, tekrar ibadethane olarak açılması maksadıyla resmi müracaat Eminönü Müftülüğü tarafından bir dilekçe ile (üstte) yapıldı. Eminönü Müftüsü Mehmet Doğru (yanda), mer'i kanunlara göre ibadethane olması gereken cami ile ilgili dilekçeyi kaymakamlık ve valilik aracılığıyla Başbakanlığa gönderdi.

ANAP Genel Başkan Yardımcısı Galip Demirel, Devlet Bakanı Mustafa Taşar ve Kültür Bakanı Zeybek'ten Ayasofya için olumlu açıklama:

'Gereken yapılacak'

Adana'da basın toplantısı düzenleyen Devlet Bakanı Mustafa Taşar, "Ayasofya konusu hükümetimizin gündemine geldiği zaman en doğrusu neyse o yapılacaktır. Atatürk zamanında Ayasofya'nın müze olması yönünde kararname olduğu doğrudur. Ancak karar-nameler değişmez değildir, değişebilir" dedi.

● ANAP Genel Başkan Yardımcısı Galip Demirel de "Lâiklik, devletin inançlar karşısında tarafsızlığı demektir. Bir ibadethanenin, ibadete açılmasının lâiklikle ilgisi yoktur" dedi ve "Ayasofya'da ezan okunabilir. Esas bölümü cami olarak kullanılabilir" diye ekledi.

Galip Demirel

Mustafa Taşar

N. Kemal Zeybek

11.SAYFADA

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 362340

ANAP Genel Başkan Yardımcısı Galip Demirel, Devlet Bakanı Mustafa Taşar ve Kültür Bakanı Zeybek'ten Ayasofya için olumlu açıklama:

'Gereken yapılacaktır'

HABER MERKEZİ
Ayasofya'nın cami olarak ibadete açılması için başlatılan imza kampanyaları çığ gibi büyürken, hükümet yetkilileri de konuyla yakından ilgilenmeye devam ediyor. Devlet Bakanı Mustafa Taşar, "Ayasofya ibadete açılmasını, açılmasını mı konusu hükümetin gündemine geldiği zaman en doğrusu ne ise o mutlaka yapılacaktır" dedi. ANAP Genel Başkan Yardımcısı Galip Demirel de, Ayasofya'nın ibadete açılıp açılmamasının laiklikle ilgisi olmadığını ifade etti. Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek ise, konuyu hükümet olarak her yönüyle düşündüklerini söyledi.

TAŞAR: "GEREKEN YAPILACAK"

Adana'da dün bir basın toplantısı düzenleyen Devlet Bakanı Mustafa Taşar, son günlerde kamuoyunu en çok meşgul eden konulardan biri olan Ayasofya'nın ibadete açılıp açılmaması konusunda henüz hükümette bir görüşme olmadığını söyledi. Bugün Türkiye'nin en önemli meselesinin Ayasofya olmadığını ifade eden Taşar, "Ayasofya hükümetin gündemine geldiğinde mutlaka en doğrusu yapılacaktır. Bundan kimsenin kuşkusu olmasın. Atatürk zamanında Ayasofya'nın müze olması yönünde kararname olduğu doğrudur ancak kararname değişmez değildir. Değişir." şeklinde konuştu.

DEMİREL: "LAİKLİKLE İLGİSİ YOK"

ANAP Genel Başkan Yardımcısı Galip Demirel, Ayasofya'nın ibadete açılıp açılmama konusunun laiklikle bir ilgisi olmadığını görüşünü savunarak, "Laiklik, devletin inançlar karşısındaki tarafsızlığı demektir. Bir ibadethane ibadete açılmasının laiklikle bir ilgisi yoktur" dedi.

Demirel, dün, gazetecilerin sorularını cevaplandırırken, Türk halkının demokratik düzen içinde gelişme yolunu seçtiğini ve bu yoldan onu ayırmaya kimsenin gücünün yetmeyeceğini söyledi.

Ayasofya'yı İstanbul'u fethettikten sonra Fatih Sultan Mehmed'in camiye dönüştürdüğünü ve ibadete açık tutulmasının, Fatih'in vasiyeti olduğunu bildiren Demirel, şöyle devam etti:

"Eğer herhangi bir sebeple bugün Ayasofya'nın yeniden bir bütün olarak camiye dönüştürülmesinde problem varsa, caminin son cemaat mahallinde namaz kılınabilir, minarelerinde ezan okunabilir. Ayasofya'nın esas bölümünün cami olarak kullanılmasında bir mahzur yoktur. Ayasofya'daki freskler caminin esas bölümünün dışındadır."

Galip Demirel, Demokrasi-lerde başta düşünce hürriyeti olmak üzere, inanç, basın, teşebbüs hürriyetlerinin rejimin ana çatısını oluşturduğunu, bunların eksik olması halinde demokrasinin tam olarak yaşanamayacağını söyledi.

Anavatan iktidarının demokrasinin öndeki engelleri, ceza yasasındaki ve Anayasa'daki kısıtlayıcı hükümleri kaldıracağını bildiren Galip Demirel, şunları kaydetti:

"Laiklik, batıdan aldığı-

mız, batı demokrasisi içinde önemli yeri olan bir kavram. Laiklik demek, devletin inançlar karşısında tarafsızlığı demektir. Bugün, halkın yüzde 99'u müslüman insanlardan oluşan Türkiye'de, inananların inançlarının yerine getirilmesine engel olmak gerekir.

Ayasofya'nın ibadete açılması konusunu laiklikle ilişkilendirmek, (Ayasofya ibadete açılıp açılmaması) diyenleri irticacı olarak suçlamak, laiklikle bağdaşmaz. Türkiye Cumhuriyeti halkı demokratik gelişme yolunu tercih etmiştir. Halk, diktatörlüklere, zorbaç yönetimlere hiçbir zaman izin vermeyecek, demokrasi içinde hayatını sürdürecektir."

ZEYBEK'İN AÇIKLAMASI

Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek, Ayasofya'nın Cami haline getirilmesi konusunda TBMM'ne verilmiş bir kanun teklifi olduğunu ve bakanlığı tarafından bir karar alınmasının söz konusu olmadığını bildirdi.

Kültür Bakanı Zeybek, yaptığı yazılı açıklamada konuyla ilgili olarak şunları kaydetti:

"Ayasofya'nın Cami haline getirilmesi konusunda TBMM'ne verilmiş bir kanun teklifi vardır.

Konu çok yönlü olarak incelenmektedir. Şu safhada bakanlığımız tarafından bir karar alınması söz konusu değildir."

Ayasofya konusunun hükümetçe her yönüyle düşünüldüğünü söyleyen Bakan Zeybek, konunun çok boyutlu olarak ele alınması lazım geldiğini belirterek, "Ancak şu anda verilmiş herhangi bir karar söz konusu değildir. Konu, bütün boyutlarıyla düşünülmüyor" dedi.

Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek, Ayasofya konusunda bazı basın organlarında kendisine atfen çıkan demecileri yalanladı. Basın organlarında çıkan ve Ayasofya'nın müze olduğu, hükümet tarafınca cami'ye dönüştürülmesi konusunda herhangi bir hazırlık bulunmadığı yolundaki haberleri yalanlayan Namık Kemal Zeybek, konuyu her yönüyle düşündüklerini kaydetti.

Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek, basın organlarında kendisine atfen çıkan, "Ayasofya'nın camiye dönüştürülmesi konusunda herhangi bir hazırlığımız yok. Ayasofya müzedir" şeklindeki sözlerin kendisine ait olmadığını vurgulayarak, haberi yalanladı.

Ayasofya konusunun hükümetçe her yönüyle düşünüldüğünü söyleyen Bakan Zeybek, konunun çok boyutlu olarak ele alınması lazım geldiğini belirterek, "Ancak şu anda verilmiş herhangi bir karar söz konusu değildir. Konu, bütün boyutlarıyla düşünülmüyor" dedi.

تورک 8.1.0

TDV İSAM Kütüphanesi Ağsım NO 26.2370

DI
B
kon
gele
tim
man
vern
tavi
edili
B
lefe
lan
ülk
dur
hab
rin,
iade
gös
kor
dik
gar
göi
gid
ter
ki
dü
Pe
Ti
bi
dü
süz
de
di
ve
M
T
ti
le
le
g
B
p
d
a
d
T
la

HANA
ile
HASSAS TARTIN ve SAYIN!

Yürek sızlatan manzara

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 26.2340

TOZ-TOPRAK İÇİNDE — Fethin sembolü Ayasofya'yı süsleyen birbirinden güzel tarihi şamdanları da toz toprak içinde. Arkadaşımız Tahsin Gökmen bir şamdanın halini gösteriyor.

Ayasofya mihrabı örümcek bağladı

TAHSİN GÖKMEN

İSTANBUL — Türk ve İslâm alemi için büyük mânâ taşıyan Ayasofya Camii'nin ibâdete kapalı tutulması kanayan bir yara olarak kalmaya devam ederken, yeni bir tehlike daha ortaya çıktı. Tarihi caminin bakımsızlıktan çürüme noktasına geldiği bildiriliyor.

Kubbesinden su aldığı için duvarları nem içerisinde kalan cami, acil olarak bakıma alınmadığı takdirde çökme tehlikesi ile karşı karşıya bulunuyor. Tarihi caminin kubbe ve duvarları bu durumda iken, dışının boyasına 600 milyon lira para harcandı. Şimdi de içinin boyanması çalışmaları yapılıyor.

Camide Hıristiyanlık izlerini taşıyan resimler büyük özen gösterilerek korunuyor. Ancak Türk ve İslâm âle-

mince büyük mânâ ve önem taşıyan, Fatih Sultan Mehmet Han'ın, İstanbul'u feth ettikten sonra namaz kıldığı mihrap ve hutbe okuttuğu minber, pislik içerisinde bırakılmış. Hiç ihtimam gösterilmeyen minber, örümcek ağları ile dolu.

Çürümeye terkedilmiş İslâmî eserler, her geçen gün biraz daha özelliğinden kaybediyor. Hıristiyanlıkla ilgili kalıntılar ise, başka müzelerden toplanarak Ayasofya'ya taşınıp korumaya alınmış ve camiye tam bir kilise görüntüsü verilmeye çalışılmış.

Ayasofya Camii'nin Topkapı Sarayı tarafındaki giriş kapısının üzerindeki İslâm harfleri ise, çizilmiş ve yok olmaya yüz tutmuş.

Ayasofya Camii'nin simgesi minareler ise, bakımsızlıktan birer çöplük yuvası halinde.

BÖYLEMİ KALACAK? — İlgisizlikten örümcek bağlamış ecdad yadigarı minberin görünüşü yürek sızlatıyor. Bu nadide eserin kendi haline bırakılması ve korunması için hiçbir tedbir alınmaması hayret ve üzüntü uyandırıyor.

Batı Trakya'da Türk vakıf ve camilerinin yerine park, hatta diskotek yapılıırken...

Patrikhane ihya ediliyor

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.2340

18.12.89

✓ **Tek yanlı:** Türkiye'nin Patrikhane'nin onarımına izin vermesinin mütekabiliyet esasını zedelediği belirtiliyor. Türkiye'nin tek yanlı olarak Lozan Anlaşması'nı uygulamaya çalıştığı gözleniyor. Yunanistan işine geldiği yerde Lozan'ı bayrak yaparken, dilediği yerde de anlaşmayı hiçe sayıyor

✓ **Ünlü şahıslar:** İki yıl önce Türk Hükümeti'nden alınan izinle onarımı yapılan Patrikhane'nin açılışına Yunanistan'ın üst düzey yetkililerinin yanı sıra dünyanın birçok yerinden temsilciler geldi. Açılışa İstanbul'daki konsoloslarla, Fener'e bağlı tüm metropolitler de katıldı. Patrikhane'nin açılışına Türk Hükümeti'ni temsilen Turizm Bakanı İlhan Aküzüm ile İstanbul Valisi katıldı

CEBRAİL ÇİLESİZ - M.ALİ EREN
ALİ ŞAHİN

İSTANBUL (Zaman)— 21 Eylül 1941 yılında geçirdiği bir yangın neticesi kullanılamaz hâle gelen İstanbul Ortodoks Fener Patrikhanesi dün büyük bir törenle açıldı. Dünya ortodoksları 48 yıldan beri bu günü büyük bir heyecanla bekliyorlardı. Türk Hükümeti'ne karşı çeşitli kozlar kullanarak onarım izni almayı başaran Yunanlılar, diğer yandan Batı Trakya'da yaşayan Müslümanların yıkılan camilerini onarmalarına izin vermiyorlar.

Yeni Patrikhane binasının açılışına davet edilen seçkin ortodokslar ile üst düzey bürokratlar patrikhane içerisine alınırken davetiyesiz olanlar dışarıda bırakıldığı gözlemlendi. Patrikhanenin açılışına Yunanistan'dan gelen eski başbakanlarla üst düzey parlamenterler sabahın erken saatlerinde yerlerini aldılar.

• Devamı 10. Sayfada •

Atina Üniversitesi
Rektörü Statopulus'un iddiası!
"Ayasofya ebediyen
kilise kalacak"
• Haberi 10. Sayfada •

İSTANBUL'DA HAÇLI ŞOVU: Patrikhane'nin "ihya"dan sonraki açılışı Haçlı Ruhu'nun 48 yıldır bu günü bekleyen mensuplarınca coşkuyla kutlandı. Nurettin Sözen açılış törenine bizzat katılırken (küçük resim), Dalan da görkemli bir çiçek yollamayı ihmal etmedi.

Dikkat çekmişti

KONUYU ELE ALMIŞTIK: Değişik tarihlerde gazetemiz, Azınlık Vakıfları ve Patrikhane ile ilgili haberler vererek, konunun ehemmiyetine dikkat çekmişti.

Ortak bu parti kurumlarını uygun gör...

Ayasofya ebediyen 2E.2340

İSTANBUL (Zaman)— Fener Rum Patrikhanesi'nin yeniden açılışı için dünyanın çeşitli ülkelerinden İstanbul'a gelen, çoğunluğunu eski ve yeni Yunan Parlamentosu üyelerinin oluşturduğu heyet, papazlarıyla birlikte Ayasofya'yı ziyaret ederek dua ettiler.

Patrikhane'nin açılışından önce heyet ile birlikte Ayasofya'yı ziyaret eden Atina Üniversitesi Rektörü Statopulus'a "Neden ilk önce Ayasofya'yı ziyaret ettiniz?" sordüğümüzda, "Bir Yunanlı için Ayasofya Patrikhaneden daha çok önemlidir" şeklinde cevap verdi.

Ayasofya'da heyetle birlikte dua eden Statopulus'a "Burası bir müzedir. Müslümanlar dahi burada ibadet yapamıyor. Siz rahatlıkla yapıyorsunuz. Ama kanunlar buna izin vermiyor. Yani ibadet etmek yasak. Siz nasıl yapıyorsunuz?" şeklindeki sorumuza da, "Ayasofya sizin için müze olarak kullanılıyor. Ama bizim için ebediyen kilisedir" şeklinde cevapladı.

Rektör Statopulus; dünyanın hiçbir ülkesinde bir dine mahsus olan bir ibadethane-nin başka bir din ibadethanesi olarak kullanılmadığına dikkat çekerek, "Ayasofya kilisedir ve kilise olarak kalacaktır" dedi.

ANAP MKYK

ANKARA—ANAP Genel Başkanı ve Başbakan Yıldırım Akbulut, "Partinin yara alması diye bir hükme varmış değiliz" dedi.

ANAP MKYK, Olağanüstü Büyük Kongreden sonra dün ilk defa Genel Başkan ve Başbakan Yıldırım Akbulut'un başkanlığında toplandı. MKYK toplantısının bugün de devam edeceği bildirildi. Başbakan Akbulut, saat 09.00'da başlayan ve yaklaşık 6 saat süren dünki toplantıdan sonra yaptığı açıklamada, parti üyelerine kimlik kartı uygulamasını görüşüklerini bildirdi.

MKYK toplantısında teşkilatla ilgili iç sorunların da ele alındığını kaydeden Akbulut, bu konuların bugün yapıl-

cak toplantıda görüşülmeye devam edileceğini söyledi. Akbulut, toplantıya bütçe görüşmeleri nedeniyle ara verildiğini, MKYK'nın bundan sonra her ay gündemli olarak toplanacağını anlattı.

Akbulut, gazetecilerin, grup toplantısında "partinin yara alabileceğini" söylediğini hatırlatarak, bu konunun gündeme gelip gelmediğini sormaları üzerine de şunları söyledi:

"Bizim konuşmalarımız kendi grubumuzda, kendi içimizdeki meselelere taalluk eden konuşmalardır. Partinin yara alması diye bir hükme varmış değiliz. Böyle bir ifadem de olmadı. Ama (bu davranışlar partimizi hakemediği bir görünüme sokabilir ve yara almasına neden olabilir) mealinde konuşum. Bunu yine ayar...

Türk-İs vine avnı Türk-İs

Patrikhane'nin ihyası,
Ayasofya'yı yeniden gündeme getirdi. Şimdi
politikacı, ilim adamı ve halk aynı fikirde

'Ayasofya, İstanbul kadar bizimdir'

Biraz zor ama: ANAP ve DYP milletvekillerinin Ayasofya'nın ibadete açılmasıyla ilgili kanun teklifinden sonra ilim adamları ve tarihçiler de "Ayasofya'nın açılmasını bekliyoruz" diyor. Ama, şayet batılı dostlarımız(!) I. Cihan Harbi'ni müteakip ve ülke karanlık günlerini yaşadığı bir dönemde, istemediğimiz halde kabul ettirdikleri bir kısım ağır ve utandırıcı şartlar gibi Ayasofya'nın esaretine de imza attırmışlarsa siyasi iktidarın işi biraz zor

• Haberi 10. Sayfada •

TDVİSAM
Kütüphanesi/Arşivi
No 26.23410

22.12.89

22.12.89

ERLERİN DEVAMI

Ayasofya, İstanbul kadar

ARAŞTIRMA SERVİSİ

İstanbul Fener'de bulunan Patrikhane'nin yıllar sonra tamir edilerek geçtiğimiz pazar günü büyük bir törenle yeniden açılması Ayasofya Camii'ni tekrar gündeme getirdi.

Bunda iki olay önemli rol oynadı: Açılış için İstanbul'a gelen Rum yetkililerin "Ayasofya hep kilise kalacaktır" şeklindeki sözleri ve Müslüman halkın "Onların dini sembolleri sayılan Patrikhane ihya edilirken 50 yıldır ibadete kapalı olan 'fetih' sembolü Ayasofya'nın mahkûmiyeti devam edemez" görüşünün ağır basması...

Halktan böyle bir istegin gelmesi üzerine de siyasi parti mensupları harekete geçti. ANAP Rize Milletvekili Mustafa Parlak ile DYP Erzurum Milletvekili İsmail Köse, ayrı ayrı verdikleri kanun teklifi ile Ayasofya'nın ibadete açılmasının vicdanlara huzur vereceğini belirttiler.

Adalet Bakanı Oltan Sunğurlu da gelişmelere bigane kalamadı ve "Ayasofya'yı hukukî yönden inceleyeceğim. Siyasi karar hükümetindir" dedi. Ama, şayet Batılı dostlarımız I. Cihan Harbi'ni müteakip ve ülke karanlık günlerini yaşadığı bir dönemde, istemediğimiz halde, kabul ettirdikleri bir kısım ağır ve utandırıcı şartlar gibi, Ayasofya'nın esaretine de imza attırmışlarsa, siyasi iktidarın işi biraz

zor.

Nitekim, Anamuhalefet partisi SHP'nin Genel Başkanı Erdal İnönü daha ilk günde Ayasofya'nın açılmasının karışısında olduğunu açıkladı. Oysa birçok tarihçi ve ilim adamı halkla aynı fikri paylaşarak, "Ayasofya 'cami' olarak açılmalıdır" görüşünü savunuyor.

Anlaşılan odur ki, gelecek günlerde Ayasofya yeniden daha yoğun bir şekilde gündeme getirileceğe benzer. Bizler isteyerek getirmesek bile şimdiye kadar dini adına onu hep yüce bilmiş ve takdis etmiş bir başka millet mutlaka gündeme getirecek ve bizleri de daha ciddi olarak sahip çıkmaya zorlayacak.

Bekleyelim ve hayırlı olmasını umduğumuz gelişmeleri görelim.

Cami

• Baştarafı 1. Sayfada •

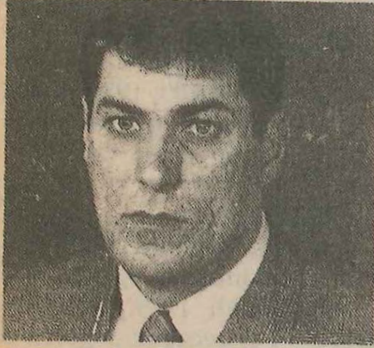
madığımız övünerek anlattı. Çevredeki vatandaşlar ise, burasını temizleyip eski haline getirmek istediklerini ancak, mermerci tarafından tehdit edildiklerini ifade ettiler. Öte yandan Ortabağ Mezarlığı'nın karşısında bulunan Şehitlik Mezarlığı'ndaki benzer caminin son derece temiz ve bakımlı bir şekilde ibadete açık olduğu gözlemlendi.

Ayasofya'nın tekrar ibadete açılmasını isteyen DYP Isparta Milletvekili Durutürk:

Kime yaranmak için müze olarak tutuyoruz?

26.12.98

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E. 2347

NEDİM YALÇIN

ANKARA • (Zaman)- Ayasofya'nın ibadete açılması için hiçbir kanuni engelin bulunmamasına rağmen, hâlâ müze olarak kullanılması bazı soruları gündeme getirdi.

Fethin sembolü Ayasofya'nın tekrar ibadete açılması için 12.12.1988 tarihinde bir kanun teklifi veren Isparta Milletvekili Ertekin Durutürk, Zaman'ın konu ile ilgili sorusuna verdiği cevapta, Ayasofya'nın, müzeye çevrildiği tarihteki şartların bugün tamamen değiştiğini, tekrar camiye çevrilmesi için hiçbir hukuki engelin kalmadığını ifade ederek, "Şimdi biz kime yaranmak için Ayasofya'yı müze olarak tutuyoruz" diye sordu.

Bu konuda verdiği kanun teklifinin bir senedir görüşülmediğini kaydeden DYP Isparta Milletvekili

Anlaşılmaz tutum: Ayasofya Camii'nin müzeye çevrildiği tarihteki şartların bugün artık tamamen değiştiğini ifade eden Milletvekili Ertekin Durutürk, "Kendi cebinden verdiği parayla camiye satın alıp vakfeden Sultan Fatih'in vakfiyesi, Anayasa'nın vicdan hürriyeti maddesi ve Kira Kanunu'nun 1. maddesi orta yerededir. Bütün bunlara rağmen Ayasofya'nın kapalı olmasını anlamak mümkün değildir" dedi

Durutürk, "Her defasında Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı'na soruyorum: 'Bizim teklif ne oldu?' diye. Onlar da, hükümetten görüş istediklerini, ama henüz gelmediğini söylüyorlar. Aslında bunun için hükümetten görüş istemeye gerek olmadığı kanaatindeyim. Çünkü bu teklif, işi garantiye almak için verildi. 1980'de Ayasofya'nın bir bölümü ibadete açılmıştı. 12 Eylül yönetimi tekrar kapattı. İşte kanun teklifi, 'bundan sonra bir askeri ihtilâl olduğu zaman kapatılmasın, bu, bir kanun mevzuu haline gelsin' diye verildi. Bu mesele kanun haline geldiği zaman artık geriye dönüş çok zordur" şeklinde konuştu.

Yeni verilen kanun teklifini de olumlu karşıladığını belirten Durutürk, "Eğer ANAP'taki arkadaşlar samimi iseler, bu kanun teklifi genel kurula geldiği zaman bunu reddedecek kişilerin sayısı iki

elin parmağını geçmeyecek kadardır" diyerek, bu engeli de aşacaklarını, bu hususta ümitvar olduklarını söyledi.

Diğer taraftan, İstanbul'daki Fenner Rum Patrikhanesi'nin tekrar açılmasının, bu işe daha çok haklılık kazandırdığını ifade eden Milletvekili Ertekin Durutürk, ecdadımızın, balkanlardan çekilirken oralarda yaklaşık 1500 kadar cami bıraktıklarını, şimdi ise oralarda 50 tane cami bulmanın zor olduğunu kaydederek, "Şu anda kimin verdiği belli olmayan ruhsatla tamir edilen bir patrikhane Türkiye'de açılmışken, kendi öz camimizin, Fatih'in yadigarı dediğimiz bir caminin açılmaması mümkün değildir. Ama hence bu bir zaman meselesidir ve öyle zannediyorum ki bu zaman gelmek üzeredir" dedi.

Sorularımıza verdiği cevapta

ŞARTLAR DEĞİŞTİ: DYP Isparta Milletvekili Ertekin Durutürk, Ayasofya'nın müzeye çevrildiği tarihlerdeki şartların bugün tamamen değiştiğini belirterek tekrar camiye çevrilmesi için hiçbir hukuki engelin kalmadığını söyledi.

Milletvekili Durutürk, daha sonra şunları söyledi: "Anayasanın vicdan hürriyeti maddesi, kendi cebinden verdiği parayla camiye satın alıp vakfeden Sultan Fatih'in vakfiyesi Kira Kanunu'nun 1. maddesi orta yerededir. Bu maddeye göre, mabetler kiraya verilemez, amacının dışında kullanılamaz. Bütün bunlara rağmen Ayasofya'nın ibadete kapalı kalmasını anlamak mümkün değildir. Bu bir zihniyet meselesidir, zihniyetler de değişiyor artık. Ayasofya'nın müzeye çevrildiği

1934'teki şartları bilemiyoruz ama, ne olursa olsun bugün bu şartların tamamen değiştiği, olayın hiçbir hukuki engeli olmadığı görülüyor. Akli olan insanlar bunu görecekler.

Bugün Ayasofya'da birbirine sarılmış kadınlı, erkekli turist grupları görürsünüz. Bunlar insanın içini sızlatır. Gidin bakın Avrupa'ya kiliselerde böyle birşeyi yapabilir misiniz? Şimdi biz kime yaranmak için Ayasofya'yı hâlâ müze olarak tutuyoruz, kime yaranacağız?"

Ayasofya'nın müzeliği hukuka aykırı

ZEKERİYA GÜMÜŞ
EKREM KAFTAN

İSTANBUL (Zaman)— Fatih Sultan Mehmet'in Vakıfeleri arasında bulunan Ayasofya Camii'nin, müzeye dönüştürülmesinin hukuka aykırı olduğu bildirildi.

Hukukçular Derneği Başkanı Avukat Necati Ceylan, "Ayasofya Camii'nin ibadete kapatılmasının hiçbir hukukî dayanağı olmadığı gibi, birçok hukuk kuralına da aykırı olduğunu" söyledi.

Emekli Hakim Avukat Abdullah Mehmet Çalışkan da, Ayasofya Camii'nin 1934 yılında Resmi Gazete'de yayınlanmayan bir

kararname ile müzeye çevrildiğini, yaptığı bir araştırmada ortaya koyuyor.

Em. Hakim Avukat Abdullah Mehmet Çalışkan, "Ayasofya Camii ve Meselesi'nin Etrafındaki Gerçek ve Kariye, Mesih Paşa, Fethiye Camilerinin Maruz Kaldığı Muameleler" adlı araştırmasında şu görüşlere yer veriyor:

"Ayasofya Camii 24.11.1934 tarihli ve 2/1589 sayılı, neşredilmeyen bir Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile müzeye çevrilmiştir. Bakanlar Kurulu'nun yetkilerinin neler olduğu Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Türkiye'de mer'î bulunan kanunlar ile tayin ve tesbit edilmiştir. Bu yetkiler arasında bir camiye kapatmak,

müzeye çevirmek, cami olmaktan çıkmak ve bunun dışında herhangi bir kullanışa tahsis etmek gibi bir yetkiye rastlanmaz. Bakanlar Kurulu, Ayasofya Kararnamesini kabul ederken yetkilerini tamamen aşmış, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nı ve Türkiye'deki mer'î kanunları ihlâl etmiştir. Bu sebeple Ayasofya Kararnamesi Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Türkiye'de mer'î kanunlar karşısında geçersizdir. Diğer bir ifade ile Türkiye'deki anayasal ve kanuni mevzuat karşısında lazımlıca bir mahiyeti yoktur."

Ayasofya'nın ibadete kapatılması ile ilgili Bakanlar Kurulu Kararnamesi'nin metni-

ni de araştırmasında yayınlayan Abdullah Mehmet Çalışkan söz konusu kararnamenin, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası ve Türkiye'de geçerli kanunlara aykırı olduğunu delillerle isbat ediyor.

Em. Hakim Avukat Abdullah Mehmet Çalışkan, Ayasofya Kararnamesinin 1924 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'na da aykırı olduğunu belirtiyor.

Ayasofya Kararnamesi ile devletin, hazineye ait olmayan bir gayri menkul mala el attığını ve bir vakıf hayratı gayri menkulün tahsis şeklinin değiştirildiğini belirten Çalışkan, bu koonunun da Anayasa Mahkemesi tarafından anayasaya aykırı olduğunun açıklandığını kaydediyor.

Halimiz" konulu bir milletimizin müyaz

Ayasofya ve Patrikhane tartışması

DR. REHA ÖZ
TÜRKKAN

Ayasofya ve Patrikhane tartışması sürüp gidiyor. İyi de oluyor. Çünkü millî konular, millet önünde enine boyuna tartışılmadan oldu-bittiye getirilmemeli ve de Atatürk sloganlı bağırışmalara pabuç bırakmamalı.

Münakaşaların hissi cephesinden başka meselelere soğuk mantıkla da bakmakta fayda vardır. Meselâ, Ayasofya'nın müze olarak kalmasını savunanlar, buranın turistik değerini ileri sürüp duruyorlar. Cami olursa olmazmış.

Bu "mantık", iki noktadan mantığa uymuyor; bir, Ayasofya'nın yanı başındaki Sultanahmet Camii, (Batıların "Mavi Camii"/Blue Mosque diye bayıldıkları) cami olarak kullanıldığı halde turistlere de açık değil mi? "Mosque" kelimeleriyle bunun cami olduğunu bildiklerini belli eden Hıristiyan turistler, kaffeleler halinde gidip gezmekten, geri kalıyorlar mı? Sultanahmet Camii'ni camilikten çıkarıp, turistler için "Sultanahmet Müzesi" haline getirmek isteyen var mı? 252340 19.1.0

İkinci nokta da şu: Batı'da en ünlü kiliseler (Vatikan/Saintpeter, Paris'teki "Notredame", Venedik'teki "San Marcon"... ve...) turistlere açık diye, kimse kalkıp oralarda Hıristiyanların dua etmelerine ve dinî ayin yapmalarına mani olmuyor.

Ayasofya'nın önceleri kilise olmuş olması da, camiye iade konusuna karşı çıkanların mantığına güç katacağını sanmıyorum. Nice kiliseler, daha önce putperest (Pagan) tapınaklarıyken, Hıristiyanlığa mal edildikten sonra hem kilise olarak kullanılmış, hem de turistlere Hıristiyanlık öncesi ve sonrası kalıntıları görebilmeleri için açılmıştır; fakat kimse bunları eski haline çevirip sadece müze haline getirelim, dememiştir. Hele ki Ayasofya'yı cami haline dönüştüren atalarımız diktikleri o muhteşem minareleri ana binayla öyle tevhit (entegre) etmişlerdir ki, eser artık Türk ve Müslümanlığın olmuştur (esasen, Fatih, fetihden önce artık yıkılmaya yüz tutan Ayasofya'nın kubbesini Bizans'ın müracaatı üzerine Türk mimarları göndererek onarmış, daha o zamanlarda damgamızı binaya basmıştır).

Bunun için Ayasofya'yı durmadan sadece Bizanslılara bağlamak ve sırf kiliseliliği üzerinde durmak büyük bir mantık hatası ve gerçeklere göz yumuştur.

Patrikhanenin açılmasının da mantıkla bağdaşacak tek bir yanı yoktur. O kadar ki, bu iki konuyu tartıştığım ve millî hislerine ve kültürüne saygı duyduğum bir bakanımız, Ayasofya konusunda benimle uyuşmadığı halde iş patrikhane problemine gelince, "Ha, o ayrı mesele" demiştir. "Ayrı meseleliği" bence ve onca da tartışma zamanı bile olmayacak kadar yanlış oluşudur. Ortodoks Hıristiyan âlemi başta Yunanlılar, Rumlar ve bir de Bulgarlar-camilerimize onarma izni vermezler ve oradaki din ve soy kardeşlerimiz ibadeti yasak ederlerken, bizim bol keseden patrikhaneyi tekrar açmamız akıl alacak şey değildir. AET konusunda aleyhimize veto kullanılan Yunanistan'ın NATO'ya geri alınmasında veto hakkımızı kullanmayışımız gibi, sonsuz gaflet ve mantıksız tavizler zincirine eklenmiş yeni bir çirkin halkadır.

Ayasofya, Frankfurter Allgemeine gazetesinde

BONN (UBA) — Ayasofya'nın yeniden cami olması yolunda başlatılan yoğun kampanya dış basın da ilgisini çekti. Federal Almanya'da yayınlanan ve günlük tirajı 400 bini bulan Frankfurter Allgemeine Zeitung gazetesi Ayasofya konusunda bir yazı yayınladı.

Federal Almanya'da yayınlanan gazete bir İstanbul gazetesine dayanarak Türk milletvekillerinin Ayasofya'nın cami olması yolunda Meclis'e bir kanun teklifi verdiklerini ve Adalet Bakan'ının bu teklifi doğruladığını belirtti.

Ayasofya'nın bir Osmanlı eseri olan mihrabının orijinal şekli

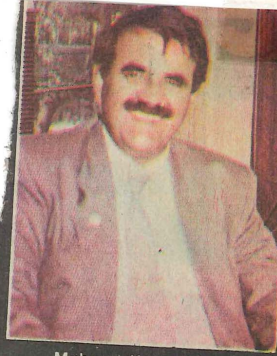
Hukukçular Derneği Başkanı Ayasofya'yı kapatmanın hiçbir hukukî dayanağı olmadığını söyledi

Ayasofya'nın müzeliği hukuka aykırı.

TÜV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 252340

Yayınlanmayan kararname: Emekli Hakim Avukat Abdullah Mehmet Çalışkan Ayasofya Camii'nin 1934 yılında Resmi Gazete'de yayınlanmayan bir kararname ile müzeye çevrildiğini belirterek "Bakanlar Kurulu'nun yetkileri arasında bir camiye kapatmak, müzeye çevirmek, cami olmaktan çıkarmak gibi bir yetkiye rastlanmaz. Bakanlar Kurulu, Ayasofya Kararnamesini kabul ederken yetkilerini tamamen aşmış, TC. Anayasası'nı ve mer'î kanunlarını ihlâl etmiştir" dedi

• Haberi 3. Sayfada •

Mehmet Keçeciler

Teşkilâttan
Hükümete yoğun
baskılar yapıyor

ANAP'ta Ayasofya krizi

ERCAN SEKİ

Mehmet Keçeciler: "Ortada Ayasofya'nın açılmasını isteyen 2 milyon imzalı dilekçe varsa, elbette gereken yapılır" dedi

● Partililerle görüşme sırasında sık sık terini silen Keçeciler, kendisine soru soranlara, "Perşembe gününe iyi hazırlanın" dedi ve "Ortada iki milyon imzalı dilekçe varsa, gereken yapılır" diye ekledi.

11.SAYFADA

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
NO 2E.2340

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
NO 2E.2340

Türkiye
16 OCAK 1990 SALI

HABER . HABER . HABER

ANAP'ta Ayasofya krizi

ERCAN SEKİ

İSTANBUL - Ayasofya'nın tekrar ibadete açılması için vatandaşlarca başlatılan imza kampanyasının bütün hızıyla devam ettiği şu günlerde iktidar partisi ANAP'ın sessizliğinin sürmesi, özellikle İstanbul'da olmak üzere bütün yurt genelindeki partililer tarafından çok sert dille tenkid ediliyor.

Her partinin müsbet veya menfi bir görüntü belirttiği halde, ANAP'tan birkaç şahsi görüşün dışında bir açıklama yapılmamasının partinin prensipleri arasında yer alan "Milliyetçi-Muhafazakâr" görüşe ters bir tutum olduğunu belirten partililer, bu konuda net bir görüş belirlenmesini istiyorlar.

İSTANBUL BAŞI ÇEKİYOR

Ayasofya konusunda pasif kalınmasına en ağır tenkitler İstanbul'dan geliyor. 27 Ocak'ta Bakırköy ilçesinde yapılacak kongre için nazir yoldayan milletvekili ve bakanlar partililerin ağır ithamlarına maruz kalıyorlar.

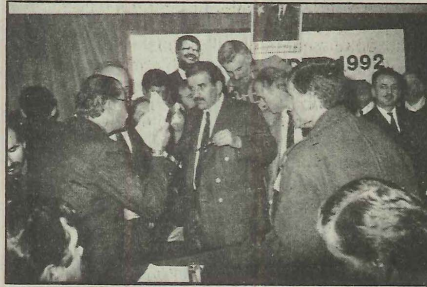
En son olarak Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler'in İl Merkezinde partililerle yaptıkları

sohbet toplantısında da Ayasofya konusu sık sık gündeme geldi. Basın mensuplarının da takip ettiği toplantıda bu konuya girmemek için gayret sarfeden Mehmet Keçeciler, konuşma bittikten sonra partililer tarafından soru yağmuruna tutuldu. Milletvekillerinin ve bakanların, Ayasofya konusundaki sessizliklerinin halk arasında değişik şekillerde yorumlandığını belirten partililer Mehmet Keçeciler'den bu durumu hükümete iletmesini ve acilen bir tavır belirlenmesini istediler.

KEÇECİLER: "ORHAN DEMİRTAŞ'A SORUN"

Mehmet Keçeciler partililerin bu sıkıştırması sonucunda sık sık elini cebine atarak mendiliyle terini silmek mecburiyetinde kaldı. Toplantıya katılan 400 civarındaki partili arasında güçlükle sınırlıktan sonra, basın mensuplarının sorularını da (Topu Cemil Çiçek ve Orhan Demirtaş'a atarak) geçiştiren Mehmet Keçeciler'in kendisini sıkıştıran partililere: "Perşembeye iyi hazırlanın" dediği öğrenildi.

Keçeciler bu arada, "Or-

PERŞEMBEYE İYİ HAZIRLANIN - Bakırköy ilçesinde 27 Ocak'ta yapılacak olan kongre için nazir yoklamakla görevlendirilen Devlet Bakanı Mehmet Keçeciler, partililerin Ayasofya konusunda bir açıklama yapılma yolundaki istekleri için "Perşembeye iyi hazırlanın" dedi.

tada 2 milyon imzalı dilekçe varsa gereken yapılır" dedi.

İLK HESAPLAŞMA PERŞEMBE'YE

Öte yandan İstanbul'da üye sayısının 170 binden 35 bine düşmesi üzerine telaşa kapılan ANAP yönetimi, ilki bu perşembe olmak üzere her hafta Başbakan Yıldırım Akbulut'un da katılacağı "Dert dinleme toplantıları" düzenledi. Ata-

türk Kültür Merkezi'nde bu perşembe yapılacak olan ilk toplantıda Ayasofya konusunda ağır tenkitler bekleniyor. İl Başkanı Eymen Topbaş'ın ilçe merkezlerine gönderdiği tamimde bütün partilileri bu toplantıya katılmaya çağırıldığı öğrenildi. 1990'ın bütün yurtta olduğu gibi İstanbul'da ANAP için hamle yılı olacağını belirten Topbaş, üyeliklerini yenilemeyen 135 bin üyenin de en

kısa zamanda bu işlemi yerine getirmesini istedi. Üyelik işleminin daha da kolaylaştırıldığını belirterek "Zaman bulamıyoruz" diyen üyelere iktidar partisi Eymen Topbaş, her hafta yapılması planlanan toplantılarda şimdiye kadar en çok şikayet edilen "Bizi kimse dinlemiyor" şeklindeki şikayetlerin ortadan kaldırılmasının sağlanacağını ileri sürdü.

ÇİÇEK VE ZEYBEK DE KATILSIN

Perşembe günü yapılacak ve Genel Başkan ve Başbakan Yıldırım Akbulut'un da katılacağı ilk toplantıya, Ayasofya konusunda ilgili olmayan sebeplerle Devlet Bakanı Cemil Çiçek ve Kültür Bakanı Namık Kemal Zeybek'in de katılması istendi.

Ayasofya'nın bir vakıf malı olması sebebiyle, Vakıflardan sorumlu Çiçek'in, ve halen müze olması sebebiyle de Zeybek'in eleştirilere cevap vermesini isteyen partililer, bunun kendilerinin değil, Ayasofya dilekçesine imza atan yüzbinlerce seçmenin isteği olduğunu belirttiler.

Ayasofya'nın ibadete açılmasına karşı olanlar 19.1.0

Yunanistan'ın 1830'dan bu yana ısrarla takip ettiği "Megalo İdea"nın uzantısı hatta beyni "Fener Patrikhanesi"dir. Patrikhane'nin kanunlara, anlaşma ve Osmanlı Devleti fermanlarına aykırı olarak, yeniden inşası; Türk Milletinin asla içine sindiremediği, Ayasofya'nın müze statüsünü gündeme getirmişti.

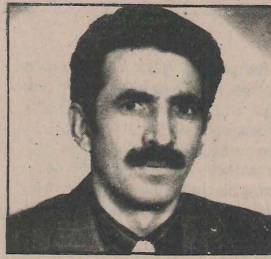
Ayasofya'nın yeniden ibadete açılması, 1950'den bu yana, zaman zaman gündeme gelmiş de, Türkiye Gazetesi'nin öncülüğünde başlayan son kampanya, hepsinden daha şuur- lu ve ilmi seviyede olmuştur. Bir milyon kişinin imzaladığı dilekçe, Türkiye Büyük Millet Meclisi yetkililerine teslim edilirken, imza sayısı 1,5 milyon aşmıştır. Bugün 2 milyondur. Elbette bu istek ve gayretler, bugün olmasa bile, yakın bir gelecekte meyvesini verecektir. Çünkü önümüz ilkbahardır...

Türkiye'de mevcut siyasi partilerden, SHP dışında bütün partiler, Ayasofya'nın ibadete açılmasını istemektedirler. CHP'nin varisi olan, SHP'den de beklenen budur. 26 Mart 1988 mahalli seçiminde, sağın bölünen oylarıyla, büyük kentlerin çoğunun belediye başkanlığını kazanan SHP, çok sayıda cami inşaatını durdurmuş ya da yıktırılmışlardır. Son 9 ay içinde İstanbul Büyükşehir Belediye Meclisi-sine gelen, 8 (sekiz) cami ruhsatını SHP'li (öyeller) reddetmişlerdir. Cami'ye karşı alerji CHP'nin en bariz karakteri idi, demek ki bu özelliği SHP'ye de intikal etmiş. SHP'nin Genel Başkanı Erdal İnönü (Ayasofya'yı müze yapan İsmet İnönü'nün oğlu) "Ayasofya Atatürk tarafından müze yapılmıştır. Cami haline getirilemez. Ben de Ayasofya'nın ibadete açılmasına karşıyım" demiştir. Halbuki 1950 öncesi nice karar ve kanunlar, hatta anayasası değiştirilmiştir. Şayet TBMM'nin kürsü arkasına yazılan "Hakimiyet kayıtsız şartsız milletindir" sözü gerçekleşse, milletin iradesine saygı gösterilmelidir.

Balkanlarda, Avrupa'da Osmanlı Devleti-ne ait camiler kilise veya başka maksatlar için kullanılmaktadır. Bu hususta en aşırı giden ise, Yunanistan olmuştur. Camileri yalnız kilise değil, meyhane, ahır, depo, dans salonu, park haline getirmiştir. Durum bu merkezde iken, SHP Grup Başkan Vekili Onur Kumbaracıbaşı "Azize sofia cami olamaz, Hıristiyan mabedinde müslümanlar ibadet edemez" sözleri ile, bir nevi, Ayasofya'nın (Fethih) sembolü olduğunu, inkâr etmiştir. Allahü teâlâ (C.C) bu zihniyete imkan vermesin. Çünkü Anadolu'daki yüzlerce caminin aslı kilise veya manastırdır. Demek bu zihniyet, ellerine fırsat geçerse, bütün bu camileri (kiliseye çevireceklerdir.) Sadece İstanbul'da Ahmed Paşa Mescidi, Atik Mustafa Paşa Camii, Bodrum Camii, Fenari İsa Camii, Fethiye Camii, Gül Camii, Kalenderhane Camii, Kasımağa Mescidi, Kefeli Mescidi, Kocamustafapaşa Camii, Küçük Ayasofya Camii, Manastır Mescidi, Molla Gürani Camii, Sancaktar Hayreddin Mescidi, Şeyh Süleyman Mescidi, Zeyrek Camii; cami haline çevrilmiş kilise, manastır ya da Bizans eserleridir. Fakat Ayasofya başta olmak üzere bütün bu camiler, bizim manevi varlığımızın ayrılmaz bir parçasıdır.

Bu camilere bizim gözümüzle bakmayanlara, 1950'den bu yana millet tarafından iktidar emaneti verilmemiştir.

Başka dinlere ve kültürlere anlayış ve toleransa bakmamız isteniyor da, bu milletin çoğunluğunun ibadet yerlerine, ve hanımların örtünmelerine neden anlayış gösterilmiyor? Ayasofya'nın kapısına kilit takılmamıştır, ama Hıristiyan Batı kültürü potasında, millî ve manevi değerlerden kopmuş entellektüellerin görüşlerine kilit takılmıştır. Çok sayıda okuyucum "Ayasofya açılacak mı?" sorusunu bana sormaktadır. Cevabım şudur: Biz milletçe şuurlanır, kendi öz benliğimize, millî ve manevî değerlerimize sahip olur ve Ayasofya'yı feth edenlere layık olursak, Ayasofya kendiliğinden açılır. Ve hiç bir güç, Ayasofya'nın ibadete açılmasını önleyemez...

Doç. Dr. Abdurrahman Küçük

PATRIKHÂNE'DEN AYASOFYA'YA

Yahudilik'te, bir kimsenin Yahudi olduğunun iki işareti vardır. Bunlardan biri, kalıcı olarak, Sünnet; diğeri, geçici olarak, Tefillim'dir (Sağ kola ve altına takılan dua kayışı). Hıristiyanlık'ta, bir kimsenin Hıristiyan olduğunun işareti Vazife ve Confirmation (Vazife pekiştirme)dir. İslâm'da ise, bir kimsenin Müslüman olmasının işareti Kelime-i Şehâdet (veya daha kısa olarak Kelime-i Tevhid)dir. Bunlar şekli ve manevi şartlardır.

Bir yerin Yahudi, Hıristiyan veya Müslüman olduğunun da maddî, müşahhas işaretleri vardır. Yahudilik'te Sinagog, Yedi Kollu Şamdan (Menora) ve Magen David (Hz. Davud'un mührü kabul edilen altı köşeli yıldız). Hıristiyanlık'ta Kilise, Haç ve Çan. İslâm'da Cami, Minare ve Ezan. Bu işaretler, o beldenin, o yerin, o ülkenin şu veya bu dine mensup olduğuna veya, en azından, o yerde, şu veya bu dine mensup insanların bulunduğu göstermektedir. Bundan dolayı her millet, sahip oldukları, benimsemiş oldukları dinin işaretini, fethettileri yerlere koymaya azamî derecede dikkat göstermişlerdir. Bunu; ya fethettileri yerdeki ibadethaneleri kendi dini geleneklerine uygun hale getirerek, ya eskilerinin yanına yenilerini yaparak veya eskilerini ortadan kaldırarak yerine yenilerini yaparak göstermişlerdir.

Türkler, Müslüman olduklarından, bütün dinlere ve din mensuplarına müsamaha ile baktıklarından -bir istisna ile eski mabetlere dokunmamış, fakat eskilerin yanına daha gösterişli camiler yaparak, o yerin, Müslüman olduğunu göstermişlerdir. Bir istisna dediğimiz de şudur: Türkler, fethettileri bir yerin en büyük mabedini camiye çevirmeyi ve ilk Cuma'yı orada kılmayı gelenek haline getirmişlerdir. Fâtihten Sultan Mehmed'e, İstanbul'u alınca, Ayasofya'yı Camiye çevirmiş ve ilk Cuma'yı orada kılmıştır. Bunun dışında hiçbir mabede dokunmamış, dokunulmasını yasaklamış ve İstanbul'da bulunduğu Hıristiyanlar'ın serbest olarak âyinlerini yerine getirebileceklerini bildirmişti. Bundan dolayı Ayasofya, İstanbul'un fethinin, Bizans'ın yok oluşunun, İstanbul'un ve dolayısıyla Anadolu'nun tamamen Türkleşmesinin, İslâmlaşmasının bir işaretidir. Ayasofya, Türk'ün varlığının ve İstanbul'un Türk oluşunun mührüdür. Ayasofya, Büyük Cihan İmparatoru Fâtihten yadigarı ve bizlere "Mukaddes Emaneti"dir. Fâtihten bu doğrultuda bir vakfiyesi olduğu da bilinmektedir. Onu korumak ve Fâtihten emanetine sadakat bizlerin görevi olmalıdır. Eğer bizler, bu emanete, sahip çıkmazsak başkaları sahip çıkar ve korkarın, onu kiliseye çevirmek ister, çevirir.

1941'de bir yangında hasar gören Rum Ortodoks Patriklik binası, 48 yıllık bir aradan sonra, verilen bir izinle onarılmış ve 17 Aralık 1989 Pazar günü ayınla açılmıştır. Gazetelerde yer alan bilgilere göre, Patrikhâne'nin onarılmasının sağlanmasında büyük pay, Türk düşmanlığı yaptığı gerekçesiyle, yıllar önce Türk vatandaşlığından çıkarılan ve bugün "Kuzey ve Güney Amerika Rum Ortodoks Kilisesi Başpiskoposu" olan Yakovas'a aittir. Yeni Patriklik binasının açılışı, "bir gövde gösterisi" şekline dönüşmüştür. Törene, ABD'nin eski ve yeni başkanlarının temsilcileri, Yunanistan'ın eski başkanı, Yunanistan'ın bakanları, milletvekilleri, belediye başkanları, çeşitli temsilcileri, Patrikhâne'ye bağlı Metropolitler, Yunanistan ve Türkiye'den Ortodoks Rumlar katılmıştır. Bu törende, nitekim, Ayasofya'nın kiliseye çevrilmesini isteyen sloganlar atılmıştır.

1921'li yıllarda da Patrikhâne ve Rumlar, Ayasofya'yı ele geçirmek için,

planlar yapmışlardır. Onlar, işgal kuvvetlerinin de yardımıyla, bir gece baskınıyla Ayasofya'yı işgal edip kiliseye çevireceklerdir. Patrikhâne de yapacağı ayının hazırlıklarına girişmiştir. Bu hazırlıklar haber alan Hükümet, Ayasofya Camii'ni koruma görevini Hücum Taburu'na bırakmış ve Cami'ye yapılacak her tecavüzün silahla karşlanması emrini vermiştir. Benzeri niyeti, 1989'da yeniden sahneye çıkmıştır. Aslında Ayasofya'nın Cami'ye çevrilmesini, başta Rumlar olmak üzere, Hıristiyan dünyası hiçbir zaman hazmedememiştir. Ancak Türkler'in güçlü oldukları dönemde bunu ağızlarına almaya cesaret edememiş; fakat kritik dönemlerde açıkça söylemekten çekinmişlerdir.

Yunanistan, her zaman, Ayasofya'yı dini ve siyasi bir faktör olarak kullanmış ve kullanmaya da devam etmektedir. Bu arada Patrikhâne'yi de kullanmak niyetindedir. Çünkü geçmişte kullanılmış ve "bağımsızlığını" kazanmasında Patriklik'ten yararlanmıştı. Ancak, bugün, Patrikhâne'nin önceki hataları tekrarlamayacağını, Türk Milleti'nin, Yönetimi'nin dün de bugün de kendilerine gösterdiği müsamahanın şuurunda olacağını ve Türkiye'nin menfaatini gözeteceğini ümit etmekteyim.

Yunanistan yetkilileri ve halkı, 17 Aralık'ta, Patrikhâne'nin açılışında, 550 yıldır içlerinde sakladıkları, duygularını, niyetlerini dışa vurmuşlardır. Gazetelerden öğrendiğimize göre, Yunanistan Kültür Bakanı, "Ayasofya'nın kilise olarak kullanılmasını çok kişinin istediğini" ve Yunanistan Anamahalef Partisi Pasok'un sözcüsü de, Türkiye'nin AT'a girebilmesi için, "Patrikhâne'ye bağımsız devlet statüsünü tanınması gerektiğini" ileri sürmüştür.

Kurtuluş Savaşı sırasında ve ondan önceki dönemlerde Türkler aleyhindeki faaliyetleri dolayısıyla, Lozan görüşmeleri sırasında, Türkiye sınırları dışına çıkarılması hem Mustafa Kemal Atatürk, hem İsmet İnönü ve hem de Meclis tarafından istenmesine rağmen Patrikhâne'nin Türkiye'de kalması, Hıristiyan delegeleri ve ülkelerce, sağlanmıştı. Endişemiz; Patrikhâne'nin elde ettiği imkânı ve itibarı, bazı dış ve iç güçlerin desteğiyle, daha ileride götürmesi, Vatikan misali, İstanbul'da "Dini Devlet" olarak bağımsızlık istemesidir. Bugünkü Patrik, belki, bunu düşünmeyebilir; fakat bundan sonra gelecek olan patriklerin bu yola baş vuracaklarını kimse garanti edemez, zannederim.

Bugünlerde, bütün Hıristiyan dünyası, sözbirliği etmişcesine (ilim adamından din adamına kadar), Anadolu'ya adım adım dolmaktadır, bazı yerlerdeki kilise ve manastırları yeniden cemaati olmadığı halde ihyâ etmek için vargüçleriyle çalışmaktadır. Gerekçeleri de; bu yolla, Türkiye'ye çok sayıda turist gelecek olmasındır. Aslında, bize göre, bu göstermelik gerekçedir. Asıl gayeleri, başka olsa gerektir. Cereyan eden olaylar karşısında uyanık olmak hem ilim adamlarına, hem devlet yetkililerine ve hem de Millet'e düşmektedir. Aksi halde yarın çok geç kalınmış olabilir.

Patrikhâne'nin tamir edilip yeniden açılmasına izin verilmesini, İslâmî müsamahanın ve Türklük hoşgörüsünün sergilenmesi olarak görmekteyim. Herkesin istediği, inandığı gibi ibadet etmesinden yana olduğumu ilave etmek isterim. Yeterki samimî olsun. Çünkü bu millet olarak hep bu özelliğimizle (müsamaha, hoşgörü) biliniriz. Ancak bu müsamahamız hep istismar edilmiş ve "baştaclı" ettiğimiz kimselerden, tarihte, hep ihânet görmüşüzdür.

Gönül, Patrikhâne'nin açılmasına müsaade edilirken karşılığında Yunanistan'da yıkılan, yokedilen camilerin, Türk-İslâm eserlerinin ihyasının ve Ayasofya'nın ibadete açılmasının şart koşulmuş olması arzulamaktadır. Tarihte taviz tek taraflı olarak veren hep Türkler olmuştur. Aslında taviz, tavizi getirir, getirmişti de. Fazla iyi niyetli olmak, her zaman, fayda getirmemektedir. Türk tarihinde bunun misalleri çoktur. Tarih, ibret almak içindir. İbret alınmazsa tarihin ne kıymeti kalır.

Patrikhâne'nin açılmasıyla Rumlara ve dolayısıyla Hıristiyanlara gösterilen hoşgörünün Ayasofya'nın Fâtihten dönemindeki asıl hüviyetine kavuşturularak, Türk Milleti'ne ve dolayısıyla bütün Müslümanlara gösterilmesinin iyi olacağı kanaatindeyim.

Netice olarak ancak karar verme noktasındaki yetkililerin, Ayasofya konusunu, tahriklere kapılmadan, aklı selim ile düşünmelerinde ve getirip-götürceğinin hesabını yapmalarında fayda bulunduğunu belirtmeyi de lüzumlu görmekteyim.

sviçre Türk Federasyon Başkanı Mustafa Karahan: 12.11.0
"Ayasofya açılmalıdır.."

İsviçre Ülkücü Türk Dernekleri Federasyonu Genel Başkanı Mustafa Karahan, yaptığı yazılı açıklamada Ayasofya'nın camii olarak ibadete açılmasını şart olduğunu söyledi.

Ayasofya'nın yıllar önce dışarıdan Batı Emperyalizminin, içeriden de onların sadık ajanları sıfatıyla kozmopolitlerin, yahudilerin, masonların Ayasofya'yı müzeye çevirmekle Türkün ruhunun da müzeye kaldırılmış olduğunu belirten Mustafa Karahan, "Tarihi anıtların, kiliselerin ibadete açıldığı Türkiye'de Ayasofya Camii'nin ibadete kapalı tutulmasının, İstanbul'u bizlere kazandıran Fatih Sultan Mehmet, Ulubatlı Hasan ve fethi emeği geçen bütün şehit ve gazilerimizin kemiklerini sıziatmakta ve Müslüman Türk Milleti'ni rencide etmektedir. İşte bu sebeple Ayasofya'nın Cami yapılmasını, Ezan-ı Muhammed'in okunması için yapılacak her türlü gayreti destekleyeceğimizi ifade etmek isterim" dedi.

Eskipazar ilçe kongresi

Zaim GÖK

MÇP Eskipazar ilçe teşkilatı 1. Olağan Kongresi 24.12.1989 tarihinde yapıldı. Divan Başkanlığını, Çankırı İl Başkanı Salih Değim'in yaptığı kongrede başkanlığı Mehmet Ali Karagöz geçirdi. MÇP Eskipazar ilçe teşkilatı Yönetim Kurulu da şu üyelerden oluştu:

Mithat Uyarlı, Hasan Cömert, Şabant Üstün, Hakkı Gökaya, Dursun Altındağ, Mehmet Erdoğan, Ahmet Demir, Dursun Akbaş, Orhan Ekrem, Recep Ekim.

Erzurum İl Genel

"Erzurum mutlal

Akbulut'a Ayasofya tezahüratı 9.1.0

SELAMİ ÇALIŞKAN
İSTANBUL — ANAP İstanbul İl Teşkilatı'nın AKM'deki "1. İstisare Toplantısı"na katılan Başbakan Yıldırım Akbulut'dan vatandaşlar Ayasofya Camii'nin "ibadete açılmasını" istedikler.

Toplantı salonuna giren, Bakanlar, milletvekilleri ve partililer tarafından kürsüye gelinceye kadar ayakta alkışlanan Başbakan Yıldırım Akbulut, Türkiye Cumhuriyeti durdukça, ANAP'ın Türk siyasi hayatındaki yerini muhafaza edeceğini söyledi. Konuşması vatandaşların "Ayasofya açılın", "TRT'yi siyonizmin oyuncuğu olmaksızın kurtarın", "Bebeklere süt dağıtacağımı vadeden Belediyeler Başkanları süt değil su bile vermiyorlar. Bizi bu başkan-

lardan kurtarın" gibi istekleri ile kesilen Başbakan Yıldırım Akbulut, toplantıda birlik ve beraberlikten bahsetti. ANAP'ın 6 yılda yaptıklarının 20-30 yılda yapılanlardan çok olduğunu söyleyen Başbakan Akbulut, kokteyl esnasında da vatandaşların tebriklerini kabul ederken "Ayasofya'yı ibadete açmamızı istiyoruz" sözleriyle karşılaştı.

ANAP'ı bölmek ve parçalamak için büyük çabalar harayanların olduğunu söyleyen Başbakan Akbulut, Türk milletinin bunlara itibar etmeyeceklerini, Türkiye'yi Roman-ya gibi görmek isteyenlerin bu arzularını kursaklarında bırakacaklarını kaydetti.

İstisare toplantısının açılış konuşmasını yapan İl Başkanı Eymen Topbaş, Başbakan Akbulut için "ANAP Bayra-

ğını en iyi yerlere getireceğinden eminim" dedi.

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde tedavi görmekte olan yarıları ziyaret eden Başbakan Akbulut, Harbiye Orduev'ne döndü. Geceyi Harbiye Ordu evinde geçiren Akbulut, bu sabah özel uçağı ile Ankara'ya dönecek.

AYASOFYA İÇİN MİTING

Ayasofya'nın ibadete açılması için Şanlıurfa'da 20 Ocak Cumartesi günü miting yapılacağı bildirildi. Şanlıurfa Valiliğinden alınan bilgiye göre, herhangi bir kuruluş üyesi olmadıkları bildirilen ve 7 kişiden oluşan miting düzenleme Komitesi'nin Başkanı Zeynel Abidin Dağı, dün valiliğe başvurarak miting için izin istedi.

2E.2340

TDV İSAM

Kütüphanesi Arşivi

No 2E.2340

27 NİSAN 1988 ÇARŞAMBA

Tercüman 4

YORUM

PROF. FAHİR ARMAOĞLU

AYASOFYA İBADETE AÇILMALIDIR

Önceki gün Tercüman'da çıkan ve Sayın Ziyad Ebuzyya tarafından yazılmış bulunan "Ayasofya Dramı" başlıklı güzel bir yazıyı okuyucularımız herhalde okumışlardır. Belgelere ve bir inceleme dayanan bu yazıdan görülmektedir ki, Ayasofya'nın bir müze haline getirilmesi, belirli bir hükümet politikasının değil, birtakım gayretkeşlerin oynadığı oyunların neticesidir. Bu oyunun içinde, "laiklik" adı altında, din düşmanlığı değil, İslâm düşmanlığı yatmaktadır. Çünkü yüzyıllar boyu cami olarak kullanılmış olan ve tarihimizin şeref noktasını temsil eden bu ibadethaneyi, Yunan Ortodoksluğu'nun arzularına boyun eğerek müze haline getirmek, İslâm'a değil Hıristiyanlık'a "biat" etmekten başka bir şey değildir. Başkasının dinini kendi dinimize tercihdir.

Şunu bilhassa belirtmek isteriz: Yunan'dan çekinerek Ayasofya'yı İslâm ibadetine açmaktan kaçınmak, Türkiye'nin egemenlik ve bağımsızlığı üzerinde Yunanistan'a "ipotek hakkı" tanımak demektir. Ne zaman Ayasofya söz konusu olsa, Yunanistan hemen sesini yükseltmekte ve biz de bu sese kulak vermekteyiz. Yunanistan bu hakkı nereden almaktadır? Hangi milletlerarası anlaşma Yunanistan'a Ayasofya hakkında konuşma yetkisini vermektedir? Yunanistan'ın bu yetkiyi nereden "bulduğunu" biz söyleyelim: Türk hükümetlerinin şimdiye kadar gösterdiği pısrıklıktan. Hükümetlerimizin, bu konuyu, kendisinin tamamen bir "iç işi", bir "dahilli meselesi" sayıp, cesaretle bir adım atamamasından.

Yunanistan'a artık şunu anlatmamız gerekir ki, Fener Patrikliği'nin İstanbul'da bulunması dahi, hiçbir antlaşmaya dayanmayıp, sadece Türkiye'nin "lütfundan" kaynaklanmaktadır. Fakat Patrikhane dahi Türkiye üzerinde bir "ipotek" olarak kullanılmaktadır. Kanseri tümör gibi gittikçe tehlikeli bir durum almakta olan bu gidiş, artık bir dur demek gerekir.

Bu konuda atılacak ilk adım da, Ayasofya'yı ibadete açmaktır. İslâm ibadetine. Yalnız bu caminin isminin değiştirilmesi gerekir. Hıristiyan ismi ile cami olmaz. Bu caminin ismi "Fethi Camii" olmalıdır. Çünkü Ayasofya'nın cami yapılması, fethin bir sembolü ve İstanbul'un "Türkleşme"sinin ilk büyük adımıdır. Zaten Ayasofya'nın "camileşmesi" İstanbul'un fethini sembolize ettiği içindir ki, Yunanlı da fethin intikamını canlı tutmak amacı ile, Ayasofya isminin muhafazasına ve cami olarak kullanılmasını engellemek suretile "kilise" vasfının devam ettirilmesine çalışmaktadır. Ayasofya onlar için "megalo idea"nın en büyük temsilcisidir. Yunanlı için Ayasofya adının muhafazası ve İslâm ibadetine kapalı tutulması, fethin inkarı, fethin tanınmamasıdır. Onlar için, Ayasofya'nın aynen muhafazası, İstanbul'un "Bizans"lığının en büyük delilidir. Dolayısıyla, bir cami olarak Ayasofya'nın isminin değiştirilmesi, Yunanlı'nın bu ümidine öldürüldü bir darbe olacaktır, fakat kangren olmuş bir yarayı da kesip atacaktır.

İmzalar geliyor

BAŞTARAFI .SAYFADA

haber merkezini, yurdun dört bir köşesinden arayan vatandaşlar, kampanyaya destek olmak için neler yapabileceklerini soruyorlar.

Geçtiğimiz gün de, İstanbul merkezimizden Ankara'ya gönderilen Ayasofya'nın ibadete açılması için vatandaşların atıkları imzaları havi dilekçe, Ankara Haber Merkezi Müdürümüz Sebahattin Önkibar ve İstanbul Şefimiz Orhan Karataş tarafından TBMM'ye götürüldü. 1 milyon imzalı dilekçeyi büyük bir zorlukla TBMM dilekçe komisyonuna götüren arkadaşlarımız, komisyon başkanı Murat Batur Ankara dışında olduğundan, yardımcısı Mehmet Emin Seydağlı'ın imzaları dolu çantayı teslim ettiler.

Komisyonla verilen bu dilekçe, şimdiki komisyonun ilk toplantısında ele alınacak. Daha sonra da, Ayasofya'nın ibadete açılması konusunda, ilgili kuruluşlar olan Devlet Bakanlığı ve diğer birimlerden görüş alınacak ve dilekçeye komisyon tarafından cevap verilecek. Böylece, Ayasofya konusunda resmi bir belge de elimize geçmiş olacak.

Bu arada, hükümet kanadında da Ayasofya ile ilgili olumlu gelişmeler görülüyor. Konuyla ilgilenen Devlet Bakanı Cemil Çiçek ve Adalet Bakanı Oltan Sungurlu, Ayasofya'nın müze haline dönüşmesine sebep olan kararnamenin, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarıldığını bu sebeple de, yeniden eskiye dönüş için Bakanlar Kurulu kararı gerektiğini ifade ettiler. Bakanlar Kurulu'nun şimdiye kadar yapılan toplantılarında ele alınmayan Ayasofya konusu için, önümüzdeki günlerde "gündem maddesi" bekleniyor. Hükümet üyesi bakanlarımızdan büyük bir bölümü, Ayasofya'nın ibadete açılması için Bakanlar Kurulu için çaba sarfedeceklerini bizlere "gizli" de olsa söylediler.

24.11.1934 tarihli Bakanlar Kurulu kararında, "Eşsiz bir mimarlık sanat abidesi olan İstanbul'daki Ayasofya Camii'nin, tarihi vaziyeti itibarıyla müzeye çevrilmesi, bütün şark alemi sevindireceği ve insanlığa yeni bir ilim müessesesi kazandıracığı cihetle bunun müzeye çevrilmesi..."

şeklinde bir gerekçe ile Ayasofya'nın ibadete kapanması da sağlanmış oluyor.

Sonrız, Akbulut başkanlığındaki Bakanlar Kurulu da, bu konuyla ilgili olarak çıkaracağı Bakanlar Kurulu kararında şunları söyleyecektir.

"Başbakanlığın 2/1589 sayılı ve 24.11.1934 tarihli kararname ile müzeye dönüştürülmüş bulunan Ayasofya Camii'nin, vatandaşlardan gelen yoğun istek ve talepler sonucu ibadete açılmasına karar verilmiştir."

Bu kararın altına da "İsteyen bakan" imzasını atar.

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E.2340

Ayasofya için ANAP DYP elele

AHSEN CETİNER M.ALİ KÜKRER
ANKARA — Ayasofya'nın tekrar ibadete açılması için bütün yurt sathında vatandaşların başlattığı imza kampanyası devam ediyor. Bu arada TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerden ANAP ile DYP'nin Genel Başkan Yardımcıları **Metin Gürdere** ve **Esat Kırathoğlu** Ayasofya konusunda her iki partinin verdiği kanun teklifini destekleyeceklerini ve Ayasofya'nın ibadete açılması konusunda ortak hareket edebileceklerini söylediler.

ANAP'lı **Metin Gürdere**, milliyetçi-muhafazakâr tabanın istekleri doğrultusunda DYP'nin Ayasofya

konusundaki çalışmalarını destekleme çağrısını olumlu karşıladığını söylerken, DYP'li **Esat Kırathoğlu** da kendilerinin Ayasofya konusundaki kanun tekliflerinin Anayasa Komisyonunda bulunduğunu ama buna rağmen ANAP'ın teklifini desteklemeye hazır olduklarını açıkladı.

ANAP'LI GÜRDERE'NİN SÖZLERİ

ANAP Genel Başkan Yardımcılarından **Metin Gürdere**, Ayasofya'nın ibadete açılması konusunda "Ortada bir problem varsa bu problem Anayasa'ya göre çözülmelidir." diyerek, Anayasa'nın belirttiği esaslara

kimsenin itiraz edemeyeceğini söyledi. Anayasa'nın giriş bölümünde, "Hiç bir düşünce ve mülahazanın Türk Milleti'nin menfaatlerinin..... Türklüğün tarihi ve manevi değerlerinin karşısında koruma göremeyeceği..... fikir inanç ve kararıyla anlaşılacak sözüne ve ruhuna bu yönde saygı ve mutlak surette sadakatle yorumlayıp uygulamak üzere Türk Milleti tarafından demokrasiye aşık Türk evlatlarına, vatan ve millet sevgisine emanet ve tebliğ olunur." denmektedir diyen **Metin Gürdere**, Ayasofya olayına Türklük tarihi ve manevi değerlerinin karşısındaki durumu nedir şeklinde yaklaşılması gerektiği üzerinde durdu. **Metin Gürdere**,

Ayasofya'nın Bizans eseri amma Türklüğün tarihi ve manevi değerleri için de bir sembol durumunda bulunduğunu ifade ederek, "Ayasofya'yı kapalı tutmak Türk tarihine ve manevi değerlerine uygun mu değil mi şeklinde düşünerek bir karar vermeliyiz." dedi.

Metin Gürdere, Ayasofya'nın minarelerinde ezan okunurken ibadete edilmeyen kısmının müze olarak açık kalabileceğini de kaydederek, "Eğer Ayasofya gibi tarihi bir yapıda inananların bir kısmı namaz kılmak istiyorsa bu konuda kararı içinde namaz kılmaya ihtiyacını duymayanların fikir söylemelerine hakları yok gibi geliyor." dedi. **Metin Gürdere**, DYP'nin "Bizim Ayasofya'nın ibadete açılması ile ilgili bir teklifimiz var. Ama ANAP'ın bu yöndeki teklifini de destekleriz." şeklindeki açıklamaya verdiği cevapta da, "Bu teklifi olumlu karşıyorum. Milliyetçi-Muhafazakâr tabanın istekleri doğrultusunda işbirliğine hazırız. Siyasette uzlaşma vardır. Sayın Cumhurbaşkanımızın ifade ettiği 'Toplumsal Uzlaşma' budur. Ülke meseleleri konusunda ortak hareket etmemiz. Müsterek tavır koymaktır." dedi.

"AYASOFYA İÇİN HER TEKLİFİ DESTEKLERİZ"

DYP Genel Başkan Yardımcısı **Esat Kırathoğlu**, Ayasofya'nın tekrar ibadete açılması için verdikleri teklifin siyasi hiçbir gayesi olmadığını söyledi. Ayasofya için TBMM'ye gelecek her teklifi destekleyeceklerini bildiren **Esat Kırathoğlu**, bu konuda ANAP'la ortak hareket etmeye hazır olduklarını açıkladı.

Esat Kırathoğlu, TBMM Anayasa Komisyonunda Ayasofya için TBMM'ye gelecek için kendilerinin bir teklifi bulunduğunu hatırlatarak, "Biz bu konuda siyasi polemige girmek istemiyoruz. ANAP'ın da teklifi var. Eğer isterlerse onların teklifini de desteklemeye hazırız" dedi. **Kırathoğlu**, Ayasofya'nın İslam âleminin bir simgesi olduğunu bildirerek, yurdun dört bir yanından buranın ibadete açılması için vatandaşların kendisini aradığını belirterek, "Milyonlarca vatandaşın bu yüce isteğini duymamazlıktan gelmek olamaz. Vatandaşlarımızın bu haklı isteğini biran önce yerine getirmemiz gerekir. Bu konuda ANAP ile işbirliği yapabiliriz" şeklinde konuştu.

ANAP Başkanlık Divanı

bugün Ayasofya'yı ele alıyor

OSMAN BENGİ

ANKARA — Ayasofya'nın Cami olarak yeniden ibadete açılması konusu ANAP'ta oldukça olumlu karşılanırken, parti Başkanlık Divanı bu konuyu görüşmek üzere bugün toplanıyor.

ANAP Başkanlık Divanı bugün saat 12.30'da toplanacak. Başkanlık Divanı toplantısına parti Genel Başkanı ve Başbakan Yıldırım Akbulut katılmayacak, Divan'a Teşkilat Başkanı **Orhan Demirtaş** başkanlık edecek. Divan toplantısında ANAP yöneticileri ve Milletvekillerinin büyük çoğunluğu tarafından olumlu gözle bakılan Ayasofya'nın Cami olarak yeniden ibadete açılması konusu görüşülecek. Genel Başkan Yardımcılarından **Metin Gürdere**, toplantıya Ayasofya'nın ibadete açılması konusu hakkında elde ettiği bazı bilgileri sunacağını açıklarken, ANAP Başkanlık Divanı'nın, Ayasofya'nın ibadete açılması konusunda parti politikası tesbit edeceği öğrenildi.

ANAP Başkanlık Divanı'nda alınacak karara göre, Ayasofya'nın Cami olarak ibadete açılması konusunda daha ağırlıklı olarak durulacak ve çeşitli çalışmalar yapılacak. Başkanlık Divanı üyelerinin büyük çoğunluğunun Ayasofya'nın Cami olarak yeniden ibadete açılması taraftarı oldukları, ancak bir veya iki üyenin bu görüşün karşısında yer alabilecekleri belirtiliyor.

Konukman: 'Ayasofya'nın ibadete açılmasında hiçbir sakınca yok'

ANKARA (UBA) — Devlet Bakanı **Ercüment Konukman** "Halk Ayasofya'yı ibadethane olarak görmek istiyorsa, hükümetin bu isteği yerine getirmesinde herhangi bir sakınca yoktur" dedi. Devlet Bakanı **Konukman** Ayasofya olayının değişik bir boyutuna da değinerek, Ayasofya'da mescit bölümü açılmazsa oradaki imamın görevine son verilmesi gerektiğini belirtti.

Devlet Bakanı **Ercüment Konukman** Ayasofya'nın ibadete açılması konusunda UBA Muhabirinin sorularını cevaplandırırken, Mustafa Kemal Atatürk'ün (Ayasofya'nın müze olarak kalacağı ve ibadete açılmayacağı) konusundaki sözlerinin, 1934 yılına ait olduğunu, bu tarihten sonraki Türk hükümetlerinin Ayasofya'nın hiç değilse bir bölümünün ibadete açılması için karar verdiklerini söyledi. Ayasofya'nın bir bölümünün ibadete açılmasına karar veren Türk hükümetlerinin buraya bir de imam tayin ettiklerini hatırlatan **Konukman** İmam'ın parasını halen "Ayasofya Camii İmamı" olarak aldığını belirtti. **Konukman** "Sonradan nedense Ayasofya'nın mescit kısmı

kapatıldı. Benim temennim odur ki, hiç değilse başlangıçtaki o mescit kısmı ibadete açılsın. İmam da parasını lâyıkıyla alsın. Yada imamın tayini başka yere çıksın. Bundan başka ihtimal yok" dedi.

Hükümet içerisindeki bakanların bu konuya değişik yönlerden yaklaşıtlarını ve bu konunun Bakanlar Kurulunca görüşülmediğini belirten Devlet Bakanı **Konukman** "Benim şahsi görüşüm Ayasofya'nın ibadete açılmasıdır. Bunu gayet açık ve net olarak söylüyorum. Ayasofya'nın ibadete açılmasında da bir sakınca yoktur" dedi, halkın oyuyla iktidara gelen bir partinin halkın isteklerini gözardı edemeyeceğini ifade eden **Konukman** şunları söyledi:

"Nasıl Türk hükümeti olumlu bir yaklaşımla Patrikhanenin yeniden tamir edilip ibadete açılmasını kabul etmişse bu da olabilir. Müslüman olan Türk halkı Ayasofya'nın müze olarak değil de ibadethane olarak hizmete açılmasını istiyorsa halkın oylarıyla iktidara gelmiş bu hükümetin de halkın isteğini yerine getirmesinde hiçbir sakınca, bağınazlık ve aşırılık yoktur" dedi.

NÜKTE

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi

No ZE2340

Ayasofya ve Kahraman

Kahraman aranıyor, derdimizi bilecek!
Esâret alâmeti, sfenksleri silecek!

MEHMET ALİ DEMİRBAŞ

AYASOFYA VE SFENKSLER

ZE2340

Ankara'dan Op.Dr.ETHEM İLHAN OLGAY'ın suâli kısaca şöyle:
(Sfenks denilen resimler olduğu için namaz kılınmayacağından Ayasofya'nın câmi yapılmasına karşı çıkılıyormuş. Ayasofya müzeye çevrilişken Amerika'dan Bizansologlar getirilip yeni sfenksler çizilmiş. Ayasofya'nın açılmasına bu sfenksler mi mânidir, yoksa İslâma kın kusan yarım aydınların beynindeki sfenksler mi? Onların beynlerine bu sfenksleri yerleştirenlere milletçe bedduâ etmek hak mıdır?)

CEVAP

Sfenksleri kazımak için kazımolog aramaya lüzum yoktur. Bunları kazıyacak müslüman Türk çoktur. Mel'unlara la'net okumak câiz ise de, onlar zaten hak ettikleri cezayı bulurlar. Kötülerin isimlerini ağzımıza almak bile uygun değildir. Kötülerin yolundan giden ahmakların islâhi için duâ etmeliyiz!

[Sphinx (Sfenks): Hristiyan efsânele-
rindeki putların ve putlaştırılanların re-
simleri, heykelleri.

Bizansolog: Bizans hurâfelerini hort-
latmak için Amerika'dan gelen fanatik
hristiyan.

Kazımolog: Ayasofya'daki sfenksleri
silmeğe üzere bekleyen ve ismi tarihe altın
harflerle geçecek meçhûl kahraman.]

Ayasofya Karar Bekliyor

YALÇIN ÖZER **BAŞARAFIL SAYFADA**

Ayasofya olayının gerisinde komplo arayanlar, Fener Patrikhanesi'nin gerisindeki pazarlıkları kurcalamalıdır.

Bugüne kadar "Batıya taviz verme temeli" üzerinde tek şıklı ve tek alternatifli politika yapan Türkiye Cumhuriyeti, artık Batı ile olan ilişkilerini gözden geçirme zorunluluğu ile karşı karşıyadır. Meşruiyetin kaynağı olan Türk Milleti, teslimiyetçi politikalar karşısında eskiden olduğu gibi sessiz değildir. Batıdan şimdiye kadar elde ettiğimiz bütün çıkarlar, daha fazlası taviz olarak verilerek sağlanmadı mı?..

Onümüzdeki Mart ayında Avrupa Topluluğu Bakanlar Konseyi toplanarak, Türkiye'nin durumunu görüşecektir. Bilindiği gibi Komisyon Raporu, aleyhimize değildir. Konsey'in Türkiye lehinde karar vermesi son derece uzak bir ihtimaldir. Zira verilecek karara Topluluk Komisyonu'nun verdiği menfi rapor, temel teşkil edecektir. Oyleyse Konsey'i zorlayacak sebepleri bulmamız ve bu sebepleri bir koz olarak çok iyi şekilde değerlendirmemiz gereklidir. Nitekim Yunanistan aynı yola başvurmuş ve başlangıçta verilen Komisyon Raporu aleyhte olmasına rağmen Konsey'den lehine bir karar çıkarmayı başarmıştır.

"Ayasofya müze olarak kalsın" diyenlerin dışpolitikadan ve diplomasiden habersiz oldukları da ortadadır. Varşova Paktı'nın dağılma sürecine girmesi ile NATO kozunu elinden çıkaran Türkiye için Ayasofya bulunmaz bir pazarlık unsurudur. Çünkü Avrupa bu konuda son derece hassastır. Bizimkilerin Avrupa'ya karşı akıl dışı bir ruhsal çekingenlik içinde buldukları açıktır. Bu tek yanlı (karasevda) yüzünden ülkemiz şimdiye kadar hep veren ve daima kaybeden taraf oldu.

8.1.90

ZE2340

ibilir.

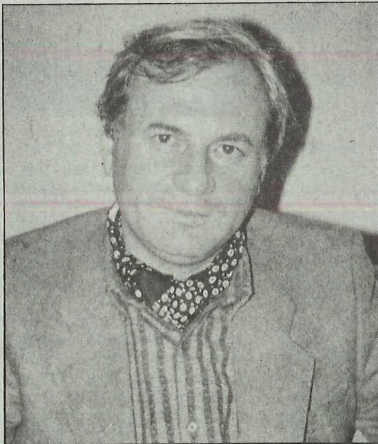
'Aziz Sofi' romanının yazarı Doç. Dr. Durali Yılmaz:

'Ayasofya bir semboldür,

□ Ayasofya Camii'nin Türk ve İslâm âlemi için ayrı bir önem taşıdığını belirten Doç. Dr. Durali Yılmaz, "Ayasofya bir semboldür. Bunun içindir ki, (Bu kadar cami varken ve hiç biri dolmazken Ayasofya'nın cami olmasına ne gerek var?) demek ve meseleyi bu açıdan değerlendirmek yanlıştır" dedi.

KÜLTÜR SANAT SERVİSİ

"Ayasofya'nın yeniden ibâdete açılması" için başlatılan kampanya aktüalitesini korurken, Türkün varoluş kavgasında bir basamak teşkil eden bu tarihi yapının, Bizans ve İslâm kültüründeki yerini, "Aziz Sofi" yazarı Doç. Dr. Durali Yılmaz'dan dinledik. Eserinde, 530'lu yıllardan başlayıp, 1976 yılına uzanan bir panorama sergileyen yazar, Ayasofya'nın cami olarak yeniden açılmasını, "Batılılaşma politikasının yeniden belirlenmesi" olarak değerlendiriyor.

Doç. Dr. Durali Yılmaz: "Ayasofya'yı cami olarak açmak, Batılılaşma politikasını yeniden belirlemektir."

— Müsaadenizle bu sorunuzun cevabını Aziz Sofi'nin kahramanı Ayasofya versin. Şöyle diyor Ayasofya: "Bir gün yine ben, gerçek Müslümanların mabedi olacağım. Ama ne zaman? İşte bunu bilmiyorum. Bildiğim ve inandığım bir şey varsa, o da büyük veli, benim manevi fatihim Akşemseddin hazretlerinin sözüdür. Biliyorum ki, şöyle demişti bir zamanlar o büyük veli, o geleceği açık seçik gören mübarek kişi: 'Evvêlâ İstanbul'u Sultan Mehmet Han fetheyler, sonra Beni Asfar alır. Beni Asfar elinden Mehdi yine fetheyler.'"

— Müsaadenizle, romanı okumamış olanlar için kısaca özetlemenizi isteyeceğim.

YILMAZ — Herhalde romanı anlatmamı istemeyeceksiniz?

— Müsaadenizle, romanı okumamış olanlar için kısaca özetlemenizi isteyeceğim.

YILMAZ — Roman 530'lardan başlayıp 1976 yılına kadar uzanan 1450 yıllık bir tarihin hikâyesi. Yani Ayasofya'nın başlangıçtan günümüze uzanan macerası. Aynı zamanda Bizans'ın, Osmanlı'nın ve Türkiye Cumhuriyeti'nin de tarihi değerlendirilirken; Osmanlı dönemi İslâmiyet açısından ele alınıyor. Bunun içindir ki, "Aziz Sofi"yi okurken, bölüm başlarında bulunan Hıristiyanlık ve İslâmiyet'ten alınmış parçalar, hep gözönünde bulundurmak gerekir; yoksa anlatılan olaylar yeterince kavranamaz ve eserin vermek istediği mesaj hissedilemez.

— Aziz Sofi'de şöyle bir ifade var; diyor ki Ayasofya: "Ey büyük Allahım! Sen, bin yıl beni, Hıristiyan kullarıyla baş başa bıraktın, sonra İslâmı şereflendirdin ve kendi adınla Resûlünün adını benim kubbe-min altında söyledin, bir zamanlar en şerefli kullarına. Bundan sonra tekrar Hıristiyanların eline verme beni! Kilise olmayı hiç istemiyorum, havra olmayı asla!.. Ya beni başka birşey yap, ya da kaldır şu dünyadan, Allahım!.." Bu durumda Ayasofya'nın İstanbul'un işgali ve Sultan Vahdetin'in gidişi sırasında yaptığı dua kabul edilmiş mi oluyor?

YILMAZ — Bir bakıma öyle. Biliyorsunuz şimdi Ayasofya müze...

— Müsaadenizle bu sorunuzun cevabını Aziz Sofi'nin kahramanı Ayasofya versin. Şöyle diyor Ayasofya: "Bir gün yine ben, gerçek Müslümanların mabedi olacağım. Ama ne zaman? İşte bunu bilmiyorum. Bildiğim ve inandığım bir şey varsa, o da büyük veli, benim manevi fatihim Akşemseddin hazretlerinin sözüdür. Biliyorum ki, şöyle demişti bir zamanlar o büyük veli, o geleceği açık seçik gören mübarek kişi: 'Evvêlâ İstanbul'u Sultan Mehmet Han fetheyler, sonra Beni Asfar alır. Beni Asfar elinden Mehdi yine fetheyler.'"

YILMAZ — Beni Asfar'ın Avrupalılar olduğu söylenir. Batı kültürü ve Batılı yaşayış olarak da yorumlanabilir. Daha geniş bir yorumla, bu sözlerin sahibi Akşemseddin'in onaylamayacağı bütün kültür ve düşünceler.

— Şimdi romanı bir tarafa bırakalım. Size bir soru: Ayasofya tekrar cami olacak mı? Dikkat ederseniz "olmalı mı" diye sormuyorum.

YILMAZ — Ayasofya'nın Türk ve İslâm âlemi için ayrı bir önemi vardır.

Ayasofya bir semboldür. Bunun içindir ki, "Bu kadar cami varken ve hiç biri dolmazken Ayasofya'nın cami olmasına ne gerek var." demek ve meseleyi bu açıdan değerlendirmek yanlıştır. Ayasofya'yı cami olarak açmak Batılılaşma politikasını yeniden belirlemektir. Biliyorsunuz belki, ben 1989 Temmuz'unda Azerbaycan'a gittim. Karayoluyla gittiğim için özellikle Gürcistan ve Azerbaycan'da olanları yakından gördüm; her kesimden insanla konuştum. Bana öyle geliyor ki, değişen dünyada Rusya'nın kendini toparlayabilmesi ve rejimi yenileye bilmesi için

Avrupa'yı şoka sokması gerekiyordu. Ötümüzdeki günlerde bunu daha açık görebileceğiz sanıyorum. İşte o zaman Türkiye'nin politikalarını yeniden gözden geçirmesi kaçınılmaz olacaktır. Gerçi daha şimdiden kesin bir şey söylenemez ama; bence, iflas eden veya yıkılan bir şey yok.

Özellikle Rusya'nın "yeniden yapılanma"sı, Avrupa'nın bu ani fırtınadan kurtulması söz konusu. Pek yakında Türkiye'nin ve diğer Ortadoğu ülkelerinin de bundan nasiplerini alması kaçınılmaz görünüyor.

— Kabul edelim ki böyle, ama bunun Ayasofya'nın cami olmasıyla ilgisi ne?

YILMAZ — Dedim ya, Ayasofya bir semboldür.

— Anlıyorum efendim.

YILMAZ — Zaten "Aziz Sofi"ye dikkatle baktığımızda Türkiye'nin Ayasofya meselesine bağlı olarak tercihlerini farke-deceksiniz.

JUNO

JUNO METAL SAN. ve TIC
"Kroma şekil veren kuruluş"

★ ÇİFT TABANLI
★ ÜÇ TABANLI
ÇAYDANLYIK

- TİCARET SİCİL: 3259 SANAYİ
- FABRİKA: YENİ SANAYİ SİTE
- İRTİBAT BÜROLARI TEL: 15

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E2360

25.1.90

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E2340

CUMHURİYET/17

İstanbul Haber Servisi —
Çikolata ve kuruyemiş
satıcısının dün öğle
saatlerinde Ayasofya
Müzesi'nin Fatih
minaresinden ezan okuması
çevredeki vatandaşları
oldukça şaşırttı. Daha
sonra ezanı okuyanın Fethi
Alpogon adlı akli dengesi
bozuk bir hasta olduğu,
son bir haftadır savcılık
ve polisi uğraştırdığı
öğrenildi.

Dün sabah saatlerinde
tekrar Ayasofya önüne
gelerek namaz kılan
Alpogon, içeri girmek için
müze görevlileriyle tartışıp
"Cemaate söz verdim,
bugün mutlaka ezanı
okumalıyım" dedi. Öğle
üzeri Bab-ı Hümayun
Caddesi üzerindeki 30
numaralı kapıyı kıran
"amatör müezzin" Fatih
minaresinden öğle ezanını
okudu. Yeniden yakalanan
Alpogon'un akıbeti henüz
bilinmiyor. (Fotoğraf:
Muharrem Aydın)

Ayasofya'da ezan okudu

Saima TÜRK İzmir Şark Hızmeti Kurumu

Gurbetten aynı ses: 'Ayasofya açılınsı' Ecdat bedduası üzerimizden kalkmalı

Ecdat yadigarı, Fethiye sembolü, İslamiyet'in incisi Fatih'in İslam dünyasına hediyesi olan Ayasofya Camii'nin artık müze olarak kullanılmasına tahammülümüz kalmadı. İdarecilerimizin AT uğruna verdiği tavizler sonucudur ki, (Patrikhane'nin ihyası gibi) elin gavuru Ayasofyalarımızı kiliseye bile çevirme gayreti içerisinde girebilirler. Biz de Almanya'da bu-

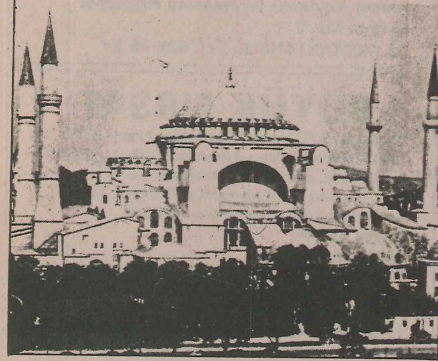
lunan Müslümanlar olarak diyoruz ki: Ayasofya camiidir ve cami olarak da kalacaktır.

İlgililere sesleniyoruz, bir an önce Ayasofya'nın tekrar ibadete açılmasını ve Fatih'in bedduasının üzerimizden kalkmasını şiddetle arzu ediyoruz.

Wächtersbach ve Çevresi
Müslümanları/ALMANYA

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E2340

26.1.90

Ayasofya kampanyamız halka mal oldu...

Köy köy, kasaba kasaba, şehir şehir imza toplanıyor! Ayasofya için el ele

HABER MERKEZİ

Ayasofya Camii'nin yeniden ibadete açılması için Yeni Düşünce tarafından başlatılan kampanya halka mal oldu. Bazı basın organları, dernek ve esnaf birliklerinin de kampanyaya destek vermelerinden sonra Türkiye gündeminde birinci sıraya yükselen Ayasofya meselesi, Türkiye'deki sol çevreler ve solcu gazetelerin mu-

halefetine rağmen en ücra yerlerde yaşayan vatandaşlar tarafından destek görüyor. Ayasofya'nın ibadete açılması için milliyetçi çevreler büyük bir fedakârlıkla çalışırken, açılan imza kampanyalarına katılanların sayısının bir milyonu aştığı tahmin ediliyor.

Yeni Düşünce'nin 21 Temmuz 1989 tarihli sayısı ile başlatılan "Ayasofya İbadete

Devamı 10. Sayfada

TDV İSAM
Kütüphanesi Arşivi
No 2E2340

453 yıl cami olarak vazife gören ve şimdi müze yapılan "Kariye Camii" eski yıllarda.

"Kariye" Camii'nin bugünkü durumu.

Kariye Camii kurtarıcı el bekliyor

Kırkiki yıldır müze

- ✓ **Amerikalılar tarafından yirmi yılda tamir edilerek müze şekline sokulan caminin mihrap ve minberi kaldırıldı**
- ✓ **Ayasofya Camii'nden sonra gizlice müze haline sokulan Kariye Camii kırk yıldır ibadete kapalı**

Cami'nin son imamına kırk yıl önce işten el çektilmiş. Son imam İzzeddin Efendi (solda). 1921 yılında Fındık Hoca ile

in ibadetine açılmış durumda.

İstanbul'da yirmiyeye yakın kiliseden çevrilmiş cami bulunuyor. Çoğu harap ve tamire muhtaç şekilde olan bu camilerin içinde bir diğeri daha yakın zamanda cemaat tarafından onarıldı ve ibadete açıldı. Bizansın "Mirelaion" kilisesi olarak bilenen ve Aksaray'da bulunan eser, III. Murad zamanı, Mısır Valisi Hadım Mesih Paşa tarafından 1571'de camiye çevrilmişti. Aynı zamanda vâkıfından dolayı "Mesih Paşa" adı ile de anılan bu eser daha çok "Bodrum Camii" olarak biliniyor.

NEZİH UZEL

İstanbul fehinden az bir zaman sonra Camiye çevrilen Bizans'ın önemli bir kilisesinin gizlice ka-

çıktı. Amerikan Boston Bizans Enstitüsü tarafından 1929'dan sonra yirmi yıl süren bir tamir sonucunda bütün mozaikleri te-

sokuldu.

Bütün bu gizli işlemlerin yapıldığı sırada konu ile yakından ilgili bulunan Ayasofya'nın eski müdürlerinden Feridun Dirimtekin, hizmetlerinden dolayı İspanya devletinin Katolik İzabel ve Merit, İtalya ve Fransa devletinin Merit ve Yunanistan'ın Föniks madalyalarını kazandı. (!) (Kaynak: Türkiye Turing Otomobil Kurumu belleteni No: 55/334, Eylül-Ekim 1976)

Bizans'tan İslâm'a geçen eski kiliselerin içinde önemli bir yeri bulunan "Kariye Camii" Osmanlı Padişahı II. Beyazid Veli'nin Veziri olan ve 1511'de ölen Atık Ali Paşa tarafından vakfedilmiş ve 1495'ten 1948 yılına kadar 453 yıl cami olarak ibadete açık tutulmuştu.

Kariye Camii'nin müze şekline sokulmasında büyük emeği(!) geçen Ayasofya'nın eski müdürlerinden Feridun Dirimtekin, aynı amaçla, Fatih'in vakfettiği Şehzadebaşı'

ndaki "Kalenderhane" (Bizansın Akataleptos Kilisesi) ve Çarşambadaki "Fethiye (Bizansın Vierge Pamaccaristos Kilisesi) Camilerinin uzun yıllar

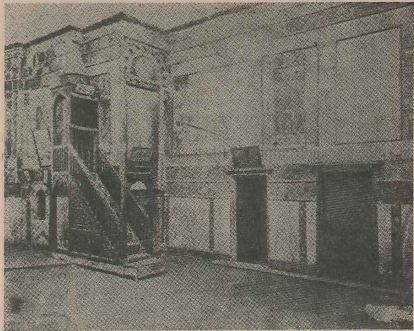

Uzun süre "depo" olarak kaldıktan sonra şimdi cemaat tarafından onararak ibadete açılan Fatih'in vakfı "Fethiye" Camii depo olduğu eski günlerde. (Bizansın Vierge "Pammaccaristos" Kilisesi)

depo olarak kapalı kalmasını sağladığı halde, bu eserlerin "Müze" olduklarını göremeden öldü.

Her iki cami bugün mükemmel şekilde tamir edilmiş ve Müslümanlar'

İstanbul'da mevcut ve harap diğer kiliseden çevrilme camilerin, müzecilerin eline geçmesini beklemeden Müslüman Cemaat tarafından onarılarak yeniden cami şekline sokulması arzu ediliyor.

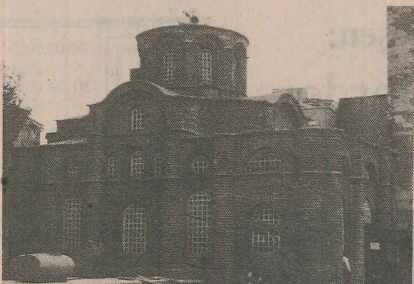

Cami minberinin bulunduğu bölüm. Minber daha sonra mihrapla birlikte Amerikalılar tarafından kaldırıldı...

patılarak müze yapılmış olduğu anlaşıldı.

Geçmiş yıllarda kamuoyunun, Osmanlı fetihlerinin sembolü olan Aya-

mizlenerek yenilenen Kariye Camii'nin o sırada mihrap ve minberi kaldırıldı. Duvarlarında yer alan ayet ve hadisleri si-

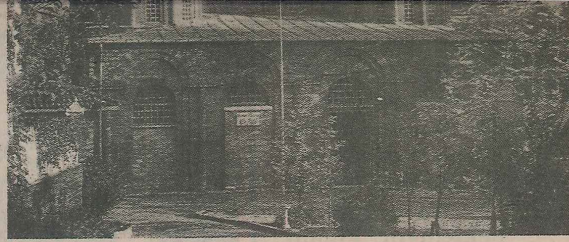

Kariye Camii'nin müze olmasında büyük çaba harcayan Ayasofya'nın eski müdürlerinden müteveffa Feridun Dirimtekin İspanya, İtalya, Fransa ve Yunan hükümetlerinden "Üstün Hizmet" madalyaları almış.

453 yıl cami olarak vazife gören ve şimdi müze yapılan "Kariye Camii" eski yıllarda.

"Kariye" Camii'nin bugünkü durumu.

Kariye Camii kurtarıcı el bekliyor

Kırkiki yıldır müze

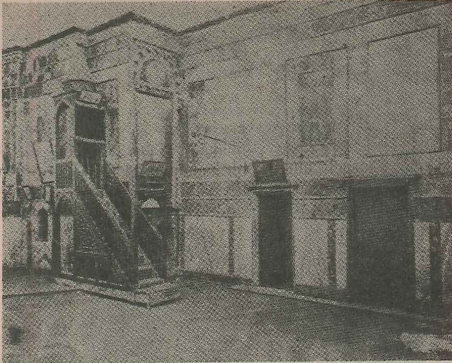
✓ **Amerikalılar tarafından yirmi yılda tamir edilerek müze şekline sokulan caminin mihrap ve minberi kaldırıldı**

✓ **Ayasofya Camii'nden sonra gizlice müze haline sokulan Kariye Camii kırk yıldır ibadete kapalı**

NEZİH UZEL

İstanbul fenhinden az bir zaman sonra Camiye çevrilen Bizans'ın önemli bir kilisesinin gizlice ka-

çıktı. Amerikan Boston Bizans Enstitüsü tarafından 1929'dan sonra yirmi yıl süren bir tamir sonucunda bütün mozaikleri te-

Cami minberinin bulunduğu bölüm. Minber daha sonra mihrapla birlikte Amerikalılar tarafından kaldırıldı...

patılarak müze yapılmış olduğu anlaşıldı.

Geçmiş yıllarda kamuoyunun, Osmanlı fetihlerinin sembolü olan Aya-

mizlenerek yenilenen Kariye Camii'nin o sırada mihrap ve minberi kaldırıldı. Duvarlarında yer alan ayet ve hadisleri si-

Cemaat tarafından onarılarak ibadete açılan İstanbul'un Aksaray semtindeki "Bodrum Camii" (Bizansın "Mirelaion" kilisesi)

sofya Camii ile meşgul olduğu bir sırada sessizce yürütülen bu işlem, bütün incelemeleri ile gün ışığına

lindi, vazifeli imamının işine son verildi ve Cami 1948 yılında bir kararnameme ile müze şekline

Cami'nin son imamına kırk yıl önce işten el çektirilmiş. Son imam İzzeddin Efendi (solda). 1921 yılında Fındık Hoca ile

sokuldu.

Bütün bu gizli işlemlerin yapıldığı sırada konu ile yakından ilgili bulunan Ayasofya'nın eski müdürlerinden Feridun Dirimtekin, hizmetlerinden dolayı İspanya devletinin Katolik İzabel ve Merit, İtalya ve Fransa devletinin Merit ve Yunanistan'ın Föniks madalyalarını kazandı. (!) (Kaynak: Türkiye Turing Otomobil Kurumu belleteni No: 55/334, Eylül-Ekim 1976)

Bizans'tan İslâm'a geçen eski kiliselerin içinde önemli bir yeri bulunan "Kariye Camii" Osmanlı Padişahı II. Beyazıt Veli'nin Veziri olan ve 1511'de ölen Atik Ali Paşa tarafından vakfedilmiş ve 1495'ten 1948 yılına kadar 453 yıl cami olarak ibadete açık tutulmuştu.

Kariye Camii'nin müze şekline sokulmasında büyük emeği(!) geçen Ayasofya'nın eski müdürlerinden Feridun Dirimtekin, aynı amaçla, Fatih'in vakfettiği Şehzadebaşı'

ndaki "Kalenderhane" (Bizansın Akataleptos Kilisesi) ve Çarşambadaki "Fethiye (Bizansın Vierge Pamacaristos Kilisesi) Camilerinin uzun yıllar

Uzun süre "depo" olarak kaldıktan sonra şimdi cemaat tarafından onarılarak ibadete açılan Fatih'in vakfı "Fethiye" Camii depo olduğu eski günlerde. (Bizansın Vierge "Pamacaristos" Kilisesi)

depo olarak kapalı kalmasını sağladığı halde, bu eserlerin "Müze" olduklarını göremeden öldü.

Her iki cami bugün mükemmel şekilde tamir edilmiş ve Müslümanlar'

in ibadetine açılmış durumda.

İstanbul'da yirmiyeye yakın kiliseden çevrilmiş cami bulunuyor. Çoğu harap ve tamire muhtaç şekilde olan bu camilerin içinde bir diğeri daha yakın zamanda cemaat tarafından onarıldı ve ibadete açıldı.

Bizansın "Mirelaion" kilisesi olarak bilenen ve Aksaray'da bulunan eser, III. Murad zamanı, Mısır Valisi Hadım Mesih Paşa tarafından 1571'de camiye çevrilmişti. Aynı zamanda vakıfından dolayı "Mesih Paşa" adı ile de anılan bu eser daha çok "Bodrum Camii" olarak biliniyor.

İstanbul'da mevcut ve harap diğer kiliseden çevrilme camilerin, müzecilerin eline geçmesini beklemeden Müslüman Cemaat tarafından onarılarak yeniden cami şekline sokulması arzu ediliyor.

Kariye Camii'nin müze olmasında büyük çaba harcayan Ayasofya'nın eski müdürlerinden müteveffa Feridun Dirimtekin İspanya, İtalya, Fransa ve Yunan hükümetlerinden "Üstün Hizmet" madalyaları almış.

Hıristiyanlığa büyük hizmeti geçen Müdür, daha sonra Fatih'in vakfı "Kalenderhane" ve "Fethiye" camilerini de "müze" yaptırmak için uzun süre depo olarak kapalı tuttuğu halde bunu başaramamış. Adı geçen Camii'ler şimdi ibadete açık.

